ΕΤΟΣ Γ.

ΧΡΥΣΑΛΛΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ, ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Γ. | 30 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, 1865. | ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 70.

ΙΩΣΗΦ ΝΑΖΗΣ,

Ο

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΝΑΞΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

ΠΕΡΙ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος Ἑβραῖός τις τοσοῦτον εἶχε σαγηνεύσει τὴν καρδίαν τοῦ Σουλτάνου Σελίμ, ὥστε πράγματι ἐκεῖνος διηύθυνε τὸ ἀπέραντον ἐκεῖνο κράτος, καὶ κατ' ἀρέσκειαν ἀπεφάσιζε περὶ εἰρήνης ἢ πολέμου. Τὰ κατὰ τὴν ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδα δύο σπουδαιότερα τῆς Τουρκικῆς ἱστορίας γεγονότα, ἡ ἅλωσις τῆς Κύπρου καὶ ἡ ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχία, καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Ἰουδαίου τούτου ἐγένοντο, τιτλοφορηθέντος καὶ βασιλέως τῆς Νάξου καὶ τῶν Κυκλάδων.

Ὁ ἐν λόγῳ Ἑβραῖος Ἰωσὴφ Νάζης ἐγεννήθη ἐν Ἱσπανίᾳ κατὰ τὴν πρώτην δεκαετηρίδα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἡ ἰσραηλιτικὴ οἰκογένεια Νάζη, (ἑβραϊστὶ. נשׂיא = ἡγεμών) ἦτο ἐκ τῶν καλουμένων Μοράνων, τάξεως Ἑβραίων καὶ Μαύρων διὰ τῆς βίας κατ' ἐπιφάνειαν ἀσπασθείσης τὸν χριστιανισμὸν, διακρινομένη διὰ τὸν πλοῦτον, καὶ τὰς τραπεζητικάς της ἐπιχειρήσεις. Ἕνεκα τοῦ τότε ἐν Ἱσπανίᾳ διωγμοῦ ἡ οἰκογένεια αὕτη ἀποτελουμένη ἐκ τριῶν ἀδελφῶν, (τοῦ πατρὸς καὶ τῶν θείων τοῦ Ἰωσήφ), μετέβη εἰς Πορτογαλλίαν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀνβέρσην ὑπὸ τὸ πλαστώνυμον Ἐνρικὲζ, ἔνθα συνέστησε τραπεζητικὸν οἶκον ἔχοντα εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης διακλαδώσεις.

Ἐπειδὴ δὲ ὁσημέραι ἐπετείνετο ἐν Ἱσπανίᾳ ὁ κατὰ τῶν Ἑβραίων φανατισμὸς, ἦλθε μετ' οὐ πολὺ εἰς τὴν ἄνω Φλανδρικὴν πόλιν καὶ ὁ νεανίας Ἰωσήφ, ὑπὸ τὸ μορανικὸν πλαστώνυμον Δὸν Ζουὰν Μικὲζ (1), μετὰ τῆς πλουσιωτάτης θείας του δόνας Γράτζιας Νάζη ἐπονομασθείσης Βεατρίκης Δελάνα. Ἅμα ἐξεδόθη τὸ ἀπὸ 14 Αὐγούστου 1532 ἐν Φλανδρίᾳ κατὰ τῶν ἀλλοπίστων δρακόντιον διάταγμα, ἡ ἐν λόγῳ χήρα μετὰ τῆς ὡραίας μονογενοῦς θυγατρός της Ρεύνας ἦλθεν εἰς Βενετίαν ὑπὸ ἕτερον πλαστώνυμον Μενδὲζ, καὶ μετὰ πολλὰς περιπετείας κατέφυγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν (1552), ὅπου καὶ ὁμολογήσασα τὸν ἰουδαϊσμὸν ἔλαβε τὸ ἀρχικὸν ὄνομά της δόνα Γράτζια Νάζη. Ἡ δ' ἑτέρα θεία τοῦ Ζουὰν, χήρα ἐπίσης καὶ ὁμώνυμος τῇ πρώτῃ, κατέφυγεν εἰς

(1) Ὁ Ἀντώνιος Γουαρνέριος (de Bello Cypro, Bergamo 1597) λέγει «Erat Ioh. Miches vir praedives, progenies ejus judaeorum gentis, quos Maranos nominant.

Φερράραν, ἀφοῦ πρὸς σφετερισμὸν τῆς κολοσσαίας περιουσίας τῆς συνωνύμου πολλὰ αἰσχρὰ μετεχειρίσθη μέσα (1).

Ὁ Ἰωσὴφ, πεπροικισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν ὁμοθρήσκων του, μ' ἐπιχειρηματικὸν καὶ ῥαδιουργικὸν πνεῦμα, περιῆλθε τὰς περισσοτέρας τῆς Εὐρώπης πρωτευούσας, ὑπὸ τὸ πρόσχημα μὲν ἐμπορίας, καὶ ἐξομαλύνσεως τῶν ἐκκρεμῶν ὑποθέσεων τοῦ διαλυθέντος τραπεζιτικοῦ οἴκου τῶν θείων του, πράγματι ὅμως πρὸς κατασκοπευτικὴν στάθμισιν τῶν πνευμάτων διὰ μέλλοντας σκοποὺς, οὓς ἐν τῇ θερμουργῷ κεφαλῇ του εἶχε συλλάβει (2). Διελθὼν τὴν Μασσαλίαν, Σικελίαν, καὶ τὴν Ῥώμην, ἔνθα ἐστενοχωρήθη πρὸς ἐπισημοτέραν ὁμολογίαν τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος, ἦλθεν εἰς Βενετίαν ἵνα συμφωνήσῃ μετὰ τῆς Γερουσίας περὶ ἀποικισμοῦ τῶν ἐκ τῆς Ἱσπανίας διωκομένων ὁμοπίστων του εἴς τινα τῶν ἀνηκουσῶν τῇ Δημοκρατίᾳ νήσων (3) ἀλλ' οὐδὲν ἐν Βενετίᾳ κατορθώσας ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν (1553) μετὰ συστατικῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἐν Ῥώμῃ πρέσβεως τῆς Γαλλίας Δελανσάκ (4).

Ἐκεῖ εὗρε τὴν θείαν του, παρ' ἧς τὰ μέγιστα περιεποιήθη, καὶ ἀφοῦ, κατ' ἀπαίτησίν της, ὡμολόγησε τὸν ἰουδαϊσμὸν καὶ περιετμήθη, μεταλλάξας τὸ τέως ψευδώνυμον Ζουὰν Μικὲζ, εἰς τὸ Ἰωσὴφ Νάζης, ἐνυμφεύθη τὴν ὡραίαν καὶ πλουσίαν ἐξαδέλφην του Ῥεύναν (5).

Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μεταβὰς παρὰ τῷ ἐν Κιλικίᾳ ἡγεμονεύοντι Σελὶμ, υἱῷ τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάνου, διὰ γενναίων προσφορῶν χρυσοῦ, πολυτίμων λίθων, καὶ ἰδίως Κυπριακοῦ οἴνου, ὃν ὁ βασιλόπαις ὑπερηγάπα (6), ἀπήλαυσεν ἀπαραδειγμάτιστον παρ' αὐτῷ εὔνοιαν, ἧς ἐπωφελούμενος ἔλαβε τὴν ἄδειαν ἵνα κτίσῃ πόλιν εἰς τὰ πέριξ τῆς Τιβεριάδος πρὸς συνοικισμὸν τῶν ἐκδιωχθέντων ὁμοπίστων του, ἀναγορευόμενος ἅμα καὶ βασιλεὺς αὐτῶν (1).

Ἀφοῦ δὲ ὁ Σελὶμ ἔλαβε τὸν πατρικὸν θρόνον, ἡ ἐπιῤῥοὴ τοῦ Νάζη κατέστη παροιμιώδης. *Εἶχε*, λέγει ὁ Χάμμερ, *περισσοτέραν ἐπιῤῥοὴν παρ' ὅλους τοὺς βιζύρας.* (2) Ἡ δὲ παράδοξος ἐκείνη εὔνοια ἐγέννησε παρὰ τῷ ὄχλῳ τὴν φήμην, ὅτι ὁ Σελὶμ δὲν ἦτο υἱὸς τοῦ Σουλεϊμάνου, ἀλλ' ἰουδαῖος λάθρα νηπιόθεν εἰσαχθεὶς εἰς τὸ χαρέμιον (3). Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ Νάζης δὲν ἔπαυε κολακεύων τὰς κλίσεις τοῦ σουλτάνου, δαψιλεύων ἀφειδῶς δουκάτα τῆς Ἐνετίας, καὶ Κυπριακὸν ἀνθοσμίαν, καὶ παριστῶν πόσον ἦτο εὔκολος ἡ κατάκτησις τῆς ἀμφότερα παραγούσης ἑλληνικῆς νήσου. Ἐν μεθυστικῇ παραφορᾷ ἐνηγκαλίσθη ὁ Σελὶμ περιπαθῶς τὸν εὐνοούμενον, ἀνακράζων, « Ἐὰν ἀληθῶς ἐκπληρωθῶσιν οἱ πόθοι » μου, θὰ γίνῃς βασιλεὺς τῆς Κύπρου. » Ἡ ἐν μέσῳ κραιπάλης δοθεῖσα αὕτη ὑπόσχεσις ἐπλήρωσε τὸν Ἰουδαῖον φιλοδόξων ἐλπίδων, ἀναρτήσαντα ἔκτοτε ἐπὶ τοῦ οἴκου του τὰ ἐμβλήματα τῆς Κύπρου μετ' ἐπιγραφῆς « *Ἰωσὴφ Βασιλεὺς τῆς Κύπρου* » (4). Ὁ δὸν Ἰωσὴφ ἔλαβε τὸν τίτλον βέη (5), καὶ κατετάχθη εἰς τὴν τιμητικὴν ῥουρὰν τοῦ Σουλτάνου (μουτεφερίκης) (6).

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν Εὐρώπῃ περιπλανήσεώς του εἶχε συνάψει συναλλαγὰς καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας ὅστις τῷ καθυστέρει περὶ τὰς 150,000 σκούδων(7). Ἀφοῦ δὲ εἰς μάτην ἐζήτησε τὰ ὀφειλόμενα, κατέπεισε τὸν σουλτάνον ἵνα στείλῃ ἔκτακτον ἀπεσταλμένον εἰς Παρισίους πρὸς ἀπαίτησιν τοῦ χρέους. Ἡ Πύλη ἔστειλε τὸν Τζαοὺς-Μουσταφᾶν, συλληφθέντα ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ τῶν Γάλλων πρακτόρων ἐπὶ προφάσει ὅτι ἐστερεῖτο Γαλλικοῦ διαβατηρίου· διὰ δὲ τὴν σύλληψιν ἐκείνην ἀπειλητικαὶ ἐστάλησαν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον Θ'. διακοινώσεις, μέχρις οὗ ὁ τελευταῖος ἐξευτελιστικῶς ἱκανοποίησε τὸν ἀπεσταλμένον (1).

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ κάτοικοι τῆς Νάξου βαρυνθέντες τὴν τυραννικὴν διοίκησιν τοῦ Ἰακώβου Κρίσπου, μετὰ πολλὰς μυστικὰς συζητήσεις, ἀπεφάσισαν ἵνα πέμψωσι δύο ἀπεσταλμένους εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ αἰτήσωσι παρὰ τῆς κυριάρχου Πύλης τὴν ἀλλαγὴν τοῦ δουκός. Ἅμα ὁ Κρίσπος ἐπληροφορήθη τὰ κατ' αὐτοῦ τεκταινόμενα μετέβη καὶ αὐτὸς ἐκεῖ ἵν' ἀποτρέψῃ τὴν ἐπικειμένην θύελλαν, φέρων καὶ δώδεκα χιλιάδας σκούδων πρὸς ἐξώνησιν προστατῶν ἐν τῇ Πύλῃ (2).

Ἐνῷ ταῦτα ἐγίνοντο ὁ Νάζης, καθ' ἑκάστην ἀπολαμβάνων τῶν μεγαλοδωριῶν τοῦ σουλτάνου, δὲν ἔπαυεν ὀνειρευόμενος καὶ τὸ ὑποσχεθὲν βασίλειον τῆς Κύπρου. Ἅμα ὁ Σελὶμ ἐπέστρεψεν ἐκ Βελιγραδίου, ὁ εὐνοούμενος ἐλθὼν ἐῤῥίφθη εἰς τὰ γόνατά του, καὶ τῷ ὑπέμνησε τὴν ὑπόσχεσιν· ὁ σουλτάνος τὸν ἀνήγειρε, καὶ ἀφοῦ τὸν ἐνηγκαλίσθη περιπαθέστατα, εὗρε πρόσφορον τὴν περίστασιν ἵνα ἐκπληρώσῃ τὸν λόγον του, διορίζων αὐτὸν ἐν τῇ θέσει τοῦ Κρίσπου, ὅστις παραχρῆμα ἐῤῥίφθη εἰς τὰς φυλακὰς, καὶ καθηρέθη τοῦ ἀξιώματος (3). Μόλις οἱ Νάξιοι ἔμαθον τὸν διάδοχον τοῦ Κρίσπου, καὶ ἐκίνησαν πάντα λίθον πρὸς ματαίωσιν. Ἦτο ὅμως ἀργά. Ὁ Ἑβραῖος Ἰωσὴφ Νάζης ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ Σελὶμ *Βασιλεὺς τῆς Νάξου καὶ τῆς Δωδεκαννήσου (4).*

Ὁ Νάζης οὐδέποτε μετέβη εἰς τὸ βασίλειόν του. Κατῴκει εἰς τὸ ἐν Πέρᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δουκικὸν παλάτιόν του (Belveder), ἐξερχόμενος μετ' ἐνόπλου συνοδίας, καὶ ἐκδίδων διατάγματα ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἰωσὴφ Νάζης, δοὺξ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, Κύριος τῆς Ἀνδρου κλπ.* Ἀντιπρόσωπόν του εἶχε διορίσει ἐν Νάξῳ τὸν Φραγκῖσκον Κορονέλλον, τοῦ ὁποίου ὁ πατὴρ καταγόμενος ἐξ Ἱσπανίας καὶ χρηματίσας διοικητὴς τῆς Σεγοβίας ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας ἔφυγεν ἐκεῖθεν καὶ ἐλθὼν ἀποκατέστη εἰς τὴν Νάξον, ἔνθα διηύθυνε τὸ Γαλλικὸν προξενεῖον. Ὁ Κορονέλλος, ἄνθρωπος εὐθὺς, δραστήριος, καὶ τίμιος εὐηρέστησε τὰ μέγιστα τοὺς ὑπαγομένους εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ βασιλείου τοῦ Νάζη, ὅστις ἐκτιμῶν τὰς πρὸς αὐτὸν καὶ τοὺς ὑπηκόους του ὑπηρεσίας, τῷ ἐδωρήσατο γαίας τινὰς διὰ τοῦ ἑπομένου διατάγματός του, ὅπερ ὁ Κούρτιος παρέλαβεν ἀπό τινος τῶν ἐν Νάξῳ ἀπογόνων τοῦ Κορονέλλου.

Josephus Naci, dei gratia dux Aegei Pelagi, dominus Andri etc. Universis et singulis ministris et officialibus nostris has partes inspecturis notum sit,—qualmemte havendo risguarda alla buona diligente e fidel servitu di Fr. Coronello I. U. D. e luogotenente nostro nell'administratione di tutte le isole nostre sia nelle cose di giusticia come nelle altre di servitio nostro volendo in parte gratificarlo,—e avendone il predetto nostro luogotenecte supplicato a volerli conceder li infrascritti terreni e pascoli della Signoria esistenti alle isole di Naxia . . .

Datum in Palatio Ducali Belveder prope Peram Constantinupolis 1577, xv juli.

Joseph Naci.

De mandato ducis Joseph Cohen Secr' et ammanuensis (1).

Ὁ Ἰωσὴφ ἐπλήρωνεν εἰς τὸ σουλτανικὸν θησαυροφυλάκιον 2,000 σκούδων, ἐνῷ ὁ ἐπὶ τῶν οἴνων τοῦ βασιλείου του φόρος τῷ ἐχορήγει 15,000 σκούδων κατ' ἔτος· συγχρόνως δὲ ἐλάμβανεν ὡς μουτεφερίκης παρὰ τοῦ σουλτάνου ἓν δουκάτον καθ' ἑκάστην.

Μάτην ὁ μέγας Βιζύρης Μωχαμμὲτ Σόκολης, καὶ ὁ δεφτερδάρης παρίστων εἰς τὸν Σελὶμ τὸ ἄτοπον τῆς ὑπερβαλλούσης πρὸς τὸν Νάζην εὐνοίας· οὗτος τοῖς ἐπέβαλλε σιωπὴν λέγων, ὅτι

---

(1) Don Joseph Nasi, von Levy. Breslau 1859. σελ. 10—13.

(2) Mézeray, Histoire Génerale de la Turquie, 1662, tom 1, σελ 685.

(3) «Ibi (ἐν Βενετίᾳ) ausus cum Senatu agere de attribuenda Judaeis sede, in aliqua insularum Venetis abjacentium, rejectusque· (παρὰ Levy σελ. 43.)

(4) Chésnau, voyage en Turquie. — Charrière, Négociations du Levant, ii, σελ. 403.

(5) Chésnau. — Levy. — Ὁ Mézeray, λέγει, ὅτι ὡμολόγησε πρότερον τὸν ἰσλαμισμόν.

(6) Ὁ Antonio Erizzo (1557) λέγει περὶ τῆς οἰνοποσίας τοῦ Σελὶμ· »Non multo amato da quelli popoli, perché dicono non esser homo d'onore, molto debito al vino κλπ. Καὶ ὁ Barbarigo (1558) «Selim lussurioso e gli piace il vino assai.»

(1) Charrière, Négociations du Levant, 11, σ.735

(2) Histoire de l'Empire Ottoman, VI, σελ. 383,

(3) Charrière — Hammer.

(4) Αὐτόθι.

(5) Φιρμάνιον ὑπὲρ τοῦ Νάζη πρὸς τὴν ἐνετικὴν Γερουσίαν ἄρχεται· κιτθὲτ ἐρμπαμπὶλ βακὰρ ῥρὲγγ μπέγι Γαζὶρ Νάζι γιντὰτ ἰτατουχοὺ· (Τὸ πρότυπον τῶν σημαινόντων ἀτόμων, ὁ φράγγος βέης Ἰωσὴφ Νάζης, οὗ αὐξηνθείη ἡ ὑπακοή.) Hammer.

(6) Levy. — (7) Creditor del cristianissimo re di circa 150,000 scudi (Barbaro.)

(1) Τὸ ὑπὸ τοῦ Καρόλου Θ' σταλὲν πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον διαβατήριον ἐπεγράφετο «A notre très cher et amé Mustapha Chaoux. (N. L. σελ. 707.)

(2) Traité sur les abeilles, par l'abbé della Rocca, vicaire de Syra, Paris 1770, tom. 1. — Père Sauger, Histoire. σελ. 300. (Παρὰ Κουρτίῳ).

(3) Sauger, Histoire des ducs de l'Archipel. — «Il povere duca di Naxos arrivato à Constantinopoli per dir le sue ragione contra quel Ebreo ; per esser stato solemnamente. (Ἀναφορὰ τοῦ Ἐνετοῦ πρέσβεως πρὸς τὴν Γερουσίαν.)

(4) Δωδεκάννησος παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς αἱ Κυκλάδες. Παρὰ Κωδινῷ (de officiis), ὡς Κυκλάδες φέρονται αἱ δώδεκα αὗται νῆσοι, Ῥόδος, Σάμος, Χίος, Κέα, Ναξία, Θήρα, Πάρος, Λέρος, Ἄνδρος, Τῆνος, Μῆλος, Πισύνη. (Βλ. Tafel Geographia Byzantina.)

(1) Naxos, von Curtius, Berlin 1846, σελ. 46. — Levy, σελ. 52.

οὐδὲν ἕτερον ἔπραττεν ἢ συμμορφούμενος πρὸς τὰς τελευταίας θελήσεις τοῦ πατρός του.

Ὁ τέως δοὺξ τῆς Νάξου Κρίσπος ἀποφυλακισθεὶς κατέφυγε μετὰ τῶν υἱῶν του εἰς Βενετίαν, ἔνθα ἡ δημοκρατία τὸν περιεποιήθη χορηγήσασα καὶ ἀξιόλογον σύνταξιν. Μετ' οὐ πολὺ δ' ἀπεβίωσεν ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ὀδυνῶν διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ θρόνου, ὃν ἐπὶ τριακόσια ἔτη κατέσχεν ἡ οἰκογένειά του. (1)

Ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Σελὶμ ὁ Ἐνετὸς πρέσβυς ἤρχισεν ἵνα συλλαμβάνῃ δικαίους φόβους περὶ τῶν κατὰ τῆς Κύπρου σχεδίων τῆς Πύλης, τὰ ὁποῖα μάτην κατεπολέμει ὁ μέγας βεζύρης. Μόλις ἡ ἡσυχία κατέστη ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ Ἀραβίᾳ, καὶ ὁ δὸν Ἰωσὴφ διήγειρεν ἐκ νέου τὰ πάθη τοῦ Σελὶμ μεταχειρισθεὶς πᾶν μέσον ῥαδιουργίας πρὸς κατάληψιν τοῦ ὑποσχεθέντος βασιλείου.

Πυρκαϊὰ κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην ὥραν ἐκραγεῖσα ἐν τῷ ναυστάθμῳ τῆς Ἐνετίας, διὰ τῶν ἐκεῖσε μυστικῶν ἀποστόλων τοῦ καταχθονίου Ἰσραηλίτου, ἐπέφερεν ἀποθάρρυνσιν εἰς τὴν Δημοκρατίαν, καὶ ζέσιν εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει κόμμα τοῦ Νάζη. Ἐν μέσῳ τῆς νυκτὸς τῆς 13 Σεπτεμβρίου 1559 τρομερὰ ἔκρηξις ἠκούσθη ἐν Βενετίᾳ· κατὰ τὰς πρώτας στιγμὰς τῆς ταραχῆς οἱ εὐγενεῖς ἔδραμον εἰς τὰ ὅπλα, καὶ ὁ τεταραγμένος λαὸς ἐπλανᾶτο τῇδε κακεῖσε, ὅταν ἡ οὐρανομήκης λάμψις τῆς πυρκαϊᾶς κατέδειξε τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς. Τὸ ὁπλοστάσιον ἐπυροπολήθη, καὶ ἡ πυριταποθήκη ἀνετράπη. Ὁ Νάζης περιχαρὴς διὰ τὸ κακοῦργόν του κατόρθωμα ἔδραμε παρὰ τῷ Σελὶμ ἵνα ἀναγγείλῃ τὸ ἀπαίσιον γεγονός. (2) Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὲρ τοῦ πολέμου κεκηρυγμένοι εἶχον ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Νάζην, τοὺς δύο βεζίρας Πιαλὲ, τὸν πρῶην καπιτὰν-πασσᾶν, καὶ τὸν πρῶην παιδαγωγὸν τοῦ Σουλτάνου Λαλὰ-Μουσταφάν. Ὁ μέγας βεζύρης Σόκολης ἔκλινε πρὸς τὴν εἰρήνην ἔχων συνεργὸν καὶ τὸν μουφτὴν Ἐμπουζούδ· ἐπὶ τέλους ὅμως καὶ ὁ τελευταῖος ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἀπεφάνθη δι' ἀκατονομάστου φετφᾶ ὑπὲρ τοῦ πολέμου (3).

Ἅμα ἔλαβε τὸν φετφὰν τοῦτον ὁ Σελὶμ ἔστειλεν εἰς Βενετίαν κατ' ἀρχὰς μὲν τὸν διερμηνέα Μαχμοὺτ ἵνα παραπονεθῇ εἰς τὸν Δόγην, ἔπειτα δὲ τὸν Τσαοὺς-Κουβὰδ ἵν' ἀπαιτήσῃ τὴν παραχώρησιν τῆς Κύπρου ὡς τίμημα τῆς εἰρήνης. Ἡ γερουσία ἀπήντησεν ἀρνητικῶς, ὁ δὲ λαὸς μανιωδῶς ὥρμησε κατὰ τοῦ ἀπεσταλμένου, ὅστις ἐξῆλθε διὰ τῆς ὀπισθίας θύρας ἵνα μὴ ἐκθέσῃ τὴν ζωήν του.

Μάτην προσεπάθησεν ὁ μέγας βεζύρης ἵν' ἀποτρέψῃ τὴν κατὰ τῆς δημοκρατίας θύελλαν. Αἱ ἀλλεπάλληλοι παρακινήσεις τοῦ Νάζη τοσοῦτον εἶχον καταπείσει τὸν Σελὶμ, ὥστε ἀκράτητος ἀπεφάσισε τὴν ἐκστρατείαν (1), ἀνατιθέμενος αὐτὴν εἰς τοὺς φιλοπολέμους ἐκείνου ὀπαδούς.

Ὁ Πιαλὲ-πασᾶς, ὄργανον τοῦ Νάζη, ἀναχωρήσας μετὰ τοῦ στόλου ἐλοξοδρόμησε καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς Τῆνον, ἵν' ἀποσπάσῃ ταύτην ἀπὸ τῶν Ἐνετῶν, καὶ τὴν προσθέσῃ εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰωσήφ. (2) Ἕνεκεν ὅμως τῆς δραστηριότητος τοῦ φιλοπολέμου διοικητοῦ αὐτῆς Ἰωάννου Παρούτα, ἀνεχώρησεν ἄπρακτος, ἀφοῦ παρέδωκε τὸ πλεῖστον τῆς νήσου εἰς τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον.

Ἡ Κύπρος, μετὰ τριῶν ἑβδομάδων πολιορκίαν, καθ' ἣν διεκρίθη ἡ ἑλληνικὴ καρτεροψυχία (1), ἡλώθη τὴν 9 Σεπτεμβρίου 1570, καὶ οἱ κάτοικοι διῆλθον ἐν στόματι μαχαίρας. Αἱ γυναῖκες ἵνα διαφύγωσι τὴν ἀτίμωσιν ἐκρημνίζοντο ἀπὸ τῶν στεγῶν, καὶ ἐφόνευον τὰς θυγατέρας των. Μία τούτων ἐμαχαίρωσε τὸν υἱόν της ἀνακράζουσα « ὄχι, δὲν » θὰ κορέσῃς ὡς δοῦλος, τὰ ἄτιμα πάθη τῶν Τούρ- » κων ! » μετὰ δὲ τοῦτο νυτοκτονήθη καὶ ἡ νέα Σπαρτιάτις. Εἴκοσι χιλιάδες ἐσφάγησαν, καὶ δύο χιλιάδες νέων ἀμφοτέρου τοῦ φύλου ἐξηνδραποδίσθησαν. Ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας ὁ φόνος καὶ ἡ διαρπαγὴ ἐμαίνοντο. Ἀλλ' ἡ ἡρωϊκὴ πρᾶξις μιᾶς Ἑλληνίδος ἐστέρησε τὸν νικητὴν τοῦ κυριωτέρου καρποῦ τῆς κατακτήσεως· ὑπὸ εὐγενοῦς ἐκδικήσεως ὁρμωμένη ἔθηκε πῦρ εἰς τὸν στόλον, καὶ εἰς δύο ἕτερα πλοῖα πεφορτωμένα μὲ τὰ πολυτιμότερα λάφυρα. Διὰ τρομερᾶς ἐκρήξεως ἀνετινάχθη ἡ ναυαρχὶς, καὶ χίλιοι ἄνδρες ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός. (2)

Ἡ ἅλωσις τῆς Κύπρου, καὶ αἱ συνεχεῖς παρορμήσεις τοῦ Νάζη ἐπέφερον, μετὰ ἓν ἔτος, τὴν περιβόητον ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχίαν, ἥτις ἐχάραξε τὴν παρακμὴν τοῦ τέως τρομεροῦ κολοσσοῦ τῆς Ἀνατολῆς

Τὴν παρὰ τῷ Σελὶμ εὔνοιαν τοῦ Ἰωσὴφ ἐφθόνησαν χριστιανοὶ καὶ τοῦρκοι, καὶ αἱ Εὐρωπαϊκαὶ κυβερνήσεις, παντοιοτρόπως προσεπάθησαν ἵνα τὴν μειώσωσιν. Ἡ Γαλλία ἐῤῥαδιούργησε τὸν ἰατρὸν τοῦ Σελὶμ Δαοὺτ, ἀρνησίθρησκον Ἑβραῖον Ἀῦμὸν τὸ πρὶν καλούμενον, ἀλλ' οὐδὲν ἠδυνήθη ἵνα κατορθώσῃ (3)· ἀπεναντίας μάλιστα ὁ Νάζης ἀντεκδικούμενος κατέσχεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὰ γαλλικὰ πλοῖα καὶ ἐμπορεύματα, ἀπαιτῶν τὰ προοφειλόμενα αὐτῷ.

Ὁ Νάζης μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Σελὶμ ἦτο ὁ ἐπίσημος σύμβουλος τοῦ Σουλτάνου, πράγματι οὗτος διοικῶν τὴν ἐκτεταμένην ἐκείνην αὐτοκρατορίαν. Πάσχων ὅμως ὑπὸ χρονίας λιθιάσεως, ἀπεβίωσεν ἄτεκνος τὴν 2 Αὐγούστου 1579 (4).

Ὁ ἐχθρός του μέγας βεζύρης Σόκολης μὴ δυνηθεὶς ζῶντα νὰ τὸν ἐκδικηθῇ, ἐξετέλεσε μετὰ θάνατον τὸ ἄγριον πάθος του. Διέταξε τὴν κατάσχεσιν τῆς περιουσίας του ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ὤφειλεν εἰς τὸ κράτος μεγάλας ποσότητας· καὶ μόλις ἡ χήρα του Ῥεῦνα ἠδυνήθη νὰ περισώσῃ μέρος ἀπὸ τῆς μεγάλης προικός της. Τότε δὲ καὶ ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἐζήτησεν ἱκανοποίησιν διὰ τὰς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ζημίας τῶν ὑπηκόων της, πλὴν οὐδεμίαν ἔλαβε.

Ἡ χήρα του Ῥεῦνα ἐπέζησεν εἴκοσιν ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός της, συστήσασα καὶ ἑβραϊκὸν τυπογραφεῖον εἰς τὸ ἐν Πέρᾳ μέγαρόν της, ὅπερ ἐν ἔτει 1597 μετήχθη εἰς Κουρου-Τζεσμέ· ἐν αὐτῷ ἐτυπώθησαν πολλὰ συγγράμματα, βαρύτιμα νῦν διὰ τὸ δυσεύρετον. (1)

Ἀποθανόντος τοῦ Νάζη, τὸ βασίλειον τῶν Κυκλάδων διεμελίσθη. Ὁ Κορονέλλος ἔμεινε διοικητὴς τῆς Νάξου μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἡ Ἄνδρος παρεχωρήθη εἰς τὸν Σομμαρίβαν, καὶ μετ' ὀλίγον εἴς τινα Σουλεϊμὰν Τσαοὺς, ἀναδεχθέντα τὴν εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον πληρωμὴν 40,000 σκούδων περιπλέον τῶν ὑπὸ Σομμαρίβα διδομένων (2).

Ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις πολλὰ ἐνήργησε πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ἐκπτώτων Κρίσπων εἰς τὸν δουκικὸν θρόνον τῆς Νάξου, ἄνευ ὅμως ἐπιτυχίας (3).

Ἐπειδὴ δὲ περὶ Νάζη ὁ λόγος, δημοσιεύομεν

---

(1) Rocca, σελ. 24.

(2) «Onde con mirabil prestezza essendo il Marzanno (ὁ Νάζης) in Constantinopoli dalli Ebrei levantini, che in Venezia abitavano, avvisato del incendio dell'Arsenale, e molto maggiore di quello che in effeto era seguito. . . non manco di portarne con alegrezza la nuova a Selim. (Sereno.)

(3) Ἰδοὺ ὁ παρὰ τὸ διεθνὲς δίκαιον, καὶ ὑπὸ πνεῦμα ἀγρίου φανατισμοῦ ἐκδοθεὶς φετφάς. « Ἐρώτησις. Ὅταν εἰς ἕνα τόπον, ἄλλοτε περιλαμβανόμενον εἰς τὸ κράτος τοῦ ἰσλαμισμοῦ καὶ διὰ τῆς βίας ἀφαιρεθέντα, οἱ ἄπιστοι μεταβάλλωσι τὰ τσαμία εἰς ἐκκλησίας, καταθλίβωσι τοὺς πιστοὺς πληροῦντες τὸν κόσμον ἀτιμίας, καὶ ὁ ἡγεμὼν τῶν μουσουλμάνων παρακινούμενος ἀπὸ ἅγιον καὶ διάπυρον πρὸς τὴν ἀληθῆ πίστιν ζῆλον, θέλει ν' ἀποσπάσῃ τὸν τόπον τοῦτον ἀπὸ τοὺς ἀπίστους, ὁ νόμος ἐμποδίζει τὴν διάῤῥηξιν τῶν ὑπαρχουσῶν συνθηκῶν; Ἀπόκρισις. Κανὲν ἐμπόδιον τοῦ νόμου δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῇ. Ὁ ἡγεμὼν τοῦ ἰσλαμισμοῦ δὲν δύναται κατὰ νόμον νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην μὲ τοὺς ἀπίστους παρ' ὅταν μόνον προβλέπεται ὠφέλεια διὰ τὸ γενικὸν τῶν μουσουλμάνων. Ἐὰν ὁ σκοπὸς οὗτος δὲν πληροῦται, ἡ εἰρήνη ἀκυροῦται ὑπὸ τοῦ νόμου. Εἶνε μάλιστα λυσιτελὲς νὰ διαῤῥηχθῇ ἐν καιρῷ, ὅταν τὸ μέτρον τοῦτο δύναται νὰ ἐπιφέρῃ ὠφέλειαν διαρκῆ ἢ καὶ ἐφήμερον. Ὁ Προφήτης (ὃν σώζοι ὁ Θεὸς) ὑπέγραψε κατὰ τὸ ἕκτον ἔτος τῆς ἐγίρας συνθήκην εἰρήνης μὲ τοὺς ἀπίστους, μέλλουσαν νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ δέκα ἔτη, τῆς ὁποίας τὸ κείμενον ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ (λάμποι ἐς ἀεὶ τὸ πρόσωπόν του), ἔκρινεν ὅμως ὠφέλιμον νὰ τὴν διαλύσῃ ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου ἔτους τῆς ἐγίρας, διὰ νὰ προσβάλῃ τοὺς ἀπίστους καὶ κατακτήσῃ τὴν Μέκκαν. Ἡ Μεγαλειότης σου, καλίφης τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, πάντοτε κατεδέχθη, ἐν τῇ ὑψηλῇ καὶ αὐτοκρατορικῇ αὐτῆς βουλήσει, νὰ μιμηθῇ τὰς εὐγενεῖς πράξεις τοῦ προφήτου. — Ἐγράφη ὁ παρὼν φετφὰς ὑπὸ τοῦ πτωχοῦ Ἐμπουζούδ. » (Hammer.)

(1) Reinhards, Geschichte des Königreichs Cypern. Erlangen 1768. σελ. 127—137. Mémoires de Claude Haten.

(2) Paruta, Guerra di Cipro. Siena, 1827. σελ. 85.

(1) Ὁ Παρούτας ἀναφέρει μετ' ἐπαίνων τοὺς Ἕλληνας διοικητὰς καὶ στρατιώτας.

(2) Hammer,

(3) Négociations du Levant.

(4) Αὐτόθι. — Levy.

(1) Levy, σελ. 29. Ἐν τῷ Καραϊτικῷ τούτῳ τυπογραφείῳ ὑπῆρχον καὶ ἑλληνικὰ στοιχεῖα.

(2) Hammer. — Nég. du Lev.

(3) Ὁ Charrière (III, σελ. 809, 804—42) καταχωρεῖ τὰς περὶ τούτων ἐκθέσεις πρὸς Ἐρρίκον Γ'. τοῦ τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεως τῆς Γαλλίας Germiny.

τὸ ἄνω ὡραῖον νομισματόσημον τῆς Δόνας Γράτζιας Νάζη, χαραχθὲν ὑπὸ τοῦ τότε διασήμου χρυσοχόου καὶ σφραγιδογλύπτου Παύλου Ποτζίνη, καὶ ἀποδοθὲν ὑπὸ τοῦ πρῶτον δημοσιεύσαντος, περιπύστου νομισματογνώμονος Κ. Ἀδριανοῦ Λογγπερρὶε (1), εἰς τὴν σύζυγον τοῦ ἐν λόγῳ Ἰωσὴφ Νάζη, ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Ἰσραηλίτου Ἐμμανουὴλ Ἀμποάμπ, ὅστις διηγούμενος τὰ μεταξὺ τοῦ 1537—1564 συμβάντα λέγει : « Ἐπὶ » τοῦ δουκὸς τῆς Τοσκάνης, τοῦ μεγάλου Κό» σμου, τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἀπήλαυσε τῆς ἐλευ» θεριότητος γενναιοδώρου γυναικὸς, τῆς περι» φανοῦς δόνας Γράτζιας Νάζη, περὶ τῶν ἐξαι» σίων ἀρετῶν καὶ τῶν εὐγενῶν τῆς ὁποίας πρά» ξεων δύναταί τις νὰ γράψῃ βιβλία. Δὲν ἠθέλησε » νὰ παραχωρήσῃ τὴν περιφανῆ καὶ μονογενῆ » της θυγατέρα εἰς πλουσιωτάτους κόμητας καὶ » μαρκεσίους ἀλλοεθνεῖς, οἵτινες ἐπανειλημμέ» νως τὴν εἰζήτησαν. Ὁ Κύριος τῇ ἔδωκε γαμ» βρὸν τὸν ἴδιόν της ἀνεψιὸν, τὸν ἐνδοξότατον » καὶ ἀθανάτου μνήμης σενιὸρ δὸν Ἰωσὴφ Νάζη, » ἀξιώτατον δοῦκα τῆς Νάξου, στέμμα ἐντι» μότατον τῶν πορτογάλλων Ἑβραίων. » Ἡ μαρτυρία αὕτη τοῦ Ἀμποάμπ, τὴν ὁποίαν ἀκολουθῶν ὁ Longperrier ἀποδίδει τὸ νομισματόσημον εἰς τὴν δόναν Γράτζιαν Δελάνα, πενθερὰν τοῦ Ἰωσὴφ, δὲν φαίνεται ἀληθής· καὶ ὁ Κ. Λεβὺς πειστικώτατα ἰσχυρίζεται, ὅτι τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν δόναν Γράτζιαν Βενβενίστην τὴν ἐν Φερράρᾳ ἀποκατασταθεῖσαν ἑτέραν ἀδελφὴν τῆς ὁμωνύμου πενθερᾶς τοῦ Ἰωσὴφ, καὶ θείαν αὐτοῦ, τῆς ὁποίας τὴν θυγατέρα ἐνυμφεύθη πρὸ τοῦ 1532 ὁ ἐκεῖκε διαμένων ἀδελφὸς τοῦ Ἰωσὴφ, Μωϋσῆς, ὁ ὑπὸ τὸ μαρανικὸν ψευδώνυμον Σαλομὼν ὑποκρυπτόμενος (2).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΑΘΑΣ.

(1) Revue Numismatique, 1858, σελ. 89 καὶ ἑπ.

(1) Τὸ ἄνω χαλκοῦν νομισματόσημον ἠγόρασεν ἐν ἔτει 1838 ἐν Φλωρεντίᾳ ὁ Κάρολος Λενορμὰν, καὶ παριστᾷ ἐν τῇ μονομερεῖ αὐτοῦ ὄψει τὴν προτομὴν νεαρᾶς γυναικὸς, κομψῶς ἐνδεδυμένης· καὶ ἡ μὲν ἑβραϊστὶ ἐπιγραφὴ εἶνε τὸ ὄνομα τῆς Γράτζιας Νάζη, διὰ δὲ τῆς συντετημμένης λατινικῆς σημειοῦται ἡ ἰδωδεκαοκταέτις ἡλικία αὐτῆς, A (nno) AE (tatis) xviii· τὸ δὲ κάτωθεν τῆς χειρὸς P, τὸ ὄνομα τοῦ σφραγιδογλύπτου Poggini.

ΟΠΟΙΑ ΤΙΣ ΕΙΝΑΙ Η ΑΜΕΡΙΚΗ

ἢ

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΕΛΛΟΥ ΜΠΟΝΩ. (1)

Ἐξελθόντες τῆς ἐκκλησίας ταύτης ἀνεπνεύσαμεν καθαρὸν ἀέρα μετὰ μεγάλης, ὁμολογῶ, ἀπληστίας, διότι ἐμοῦ τοὐλάχιστον ἡ κεφαλὴ εἶχε τοσοῦτον ζαλισθῆ ἐκ τῆς ἀποφορᾶς τῶν μαύρων, ὥστε ἐφοβήθην μή τοι ἡ ζάλη διαρκέσῃ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Ὁ Ἀρθοῦρος τότε προέτεινε νὰ μεταβῶμεν εἰς Staten-Island διά τινος τῶν ἐν τῇ Κανονοστοιχίᾳ (the Battery) σταθμευόντων ἀτμοπλοίων, ἐπειπὼν ὅτι οὕτω καὶ τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανά μας θὰ δροσίσωμεν καὶ τὸ ὑπολειφθὲν μέρος τῆς ἡμέρας εὐαρέστως θὰ διανύσωμεν. Ἀλλ' ὁ σὶρ Ἰάκωβος ἅμα ἤκουσε ἀτμόπλοιον καὶ διάπλουν ἐμόρφασεν ἐλεεινῶς.

— Δὲν εἶναι ἆρά γε δυνατὸν, εἶπεν ἀστειζόμενος πρὸς τὸν Ἀρθοῦρον, νὰ ἐκτελέσωμεν τὴν εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἐκδρομὴν διὰ ξηρᾶς;

— Ταγματάρχα, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, ἐὰν ὁ στόμαχός σας ἀποδειλιᾷ, ἐνθαῤῥύνατέ τον, διότι τὸ Staten-Island μόλις ἀπέχει μιᾶς ὥρας πλοῦν ἀπὸ τῆς Κανονοστοιχίας, τὸ δὲ ἀτμόπλοιον διαπλέει τὸ μικρὸν τοῦτο διάστημα ὡς ἂν ἐκυλίετο ἐπὶ πάγου.

— Ἂν ἔχῃ οὕτω τὸ πρᾶγμα, εἶπεν ὁ σὶρ Ἰάκωβος, ἄγωμεν καὶ εἰς Staten-Island.

Ἐνῷ ὅμως ἡμεῖς ἐφθάνομεν εἰς τὴν Κανονοστοιχίαν, ἓν ἐκ τῶν ἀτμοπλοίων ὑπερπληρωμένον ὑπὸ ἐπιβατῶν, ἀπεμακρύνετο τῆς ἀκτῆς ἀπερχόμενον εἰς Staten-Island. Ὅθεν ἠναγκάσθημεν νὰ περιμείνωμεν μίαν ὥραν, διότι μόνον ἀνὰ πᾶσαν ὥραν ἐκπλέει ἀτμόπλοιον. Διὰ νὰ χρησιμοποιήσωμεν δὲ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἐπεσκέφθημεν τὴν συνοικίαν ταύτην τοῦ Νεοβοράκου, ἥτις εἶναι ἡ ἀξιολογωτέρα ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν.

Εἰς τὴν Κανονοστοιχίαν τῳόντι, ἢ μᾶλλον εἰς τὸν ἀριθμὸν 4 τοῦ Broadway διασώζεται μέχρι σήμερον ἡ παλαιὰ Kennedy house (οἰκία τοῦ Κεννεδῆ), φημισθεῖσα διὰ τοὺς ἐνδόξους ἄνδρας, οἵτινες διαδοχικῶς ἐν αὐτῇ κατῴκησαν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπὶ τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πολέμου κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἀγγλικοῦ στρα-

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδίου 69.

τοῦ λόρδου Κορνουάλλη, τοῦ στρατηγοῦ Κλίντωνος καὶ τοῦ λόρδου Χῶβε. Κατόπιν δὲ ἡ ἐπαναστατικὴ λαίλαψ ἀποδιώξασα ἐκεῖθεν μετὰ βίας τοὺς ἡττηθέντας τούτους τῆς ἀγγλικῆς δεσποτίας ὑπηρέτας, ἐνεθρόνισεν ἐν θριάμβῳ τὸν ἀθάνατον τῆς Ἀμερικανικῆς δημοκρατίας ἱδρυτὴν, τὸν Γεώργιον Βασιγκτῶνα. Μετὰ τὸν Βασιγκτῶνα ἐκατοίκησεν ὁ Ταλλεϋράνδος ἐπί τινα χρόνον εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην τὴν οἰκοδομηθεῖσαν ἐν ἔτει 1760 ὑπὸ τοῦ ἀξιωματικοῦ Κεννεδῆ. Ἀπὸ τῶν παραθύρων τῆς περιφήμου ταύτης οἰκίας πολλοὶ πατριῶται παρεστάθησαν εἰς τὴν ἀνατροπὴν τοῦ ἐφίππου ἀνδριάντος Γεωργίου τοῦ Γ' βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Ὁ ἀνδριὰς ἦτο μολύβδινος καὶ ἀπ' αὐτοῦ οἱ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας μαχόμενοι στρατιῶται ἔχυσαν σφαῖρας, αἵτινες ἐπλήγωνον ὄχι μόνον τὸ σῶμα ἀλλὰ καὶ τὸ φρόνημα τοῦ μισθωτοῦ στρατοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Ἀπό τινα παρακείμενον πενιχρὸν οἰκίσκον ἐξῆλθεν ἡ νεκρικὴ ἐκφορὰ ἑνὸς τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς Ἀμερικῆς, τοῦ Φούλτωνος. Ἐκεῖ δέ που πλησίον κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα κατῴκουν ὁ Ἀρνόλδος καὶ ὁ Ἀνδρέας, ὀνόματα ἀπαθανατισθέντα ὑπὸ τῆς ἱστορίας.

Πλησίον τῆς οἰκίας τοῦ Φούλτωνος συνέστησε τῷ 1765 τὸ στρατοπεδαρχεῖόν του ὁ στρατηγὸς Γάζας. Καὶ ἐκεῖ πάλαι ποτὲ ἔκειτο ἡ εἱρκτὴ ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἐστήθησαν τὰ ἐμβλήματα σκληροῦ δεσποτισμοῦ, δηλαδὴ ὁ κόφων ἐφ' οὗ ἐστηλίτευον ἢ ἔδερον τοὺς καταδίκους, αἱ ἁλύσεις δι' ὧν ἐδέτευον τοὺς πόδας των καὶ ἡ ἀγχόνη δι' ἧς τοὺς ἐθανάτωνον. Κατὰ παράδοξον δὲ καὶ ὄντως θαυμασίαν ἀντίθεσιν, ὑπὸ τὸ περιστύλιον τῆς αὐτῆς εἱρκτῆς ἵστατο ὁ Βασιγκτὼν ὅτε μιᾷ φωνῇ ἀνεκηρύχθη πρόεδρος τῆς Ἀμερικανικῆς δημοκρατίας.

Εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ἐγένετο ἡ ἀξιομνημόνευτος ὁρκωμοσία ἐνώπιον ἀπειροπληθοῦς καὶ ἐνθουσιῶντος λαοῦ. Παλαιὰ δὲ εἰκὼν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παριστᾷ τὸν Βασιγκτῶνα ὅπως ἦν τότε ἐνδεδυμένος μὲ μελανὰ ἐκ βελούδου ἐνδύματα, τὴν κόμην ἔχοντα ἀλφιτωμένην καὶ περιεζωσμένον τὸ ξίφος τῆς ἐλευθερίας τὸ χαλυβδίνην λαβὴν ἔχον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου οὐδὲ στιγμὴν ἀπεχωρίσθη ἀφ' ἧς ὥρας τὸ ἐγύμνωσεν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς φίλης πατρίδος του.

Προσειρήσθω δ' ἐν ἐπιλόγῳ, ὅτι εἰς τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο μέρος τῆς Κανονοστοιχίας οἱ Νεοβαρακινοὶ ἀνήγειραν ἀψίδα πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ στρατηγοῦ Λαφαγέτου, ὅτε τὸ τελευταῖον ἐπεσκέφθη οὗτος τὴν ἡγεμόνα πόλιν.

Ὁ ταγματάρχης Κλίντον ἂν καὶ προσεβάλλετο ἡ ἐθνικὴ φιλοτιμία του δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑποκρύψῃ τὸν θαυμασμόν του, ἰδὼν τὰ εὐτελῆ ταῦτα μαρτύρια τοῦ μεγαλείου ἑνὸς ἔθνους, τὸ ὁποῖον ἔχει μὲν τινὰ ἀξιόμεμπτα εἰς τὰ εἴθη καὶ τὰ ἔθιμα καὶ εἰς τοὺς κοινωνικούς τε καὶ πολιτικοὺς θεσμοὺς, ἔχει ὅμως καὶ πολλὰς ἐμφύτους ἀρετὰς παρορμώσας αὐτὸ εἰς ἐπιχείρησιν μεγάλων καὶ γενναίων ἔργων.

Ὁ Ἀρθοῦρος ἐξήγαγε τὸ ὡρολόγιόν του — τὸ ἔσχατον δυστυχῶς ἐναπολειφθὲν λείψανον τοῦ ὡρολογοπωλείου του — καὶ εἶδεν ὅτι ἔπρεπε νὰ περιμείνωμεν εἴκοσιν ἔτι λεπτὰ τῆς ὥρας μέχρι τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ ἀτμοπλοίου. Ὅθεν μετέβημεν πρὸς θέαν τῆς πύλης τοῦ Νεοβοράκου, ἥτις εἶναι κτίριον ὁλοτελῶς ἀκατάλληλον πρὸς τοιαύτην χρῆσιν, διότι προηγουμένως ἦτο ὁλλανδικὴ ἐκκλησία· ἀλλ' ἡμᾶς προσείλκυσεν εἰς τὸ ἀσήμαντον τοῦτο οἰκοδόμημα ἄλλος τις ἰδιάζων λόγος. Ἀπὸ τῆς κορυφῆς δηλαδὴ τοῦ παλαιοῦ τούτου ναοῦ ἐξετέλεσε τὰ πρῶτα ἐπὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ πειράματα κατόπιν τῶν ὁποίων ἐφεῦρε τὸ ἀλεξικέραυνον ὁ Βενιαμὴν Φραγκλῖνος, ὁ μεγαλοφυὴς ἐκεῖνος καὶ μετριόφρων ἀνὴρ, ὅστις τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του κατέτριβεν εἰς τὴν πνευματώδη καὶ ὠφελιμωτάτην συγγραφὴν τοῦ « *Ἡμερολογίου τοῦ καλοῦ Ῥιχάρδου* ».

Ἐπιβὰς ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου τοῦ Staten-Island ἐξεπλάγην ἐπὶ τῷ ὅλως Ἀμερικανικῷ αὐτοῦ σχήματι, πρὸς τὸ ὁποῖον οὐδόλως ὁμοιάζουσι τὰ Εὐρωπαϊκά. Ἅπαντα τὰ ἀμερικανικὰ ἀτμόπλοια καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ τετράπατα τὰ διαπλέοντα τὸν Ὄχιον, τὸν Μισσισιπὴν καὶ τὸν Οὐδσωνα εἶναι οὕτω πως κατεσκευασμένα, ὥστε ὅλον τὸ φορτίον δέχονται ἐπὶ τοῦ καταστρώματος· ὅλον δὲ τὸ ἔσω κατέχει ἡ τερατώδης ἀτμομηχανή. Μικρὰ ἀτμόπλοια ἐν Ἀμερικῇ δὲν ὑπάρχουσι, διότι ὀγδοήκοντα ἵππων δύναμιν ἔχουσι καὶ τὰ μικρότερα ἐκεῖνα ἀτμόπλοια τὰ δίκην πορθμείων χρησιμεύοντα εἰς ὅλους τοὺς ποταμοὺς, ἀγνώστου, οὕτως εἰπεῖν, οὔσης τῆς χρήσεως τῶν γεφυρῶν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις πολιτείαις.

Τὸ ἀτμόπλοιον ἐφ' οὗ εὑρισκόμεθα ἦτο τρὶς ἐκείνων μεγαλείτερον. Μετὰ τερπνότατον δὲ διάπλουν ποικιλθέντα διὰ τῆς θέας πολυαρίθμων πλοίων ὅλων τῶν ἐθνῶν, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν γραφικωτάτην νῆσον Staten-Island, ἥτις εἶναι τὸ

σύνηθες ἐντευκτήριον τῶν κατοίκων τοῦ Νεοβοράκου, ὅσοι τὴν κυριακὴν προτιμῶσι νὰ διασκεδάσωσιν ἄλλως, παρὰ διὰ μόνης τῆς ἀναγνώσεως τῶν Γραφῶν.

Ἐντεῦθεν παρέχεται θέαμα μεγαλοπρεπέστατον. Ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ ὅρμος ἐκτεινόμενος μέχρι τοῦ πελάγους· ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ ἐν αὐτῷ πλοῖα ἅτινα ὁτὲ μὲν ὡς θαλάσσια πτηνὰ ἀνοίγοντα τὰς πτέρυγάς των ὁλισθαίνουσι, πλαγίως φερόμενα, ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ἐπιφανείας, ὁτὲ δὲ παρόμοια πρὸς ὠκεάνεια κήτη κινοῦνται μετὰ πατάγου φλογερὰν πνοὴν ἐξερεύγοντα ἀπὸ τὰ πύρινα στέρνα των, καὶ τὴν ὁδὸν αὐτῶν χαράττοντα δι' ἀφρῶν καὶ νεφελῶν καπνοῦ.

Καὶ ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς ξηρᾶς ἡ νῆσος εἶναι οὐχ ἧττον πολυθέλγητρος. Πανταχοῦ ὑπάρχουσι μεγαλοπρεπεῖς ἐπαύλεις, οἰκίσκοι ξύλινοι τόσον ἐλαφροί, τόσον ἁβροί, ὥστε φαίνονται παίγνια μᾶλλον τῆς φαντασίας παρὰ ἔργα ἀνθρώπινα. Τὴν θυμηδίαν τῆς ἐπιγείου ἐκείνης Ἐδὲμ ἓν μόνον διαταράττει, καὶ ἐπαναφέρει τὴν πετῶσαν φαντασίαν εἰς τὴν θλιβερὰν τοῦ βίου πραγματικότητα, ἡ κιτρίνη σημαία τῆς καθάρσεως, ἀναγγέλλουσα ὅτι ἐπὶ τῆς νήσου κεῖται τὸ λοιμοκαθαρτήριον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐξαίρετον κτίριον οὐδὲν ἄλλο κακὸν ἔχον εἰμὴ τὸν προορισμόν του.

Ἐγευματίσαμεν ἐν τῇ νήσῳ.

Εἰσερχόμενοι δὲ τῇ ἑσπέρᾳ εἰς τὴν πόλιν ἠκούσαμεν τὸν κώδωνα τοῦ δημαρχείου σημαίνοντα τὸ διεγερτήριον· εἰς τὸν πένθιμον δὲ τοῦτον ἦχον προσετέθη μετ' ὀλίγον καὶ ἄλλος καταχθόνιος θόρυβος· ἔτρεχον ἁμάξια βαρέα ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου, ἠκούοντο τρομεραὶ βλασφημίαι, ὁ λαὸς συνέῤῥεε πανταχόθεν μετὰ βοῆς, ἡμεῖς δὲ δὲν διεκρίναμεν τί συνέβαινεν ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης νυκτός.

— Τί τρέχει; ἠρώτησεν ὁ ταγματάρχης.

— Τίποτε, ἀπεκρίθη ὁ Ἀρθοῦρος μετὰ μεγίστης ἀταραξίας. Τὸ σήμαντρον τὸ ὁποῖον ἠκούσατε εἶναι τὸ σήμαντρον τῆς πυρκαϊᾶς, καὶ ἰδοὺ οἱ πυροσβέσται τρέχουσι μετὰ τῶν ἀντλιῶν πρὸς τὸ μέρος ἔνθα τὸ πῦρ ἐφάνη. Τὴν Κυριακὴν κατὰ τοιαύτην ὥραν συνήθως ἄρχεται ἐν Νεοβοράκῳ ἡ ἀπόσβεσις τῶν οἰκιῶν, διότι τὴν ἡμέραν αὐτὴν συμβαίνουσι κατὰ προτίμησιν, παρὰ κατὰ πᾶσαν ἄλλην ἡμέραν, αἱ πυρκαϊαί.

— Πῶς, εἶπον ἐγὼ τότε, αἱ οἰκίαι τοῦ Νεοβοράκου, ἔχουσι λοιπὸν ἡμέρας ὡρισμένας, καθ' ἃς καίονται;

— Ναί, καὶ μὴ ἀπορῆτε παντάπασιν, ἀπεκρίθη ὁ Ἀρθοῦρος, διότι αἱ οἰκίαι ὡς πρὸς τοῦτο εἶναι λίαν νουνεχεῖς· ἀλλ' ἂς ὑπάγωμεν τώρα διὰ νὰ ἰδῆτε πῶς τὰς σβένουσι, μετὰ ταῦτα δὲ θὰ σᾶς εἴπω καὶ πῶς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὰς ἀνάπτουσι.

— Παραδέχομαι τὴν πρότασίν σου, εἶπεν ὁ σὶρ Ἰάκωβος.

— Ὁμοίως καὶ ἐγώ.

— Ἄγωμεν, λοιπὸν, ὑπέλαβεν ὁ Ἀρθοῦρος, καθόσον μάλιστα δὲν δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν ἄλλον ὡραιότερον ἐπίλογον τῆς ἡμέρας ταύτης.

Πυροσβέσται, ἀντλίαι καὶ πυρκαϊαὶ ἐν Ἀμερικῇ.

Μόλις ἐβαδίσαμεν ἐπὶ δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας πρὸς τὸ μέρος τοῦ Canal street, ὅπερ πρὸ ὀλίγων μὲν ἐτῶν ἦτο πεδίον βαλτῶδες συχναζόμενον ὑπὸ ἀγρίων νησσῶν, σήμερον δὲ τὸ πολυανθρωπότερον καὶ κεντρικώτερον μέρος τῆς πόλεως, ἐμποδίσθημεν ἀπὸ δύο ἀποσπάσματα πυροσβεστῶν, τὰ ὁποῖα ἐξώρμησαν ἐν τῇ αὐτῇ ὁδῷ, ἐκ δύο ἄλλων ὁρμηθέντα, μετὰ βοῆς καὶ κρότου ἐπαυξανομένου ὑπὸ τῶν προσταγμάτων τῶν ἀντλιαγῶν, οἵτινες ἐκραύγαζον στεντωρίως διὰ τῶν τηλεφώνων (porte-voix) διὰ νὰ ἐκκαύσωσι τὸν ζῆλον τῶν πυρανθρώπων firemen καὶ νὰ ἀπομακρύνωσιν ἐκ τοῦ μέσου τοὺς διαβάτας.

Ἅμα τὰ δύο ἀποσπάσματα συνηντήθησαν ἠκούσθησαν πανταχόθεν ἀπειλαὶ καὶ βλασφημίαι διαβολικαί. Αἱ ἀντλίαι διὰ μιᾶς ἐστάθησαν καὶ οἱ πυροσβέσται ἐφορμήσαντες κατ' ἀλλήλων ἤρχισαν νὰ γρονθοκοπῶνται μετ' ἀκρατήτου ἐνθουσιασμοῦ. Ἡ πάλη ὑπῆρξε φοβερὰ καὶ ἀναμὶξ ἠκούοντο ὁ δοῦπος τῶν χαλαζηδὸν καταφερομένων πυγμῶν, αἱ κραυγαὶ τῶν ἀρχηγῶν, καὶ τοῦ παρεστῶτος ὄχλου αἱ ὠργαί.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς πυγμαχίας, ἧς δὲν ἠδυνάμην νὰ κατανοήσω τὸν λόγον, ἐσήκωσαν τοὺς βαρέως πληγωθέντας, ἐκείνους, δηλαδὴ, τῶν ὁποίων ἢ ὁ βραχιὼν ἐθλάσθη ἢ ἡ πλευρὰ ἢ τὸ κρανίον, οἱ δὲ ἄλλοι οἱ μώλοπες μόνον λαβόντες, ἔδραξαν πάλιν τὰς ἀντλίας των καὶ ὥρμησαν μετὰ πλείονος εἴ ποτε ζέσεως διὰ ν' ἀνακτήσωσι τὸν ἀπολεσθέντα χρόνον, πρὸς τὴν καιομένην οἰκίαν, ἧς αἱ φλόγες ἐφώτιζον ἀπαισίως τὸν οὐρανόν.

— Τί ἐσήμαινον ταῦτα; ἠρώτησα τὸν Ἀρθοῦρον.

— Τί ἄλλο, ἀπεκρίθη μεθ' ὅσης ἔνεστιν ἀφελείας, εἰμὴ ὅτι δύο σπεῖραι πυροσβεστῶν, συναντηθεῖσαι, ἀντεχαιρετήθησαν, χάριν φιλοφροσύνης, διὰ ῥαγδαίων γρονθοκοπημάτων!

— Καὶ πρὸς τί ἡ τόση φιλοφροσύνη;

— Διότι ἔθος ἐπεκράτησεν ἐνταῦθα ὥστε, ὁσάκις συναντῶνται δύο σπεῖραι πυροσβεστῶν διὰ τοιούτου τρόπου νὰ ἀντιχαιρετῶνται.

— Ἀστεῖζεσθε, Ἀρθοῦρε;

—Παντάπασιν· ὁμιλῶ μάλιστα σπουδαίως, καὶ ὅ,τι τώρα σᾶς φαίνεται ἄπορον, θὰ σᾶς φανῇ κατόπιν φυσικώτατον, ἀφοῦ διαμείνετε καιρόν τινα ἐν Ἀμερικῇ. Καὶ ἐγὼ αὐτὸς φρονῶ σήμερον ὅτι οἱ πυροσβέσται πράττουσιν ἄριστα δερόμενοι ὁσάκις, σπεύδοντες εἴς τινα πυρκαϊὰν, συναντηθῶσι καθ' ὁδόν.

— Ἀλλὰ πόθεν ἔλαβεν ἀρχὴν ἡ βάρβαρος αὕτη συνήθεια;

— Ἄλλοτε οἱ πυροσβέσται δὲν ἦσαν ὡς τοὺς σημερινοὺς, οἵτινες ἐθελονταὶ ἀφιλοκερδεῖς ὄντες καὶ ἀνήκοντες εἰς τὰς πλουσιωτέρας τῆς πόλεως οἰκογενείας, σβένουσι τὰς πυρκαϊὰς μόνον καὶ μόνον χάριν ἁπλῆς διασκεδάσεως, ἀλλ' ἦσαν ἄνθρωποι τοῦ συμφέροντος, διὰ τοῦτο εἶχεν ὁρισθῆ βραβεῖον ἀξιόλογον ὑπὲρ τῆς σπείρας ἐκείνης ἥτις πρώτη ἤθελε καταφθάσει εἰς τὸ μέρος τοῦ κινδύνου. Ὁσάκις λοιπὸν δύο σπεῖραι συνηντῶντο ἐγεννᾶτο φυσικῷ τῷ λόγῳ ἐν αὐταῖς ἅμιλλα περὶ πρωτείων, καὶ συνηθέστατα ἤρχοντο εἰς χεῖρας. Καὶ ἡ μὲν ἀφορμὴ τῶν πυγμαχιῶν πρὸ πολλοῦ χρόνου ἐξέλιπεν, αἱ πυγμαχίαι ὅμως διατηροῦνται ἂν καὶ δὲν ὑφίσταται οὐδὲν ἴχνος ἐχθροπαθείας ἢ μνησικακίας μεταξὺ τῶν πυροσβεστῶν τῶν διαφόρων ἑταιριῶν. Ἐν ἑνὶ λόγῳ δέρονται ὄχι δι' ἄλλο, εἰμὴ μόνον διότι τοιαύτη ἐπεκράτησε συνήθεια.

— Ἀλλόκοτος τῇ ἀληθείᾳ συνήθεια! Καὶ πάντοτε δέρονται ὁσάκις συναντηθῶσιν;

— Ὄχι πάντοτε, ἀλλὰ κατὰ τὰς περιστάσεις. Ἐὰν φερ' εἰπεῖν, ἡ ὁδὸς ἐν ᾗ συναντηθῶσιν ἦναι στενὴ, ὑπάρχει μεγίστη ὑποψία ξυλοκοπήματος, διότι ἂν εἰς πυροσβέστης παραγκωνίσῃ ἢ ἀπωθήσῃ ἕτερον, πάραυτα ἡ συμπλοκὴ γενικεύεται. Ἄλλοτε γρονθοκοποῦνται ἀποκλειστικῶς διὰ νὰ ἐπιταχύνωσι τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματός των καὶ ἑπομένως νὰ δράμωσι μετὰ μείζονος ζήλου πρὸς τὴν πυρκαϊάν. Ἄλλοτε πάλιν δέρονται ἕνεκεν ἀποτυχίας, ὅταν δηλαδὴ προσδοκῶντες τεραστίαν πυρκαϊὰν ἀπαιτοῦσαν μεγάλην δραστηριότητα καὶ τόλμην, εὕρωσι παρ' ἐλπίδα ἀσήμαντον οἰκίδιον, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπόσβεσις καὶ εὔκολος εἶναι καὶ ἀκλεής. Ἐὰν δὲ συμβῇ τὸ ἐναντίον, καὶ εὕρωσιν ἀντὶ μιᾶς καπνοδόχου πολλὰς οἰκίας καιομένας, τότε πάλιν αἱ κεφαλαὶ των ἐξάπτονται ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ καὶ γρονθοκοποῦνται ἕνεκα ὑπερβολικῆς χαρᾶς!

Ἡ διήγησις τοῦ Ἀρθούρου μὲ κατέπεισεν ἐντελῶς ὅτι ἐνυπάρχει ἔμφυτος εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ θηριωδία, τὴν ὁποίαν οὐδὲ ἡ ἠθικὴ, οὐδὲ ἡ θρησκεία, οὐδὲ ἡ ἐκπαίδευσις, οὐδὲ τὸ φόβητρον τοῦ νόμου ἐντελῶς ἀποπνίγει.

Ἐν τούτοις ζητήσαντες τὸν σὶρ Ἰάκωβον Κλίντον διὰ νὰ πορευθῶμεν εἰς τὴν δευτέραν παράστασιν τὴν διὰ τῶν ἀντλιῶν γενησομένην, εἴδομεν αὐτὸν ἐξετάζοντα ἐκεῖ που πλησίον ἕνα τῶν μαχητῶν οὗτινος τὴν σιαγόνα ἔθλασε ῥωμαλέα πυγμή. Μετὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἔσφιγξε τὴν χεῖρα καὶ ἐπανῆλθε πρὸς ἡμᾶς.

Ὡραῖον κτύπημα! εἶπε μετ' ἐκφανοῦς ἀγαλλιάσεως. Μέχρι τοῦδε δὲν ἐνόμιζον τῇ ἀληθείᾳ τοὺς Ἀμερικανοὺς τόσον δεξιοὺς εἰς τὴν εὐγενῆ ἄσκησιν τῆς πυγμῆς, ἀλλὰ τὸ κτύπημα τὸ ὁποῖον εἶδον σήμερον εἶναι ὄντως ἀγγλικόν· διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ μὴ δυνηθεὶς νὰ συγχαρῶ ἐκεῖνον ὅστις τὸ κατέφερε, συνεγάρην τοὐλάχιστον τὸν λαβόντα. Ὁ σὶρ Ἰάκωβος εἶχεν, ὡς βλέπετε, καλλιτεχνικὴν ὅλως ἐμπειρίαν περὶ τὴν πυγμαχίαν, διότι ὅσα ἀνεφέραμεν τὰ εἶπεν ὄχι γελῶν, ἀλλὰ σπουδάζων.

Φθάσαντες εἰς τὸ πεδίον τῆς πυρκαϊᾶς, εὕρομεν τὴν καιομένην οἰκίαν περιεζωσμένην ὑπὸ πολλῶν πυροσβεστικῶν ἑταιριῶν, αἵτινες προσέδραμαν μετὰ θαυμασίας ταχύτητος, ἅμα ἀκουσθέντος τοῦ σημάντρου. Ἐπειδὴ δ' ἐν Νεοβοράκῳ τὸ ὕδωρ εἶναι ἀφθονώτατον, χάρις εἰς ὑπογείους ἀχετοὺς διακλαδιζομένους καθ' ὅλην τὴν πόλιν, οἱ πυροσβέσται ποιοῦσι μεγίστην αὐτοῦ χρῆσιν, ἢ μᾶλλον κατάχρησιν, διότι κατακλύζουσι τὰς καιομένας οἰκοδομὰς μετὰ τοιούτου ζήλου καὶ τοιαύτης χαρᾶς, ὥστε φαίνονται φρενιτιῶντες. Πρὶν παρέλθωσιν ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας ἡ καιομένη οἰκία ἐπνίγη κατὰ λέξιν ἐντὸς τοῦ ὕδατος, καὶ ὅμως αἱ ἀντλίαι ἐξηκολούθουν τὴν ἐργασίαν των μετ' ἀκατασχέτου ἐνθουσιασμοῦ. Ὅσαι δὲ ἐκ τῶν πυροσβεστικῶν συνοδειῶν, ἔφθασαν ἕνεκεν τῆς μεγάλης ἀποστάσεως, κατόπιν ἑορτῆς, δὲν ἔμειναν οὐδ' αὐταὶ μὲ χεῖρας ἐσταυρωμένας· ἀπ' ἐναντίας μάλιστα, ἐπειδὴ ἦλθον διὰ ν' ἀντλήσωσιν, ἤντλησαν, εἰς τρόπον ὥστε ὅ,τι διεσώθη ἐκ τοῦ πυρὸς κατεστράφη ὑπὸ τῆς πλημμύρας.

Ἔμαθον δὲ ὅτι τοῦτο συμβαίνει πάντοτε καὶ ὅτι ἐν ταῖς πυρκαϊαῖς φοβοῦνται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὄχι τόσοντὸ πῦρ, ὅσον τὸ ὕδωρ, διότι ἀπ' ἐκείνου μὲν ἐνίοτε διασώζονται αἱ οἰκίαι ἀπὸ τούτου ὅμως οὐδέποτε.

Ὁ ἀμερικανικὸς πυροσβέστης εἶναι πρωτότυπος καὶ μοναδικὸς ἐν τῇ οἰκουμένῃ. Ὅ,τι οἱ ἄλλοι πράττουσι κατὰ χρέος, αὐτὸς τὸ πράττει χάριν ἁπλῆς διασκεδάσεως καὶ εἶναι ἀνεκδιήγητος ἡ ἡδονὴ τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται εἰς τὴν ἀπόσβεσιν τῶν πυρκαϊῶν. Ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα νεανίαι τῶν ὁποίων ὁ πρὸς τὰς πυρκαϊὰς ἔρως φθάνει εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε θέλουσι νὰ παρευρίσκωνται εἰς ὅλας ἀνεξαιρέτως· ὅθεν ἀναβαίνουσιν εἰς τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν των, ἐνδεδυμένοι πάντοτε τὴν πυροσβεστικὴν στολὴν, καὶ ἐκεῖθεν κατασκοπεύουσι νύκτας ὅλας καὶ ἡμέρας ἁμιλλώμενοι τίς πρῶτος ν' ἀνακαλύψῃ πυρκαϊάς. Εἰς δὲ τὰς ἀντλίας των προσφέρουσιν ἀληθῆ λατρείαν· τὰς στολίζουσι δι' ἀνθέων, τὰς καλλωπίζουσι ποικιλοτρόπως, τὰς ὀνομάζουσι διὰ τρυφερῶν ἐπιθέτων καὶ τὰς περιφέρουσι πολλάκις μεθ' ἑαυτῶν εἰς τοὺς δημοσίους περιπάτους, χάριν ἁπλῆς ἐπιδείξεως. Μοὶ ἔτυχε νὰ ἴδω ἀντλίας κατασκευασμένας ἐκ καθαροῦ ἀργύρου. Ἐν Ἀμερικῇ οἱ πλούσιοι νεανίαι καταστρέφουσι πολλάκις κολοσσαίας περιουσίας εἰς πυροσβεστικὰς ἀντλίας, καθὼς ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς ἵππους καὶ ἱπποδρόμια. Ἐκτὸς τούτου ἐν Ἀμερικῇ καλὴ πανήγυρις ἢ ἄλλη τις ἑορτὴ δὲν γίνεται ἄνευ πυροσβεστῶν καὶ ἑπομένως ἄνευ ἀντλιῶν, διότι οἱ πυροσβέσται συμπαραλαμβάνουσιν ἀείποτε μεθ' ἑαυτῶν τὰς ἀντλίας των. Διαφόρων δὲ πόλεων πυροσβεστικαὶ ἑταιρίαι ἀντεπισκέπτονται ἀλλήλας πρὸς ἐπίδειξιν τῶν ἀντλιῶν των, χάριν τῶν ὁποίων γίνονται καὶ μεγάλα συμπόσια. Ὅλους δὲ ἀνεξαιρέτως τοὺς μεγάλους ἄνδρας τοὺς ἐξ Εὐρώπης ἐρχομένους ὑποδέχονται πάντοτε οἱ πυροσβέσται μετὰ τῶν ἀντλιῶν αὐτῶν. Τοιουτοτρόπως καὶ τὸν Κοσσοὺθ καὶ τὴν Ἀλβώνην ἅμα ἀποβιβασθέντας ἐν Νεοβοράκῳ περιεκύκλωσαν ἅπαντες οἱ πυροσβέσται τῆς πόλεως μετὰ τῶν προσφιλῶν αὐτῶν ἀντλιῶν.

Τὸ δὲ πρὸς τὰς πυρκαϊὰς πάθος ἐν Ἀμερικῇ μετεδόθη ἀπὸ τῶν πυροσβεστῶν καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους πολίτας. Οὕτω φερ' εἰπεῖν ἐνδύουσι τὰ μικρὰ παιδία στολὰς πυροσβεστῶν καὶ οἱ ἀθυρματοπῶλαι κατασκευάζουσιν ἐπίτηδες μικρὰς ἀντλίας καὶ μικροὺς οἰκίσκους, οἵτινες πυρπολοῦνται καὶ μετὰ ταῦτα σβένονται ὑπὸ τῶν παιδίων. Οἱ γονεῖς ὑπόσχονται ὡς βραβεῖον ἐπιμελείας εἰς τὰ τέκνα των νὰ τὰ συμπαραλάβωσιν εἰς τὰς μεγάλας πυρκαϊάς. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἰδιοκτῆται ἢ ἐνοικιασταὶ τῶν οἰκιῶν ἐγείρονται ἀπὸ πρωΐας καὶ, εἴτε χάριν καθαριότητος, εἴτε ἐξ ἐμφύτου ἔρωτος πρὸς τὰς ἀντλίας, κατακλύζουσι τὰς οἰκίας των ἄνωθεν ἕως κάτω διὰ ψυχροῦ ὕδατος ἵνα μὴ ἀπολέσωσι τὴν ἕξιν.

— Σᾶς ὑπεσχέθην, εἶπεν ἡμῖν ὁ Ἀρθοῦρος, νὰ σᾶς δείξω τίνι τρόπῳ σβένουσι τὰς πυρκαϊὰς, καὶ κατόπιν νὰ σᾶς εἴπω πῶς τὰς ἀνάπτουσι. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐξεπλήρωσα, ἀκούσατε δὲ τώρα καὶ τὸ δεύτερον. Ἐνταῦθα, ὡς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ κόσμου, αἱ πυρκαϊαὶ κατ' ἐπιφάνειαν μὲν συμβαίνουσι ταχέως, πράγματι ὅμως τὸ πῦρ τίθεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ προμελέτης.

— Δὲν ὑπάρχουσι λοιπὸν ἐν Ἀμερικῇ νόμοι τιμωροῦντας τοὺς ἐμπρηστάς; ἠρώτησεν ὁ σὶρ Ἰάκωβος.

— Τιμωροῦνται καὶ τιμωροῦνται μάλιστα αὐστηρότητα, διὰ τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἀλλά. . .

— Τί ἀλλά;

— Ἀλλὰ, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἀρθοῦρος ὁ νόμος ὁρίζει ὅτι τότε μόνον θεωρεῖταί τις ἔνοχος ἐμπρησμοῦ, ὅταν συλληφθῇ ἐπ' αὐτοφώρῳ μεταδίδων τὸ πῦρ *δι' ἀνημμένου δαυλοῦ*, ἐπειδὴ δὲ τὸ ὁρκωτὸν δικαστήριον ἐξετάζει μᾶλλον τὸ γράμμα ἢ τὴν ἔννοιαν τοῦ νόμου, ὁ ἐμπρηστὴς κηρύττεται ἀθῶος καὶ ἀπολύεται, ἅμα ἀποδειχθῇ ὅτ δὲν ἔθεσε τὸ πῦρ εἰς τὴν οἰκίαν του δι' ἀνημμένου δαυλοῦ, ἀλλ' ἐμεταχειρίσθη ἄλλην τινὰ εὔφλεκτον χημικὴν οὐσίαν. Ὁ δὲ λόγος δι' ὃν πολλοὶ τῶν πολιτῶν πυρπολοῦσι τὰς οἰκίας των εἶναι εὐεξήγητος· τὰς πυρπολοῦσι διὰ νὰ λάβωσι τὸ ἀντίτιμον αὐτῶν, ὅπερ εἶναι πάντοτε μεγαλήτερον τῆς πραγματικῆς ἀξίας, ἀπὸ τὰς ἀσφαλιστικὰς ἑταιρίας. Αἱ δὲ ἑταιρίαι αὗται ἀνεξετάστως σχεδὸν πληρώνουσι τὸ ἀσφαλισθὲν ποσὸν, χωρὶς τῆς ἐλαχίστης ἀντιλογίας.

— Ἀλλὰ τότε αἱ ἑταιρίαι αὗται, εἶπον πρὸς τὸν Ἀρθοῦρον, ἐργάζονται κατὰ τοῦ συμφέροντός των.

— Ἀπατᾶσθε. Ἠξεύρω μάλιστα ὅτι τινὲς τῶν ἑταιριῶν, ἅμα παρέλθῃ πολὺς καιρὸς καὶ πυρκαϊὰ δὲν συμβῇ, θέτουσιν αὐταὶ πῦρ διὰ τῶν ὑπαλλήλων των εἰς τὰς ἀσφαλισμένας οἰκίας, διὰ νὰ κεντήσωσι τὸν ζῆλον τῶν τε ἐμπρηστῶν καὶ τῶν πυροσβεστῶν, καὶ οὕτω νὰ ἀναγκάσωσι τοὺς φρονίμους ἀνθρώπους, οἵτινες πάντοτε εἶναι οἱ περισσότεροι, ν' ἀσφαλίσωσι τὰς οἰκίας των.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΑΝΤΙΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ ἱστοριογράφου Κ. Χιώτου παρατηρήσεις.

Ὁ ἱστοριογράφος Κ. Χιώτης, defensor patriæ honoris, ἐπέκρινεν ἐσχάτως τὴν ἐν τῇ *Χρυσαλλίδι* δημοσιευθεῖσαν συνοπτικὴν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἔκθεσιν περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἀποστολῆς μου, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν ἀνέφερον λεπτομερῶς τίς ἐν Ζακύνθῳ μ' ἐξένισε, τίς μὲ ὡδήγησε, τίς μοὶ ἔδειξε χειρόγραφα, τίς μὲ περιεποιήθη κλπ. κλπ. Ὁ ἱστοριογράφος Κ. Χιώτης ἔπρεπε νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐν συνοπτικῇ ἐκθέσει δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐκφράσω καταλλήλως τοὺς ἁρμόζοντας ἐπαίνους ὑπὲρ τῶν φιλομούσων Ζακυνθίων, ὧν ζωηρὰν διατηρῶ τὴν ἀνάμνησιν τῆς φιλοξενίας, ἀφοῦ μάλιστα ἕνεκεν ἐλλείψεως χώρου διὰ τὸ κατεσπευσμένον τῆς ἀπαιτήσεως, καὶ τ' ἀναφερόμενα χειρόγραφα εἰκότως δὲν περιεγράφησαν, καὶ ἄλλα ὑπ' ἐμοῦ ἀνακαλυφθέντα δὲν ἐμνημονεύθησαν. Προτιθέμενος ἵνα δημοσιεύσω ἐκτεταμένην ἔκθεσιν τῆς περιοδείας μου, παρέλειψα ἐν ἐκείνῃ νὰ ἐκφράσω τὰς εὐχαριστήσεις μου πρὸς τὸν ἱστοριογράφον Κ. Χιώτην, τὸν Κ. Μπονσυνιὸρ, Κ. Ῥαφτάνην, Κ. Φαραὸν, οἵτινες ὄντως μοὶ ἐχορήγησαν φιλικωτάτην συνδρομὴν, ἐπιφυλαχθεὶς ἵνα τοῦτο πραξω ἐν τῇ δευτέρᾳ.

Ἐκτὸς τούτων ὁ ἱστοριογράφος Κ. Χιώτης ἰσχυρίζεται ὅτι πάντα τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἀναφερόμενα χειρόγραφα ἦσαν γνωστὰ αὐτῷ καὶ τοῖς ἐνδιαφερομένοις Ζακυνθίοις. Καὶ πρῶτον εἰς τὰ τῷ περιπύστῳ ἱστοριογράφῳ γνωστὰ δὲν ἔδωκα σπουδαιότητα· διότι τὸ μετὰ κόμπου ἀναφερόμενον ἀτελὲς παρ' αὐτῷ ἀντίγραφον τοῦ χρονικοῦ τῆς Μονεμβασίας πληρέστερον ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Παζίνου ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Ταυρινιανῶν χειρογράφων, καὶ ὑπὸ Τάφελ ἐν τῷ περὶ Βυζαντινῆς Γεωγραφίας συντάγματί του. Τὸ περὶ τῶν δώδεκα ἀρχοντοποῦλων τῆς Κρήτης χρυσόβουλλον τῆς οἰκογενείας Βλαστοῦ, ὅπερ ὁ Κ. Χιώτης ἐν ἀγνοίᾳ ὡς ἀνέκδοτον ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ Β' Τόμῳ τῆς ἱστορίας τῆς Ζακύνθου, πρὸ πολλοῦ εἶχε τυπωθῆ ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Βερνάρδου ἐν τοῖς Κρητικοῖς, καὶ πλαστὸν ἐλέγχεται.

Ὁ ἱστοριογράφος Κ. Χιώτης, ὅστις περιῆλθε τὰς βιβλιοθήκας τῆς Πάδοβας, Γένοβας, κλπ. κλπ. πρὸς ἀναζήτησιν τῶν χειρογράφων τοῦ συμπολίτου του Παχωμίου Ῥουσάνου, καὶ ἐν τῷ Β' τόμῳ τῆς ἱστορίας ἁπλῶς ἀντιγράψας τὸν κατάλογον τοῦ Μιγγαρέλη, Μουστοξύδου καὶ Φιλητᾶ, ἂν ἔκαμνε δύο βήματα ἐντὸς αὐτῆς τῆς πατρίδος του, ἔπρεπε νὰ ἴδῃ ὅτι εἰς τὸ ἐν τῇ Ζακύνθῳ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν Κρημνῶν ὑπῆρχον κώδικες ἰδιόγραφοι τοῦ Ῥουσάνου περιλαμβάνοντες ἄγνωστα συγγράμματα τοῦ Παχωμίου, τὰ ὁποῖα οὐδεὶς τῶν ἄνω, ἑπομένως καὶ ὁ ἱστοριογράφος Κ. Χιώτης, ἀναφέρει εἰς τὴν ἐν τῷ Β' τόμῳ ἀπαρίθμησιν τῶν ἔργων τοῦ συμπατριώτου του, οἷον σχόλια εἰς Διονυσίου Περιήγησιν κατ' ἐπιτομὴν τοῦ Εὐσταθίου, ὑποθέσεις εἰς Πίνδαρον, πρὸς δὲ διάφορα γραμματικὰ πονημάτια· καὶ τὸ περιεργότερον *Ἀκολουθίαν τῶν ἐν τῇ Νήσῳ τῶν Στροφάδων φονευθέντων ὑπὸ τῶν Τούρκων Μοραϊτῶν* περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος· τὸ δὲ σπουδαῖον τοῦτο γεγονὸς τῆς Ζακυνθίου ἱστορίας, ὅπερ ὁ Παχώμιος συγκινητικώτατα ἐκτίθησιν, ὁ Κ. Χιώτης παντελῶς ἀγνοεῖ, διότι μήτε λόγον ποιεῖται ἐν τῇ ἱστορίᾳ του.

Παρὰ τῷ αὐτῷ Κ. Χιώτῃ εὗρον ἀντίγραφον τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Ἀθηναίου Γεωργιλᾶ· ἀλλὰ εἰς τὸ ἀντίγραφον τοῦτο ἕνεκα τῆς ἀδεξιότητος τοῦ γράψαντος, παρεισέφρυσαν λάθη διαστρέψαντα τὴν ἔννοιαν τοῦ πρωτοτύπου, π. χ. ὁ Γεωργιλᾶς ὁμιλῶν περὶ τῆς ἐλεύσεως τῶν Ποταμιάνων ἐκ Κεφαλληνίας λέγει « *Οἱ Ποταμιάνοι* ἦλθαν ἀπὸ τὴν Κεφαλλονιὰ », τὸ δὲ παρὰ τῷ Κ. Χιώτῃ ἀντίγραφον « *Ἀπὸ τὴ Μάνη* ἦλθαν εἰς τὴν Κεφαλλονιά. » Μετέβην ὅθεν μετὰ τοῦ φίλου Κ. Ῥαφτάνη εἰς τὸ χωρίον Βολίμαις ὅπου εὑρὼν τὸ πρωτότυπον πιστῶς ἀντέγραψα, ἀνακαλύψας καὶ ἕτερον ὁμοιοειδὲς παρά τινι Γκούσκῳ, καὶ ἐπιστολὰς τοῦ Γεωργιλᾶ ἐκ Βενετίας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἅπερ ὁ Κ. Χιώτης ἠγνόει, διότι οὔτε μνείαν ποιεῖται ἐν τῇ ἱστορίᾳ του.

Τὴν διαθήκην τοῦ Χαριτοπούλου ἀληθῶς προεγνώριζεν ὁ Κ. Χιώτης, καὶ ὅτε πρῶτον ἦλθον εἰς Ζάκυνθον μοὶ ἀνέφερε μὲν περὶ αὐτῆς, ἀλλὰ μήτε τὸν τόπον ἔνθα εὑρίσκετο, μήτε ἀντίγραφον ταύτης μοὶ ἔδειξεν· ἐκ πληροφοριῶν δὲ ἄλλων μαθὼν ὅτι ὑπῆρχεν ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Προδρόμου, μετέβην μετὰ τοῦ Κ. Ῥαφτάνη, καὶ μετὰ πολλὰς δυσχερείας ἠδυνήθην ἵνα τὴν ἀνεύρω μεταξὺ τῶν κατερριμμένων καὶ σεσηπότων ἀρχείων τῆς μονῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ χειρόγραφον τοῦ Μπούα ἀναφέρω τὰ ἑξῆς. Πρῶτος ὅστις ἀνεκάλυψεν αὐτὸ

ἦτο ὁ Κ. Παῦλος Λάμπρος, γνωστοποιήσας τὸν Αὔγουστον τοῦ 1857 ἐκ Τουρίνου μετ' ἄλλων ἀξιολόγων εἰδήσεων τῷ Κυρ. Σπύρ. Ζαμπελίῳ, ὅστις διεκοίνωσεν αὐτῷ τὴν ἀνακάλυψιν. Ὁ Κ. Χιώτης διαβὰς ἐκ Τουρίνου τὸ παρετήρησε· κατὰ πόσον ἐπέτυχον αἱ ἐπ' αὐτοῦ ἔρευναί του δι' ὀψόμενος κρινεῖ. Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ὁ Κ. Χιώτης γράφων τινὰ περὶ τοῦ πολυτίμου ἐκείνου χειρογράφου, μετὰ κόμπου ἐπαναληπτικῶς ὑπογράφεται ἰταλιστὶ καὶ ἑλληνιστί, *ἱστοριογράφος*, istoriografo. Δὲν ἀναιροῦμεν τὴν ἰδιότητα ταύτην τοῦ Κ. Χιώτου, ἀλλὰ ἔπρεπεν ὁ Κ. οὗτος, ὁ τοιοῦτον τίτλον αὐτοπεριβληθεὶς, νὰ ἦτο προσεκτικώτερος περὶ τὰ γραφόμενά του· τί θὰ εἴπῃ ὁ εὐρωπαῖος βλέπων τὸν περίπυστον ἱστοριογράφον, γράφοντα Νικῶλαος, ἀναγινώσκοντα *Τζαρέτου τοῦ Κορωναίου*, ἀντὶ *Τζάρε τοῦ Κορωναίου*, *ἐκ Ζαρκύνθου* ἀντὶ *Ἐξ ἐμοῦ*. Καὶ ταῦτα σὺν τοῖς ἄλλοις ἐν ὀλιγοστίχῳ ἐπιβεβαιώσει χειρογράφου ἀνήκοντος εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰταλίας, ὅπερ ἐγὼ ἔχω ὑπ' ὄψιν ἐν πρωτοτύπῳ, ἐνεργείᾳ τοῦ φιλομούσου Κ. Π. Λάμπρου.

Πρὸς ἄρσιν πάσης παρεξηγήσεως ἀναφέρω, ὅτι ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων ὑπ' ἐμοῦ τριάκοντα χειρογράφων, τῶν εἴκοσιν ὀκτὼ οὐδεμίαν γνῶσιν ἔχει ὁ Κ. Χιώτης· δύο δ' ἐξ αὐτῶν (τὸ Ῥεμπελιὸν τῶν ποπουλάρων, καὶ Ἡμερολόγιον Μάτεση) ἐπειδὴ εἶχον δανεισθῆ ὑπὸ τῶν κατόχων τῷ Κ. Χιώτη, ἔλαβον ἀπ' αὐτοῦ ὡς ἀνεκδότων ἀντίγραφα. Τῆς δὲ πολιορκίας τῆς Κερκύρας ὑπὸ Νουκίου, καὶ ἁλώσεως Κορώνης ὑπὸ Νερούλη, ἔλαβον ἐνεργείᾳ φίλων πλήρη ἀντίγραφα ἀπὸ τῶν πρωτοτύπων, καθότι ὁ κύριος οὗτος ἀτελεῖς σημειώσεις μοι ἔδειξεν· ἃς ἔχῃ δὲ ὑπομονὴν μέχρις οὗ τὰ ἴδῃ δημοσιευόμενα ἵνα κατανοήσῃ ὅτι οὐδόλως τὸν ἠδίκησα.

Ὁ περίπυστος ἱστοριογράφος δύναται νὰ περιέρχηται ὅλην τὴν Εὐρώπην μετὰ τοσούτων καὶ τηλικούτων βιβλιοθηκαρίων σχετιζόμενος, ἐγὼ ὅμως, ἀφανὴς φοιτητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, δὲν ἔλαβον τοιαύτην τύχην. Ἂν δ' ἐγενόμην εὐτυχὴ ἀνακαλύψας ἐν διμήνῳ περιοδείᾳ, ἣν τὸ ὑπουργεῖον διηυκόλυνε, τριάκοντα περίπου χειρόγραφα, σπουδαίας ἱστορικῆς ὕλης, ἃς αἰτιᾶται ὁ Κ. Χιώτης τὴν μειδιάσασαν ἐμοὶ τύχην. Ἀκόμη δὲν εἶδον τὸ ἀποτέλεσμα τῶν φημιζομένων μακροχρονίων ἐν Εὐρώπῃ ἐρευνῶν τοῦ Κ. Χιώτου, ὅστις σὺν τοῖς ἄλλοις λανθάνεται διακηρύττων ὅτι ἀνεκάλυψε τὰ τέως ἄγνωστα συγγράμματα Νικολάου Μαυρομμάτου τοῦ *Κερκυραίου*, καθότι ἐγὼ τὸν πληροφορῶ ὅτι ταῦτα ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ Κερκυραϊκῷ Ἐρανιστῇ, καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, τινὰ δὲ ἴσως σώζονται ἐν Κερκύρᾳ, καὶ ὅτι ὁ ἐν λόγῳ Μαυρομμάτης δὲν ἦτο Κερκυραῖος, ἀλλ' ἐκ Κατούνης τῆς Ἀκαρνανίας.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος, αἰτῶν συγγνώμην παρὰ τοῦ φίλου Κ. Χιώτου, πρώτου ἄλλως τε προκαλέσαντος τὴν ἴσως δι' ἀμφοτέρους ὀχληρὰν ταύτην συζήτησιν.

Κ. ΣΑΘΑΣ.

Η ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ

Τοῦ Σέϊτ-ἔλ-Μπέτεβη ἐν Τάντᾳ τῆς Αἰγύπτου.

Βαρὺ φορτίον εἰκοσιπέντε ἡμερῶν ἔφερεν ἐπὶ τῶν γηραιῶν ὤμων του ὁ Αὔγουστος, ἡ ῥοδοδάκτυλος Ἠὼς ἐπὶ τοῦ ἅρματός της ἡνιοχοῦσα διέτρεχε τὰς ἐκτάσεις, ἵνα ἀναγγείλῃ ὅτι μετὰ μικρὸν ἀνοιχθήσονται αἱ τοῦ οὐρανοῦ πύλαι, ὅπως τὸ μεγαλήτερον τοῦ Θεοῦ δημιούργημα ἐπιχύσῃ τὸ ἄπλετον αὐτοῦ φῶς ὑπὸ τὴν ὑδρόγειον, σιγὴ δὲ διακοπτομένη ὑπὸ τῆς ἐξεγέρσεως ἐργατῶν τινων ἐβασίλευε καθ' ὅλην τὴν πόλιν μας, ὁπότε λύσαντες τὰ κοῦφα τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ θανάτου δεσμὰ ἐγώ τε καὶ ὁ φίλος μου Π. Δ. ἠγέρθημεν *εὑρῆφιν*.

Εἵματα δὲ καλὰ ἐσσάμενοι, λαβόντες τὰς βακτηρίας μας, νεύσαντες δὲ καὶ εἰς τὸν Πούραν (τὸν κύνα) νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ ἐξήλθομεν τῆς οἰκίας, ἐφόδιον ἐν νῷ ἔχοντες τὴν εἰς Τάνταν μετάβασίν μας. Ἐπονεύσαντες δὲ δύο ἐκ τῶν πλημμυρούντων τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὑποζυγίων, τῶν ἐγειρόντων ἐκ τοῦ ληθάργου τοὺς διαβάτας διὰ τῶν εἰς τὸν τράχηλόν των κρεμαμένων κωδωνίσκων, ἠχούντων ἀενάως καθ' ὁδὸν, ἐφθάσαμεν εἰς τὸν σιδηρόδρομον, τὸ μέγα τοῦτο τοῦ νοὸς ἀποκύημα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἐπιβάντες δ' ἐπὶ ἑνὸς φορείου (wagon) ἐκ τῶν ἑλκυομένων ὑπὸ τῆς ἀτμαμάξης τοῦ δράκοντος τούτου, τοῦ πῦρ καὶ ὕδωρ ἐξερεύγοντος, φλόγας δ' ἐν τοῖς στέρνοις αὐτοῦ τρέφοντος, τοῦ ὡς ἀστραπὴ τὰς ἐκτάσεις διασχίζοντος δρόμον ἤγομεν. Οἱ Ἄραβες τὸ πρῶτον ἰδόντες τὸν σιδηρόδρομον ἔπαθον ὅ,τι ἡ λέοντα ἰδοῦσα ἀλώπηξ· ἤτοι ἔλεγον ὅτι, εἰσεχώρησεν ἐντὸς αὐτοῦ ὁ Δαίμων (Ἀφρὶτ) περιτρέχων τὰς ἀβύσσους, εἰωθότες ὅμως εἰς τὴν συχνὴν αὐτοῦ θέαν ἐξήχθησαν τῆς ἀπάτης· ἠοὺ μὴν

ἀλλὰ ἐξίσταταί τις, καὶ ἐκπεπληγμένος μένων ἀπορεῖ τί νὰ εἴπῃ περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου νοὸς φθάσαντος εἰς τόσον νὰ συντάμῃ τὰς ἀποστάσεις· συριγμὸς ἀτμώδης ἀνήγγειλεν ὅτι πλησιάζομεν εἰς σταθμὸν, καὶ τῳόντι μετὰ μικρὸν ἤλθομεν εἰς Σαμανχοὺρ (χωρίον ἔνθα ἔκειτο τὸ πάλαι ἡ Ἑρμούπολις ἢ δὲ τὸ Αἰγ. Βυζ.). Διαμείνοντες δ' ἐν τέταρτον περίπου τῆς ὥρας ἀράμενοι ἐκεῖθεν διηνύομεν· ἤδη δ' ἐκπυρωθεῖσα ἐπὶ μᾶλλον ἡ ἀτμάμαξα διέσχιζεν ὡς μαινομένη τὰς ἀβύσσους. Ἔβλεπέ τις ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὡς ἀστραπὴ νὰ φεύγουν τὰ ἀντικείμενα, νέα δὲ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν νὰ παρουσιάζωνται καὶ ἐν ἀκαρεῖ νὰ ἐξαφανίζωνται. Διὰ τῆς ἀκατανοήτου αὐτῆς ταχύτητος δὲν ἠδύνατό τις νὰ διακρίνῃ καλῶς τὰ ἀκαριαίως διερχόμενα ἀντικείμενα, πάραυτα ἀπὸ τῆς ὄψεως ὀλισθαίνοντα. Διὰ δευτέρου συριγμοῦ, ὡς συριγμοῦ ὄφεως, ἀντηχήσαντος κατὰ τῆς αἰγυπτιακῆς πεδιάδος ἐννοήσαμεν ὅτι πλησιάζομεν καὶ αὖθις εἰς σταθμὸν, κατὰ μικρὸν δ' ἐλαττουμένης τῆς δυνάμεως τοῦ ἀτμοῦ προσηγγίσαμεν εἰς Κάφρ-ἔλ-Ζαγιάτ (κώμην τοῦ ἐλαιεμπόρου) σταθμὸν εἰς ὃν ἀφικνοῦνται πᾶσαι πῶν χωρίων αἱ ἀτμάμαξαι καὶ ἐκεῖθεν λαμβάνει τὴν διάφορον ἑκάστη πορείαν της. Ἐντεῦθεν ἀράμενοι διηνύομεν τὴν πρὸς Τάνταν, ἧς ἐντὸς ἡμισείας ὥρας διεκρίνομεν τὰ πολυπληθῆ τζαμία ὡς καὶ τὰς πελωρίας τῶν βαμβακομηχανῶν ὑφ' ὧν βρίθει ἡ Τάντα καπνοδόχας. Ἐξελθόντες δὲ δὲν ἠδυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν ἕνεκα τῆς πληθύος τοῦ λαοῦ, ἀδιαβάτων ἕνεκα τούτου γενομένων τῶν ὁδῶν, τέλος ὠθοῦντες καὶ ὠθούμενοι προεχωρήσαμεν εἰς μεγάλην τινα καὶ εὐρύχωρον πεδιάδα. Ἡ ἡμέρα ἦτο γαληνιαία, ὁ οὐρανὸς αἴθριος, ὁ καιρὸς εὔδιος, φύλλον κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον δὲν ἐσείετο, μόνον ὁ ἱστορικὸς Νεῖλος ὀλίγον ἐφλοίσβιζεν ὑπὸ ζεφυρείου αὔρας ταραττόμενος. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ἡ φύσις ἠθέλησε νὰ φανῇ ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ μεγαλοπρεπείᾳ, ἐπιδαψιλεύουσα τὰς χάριτάς της καὶ παρέχουσα τὰς ἐκδουλεύσεις της *κατὰ τὰς ἁγίας ἐκείνας ἡμέρας*, συμπαθοῦσα ἄλλως τε ὑπὲρ τοῦ Σέϊτ-ἔλ-Μπέτεβη.

Ἡ πανήγυρις αὕτη, ἡ πρὸς τιμὴν τοῦ εἰρημένου *ἁγίου* γιγνομένη, συναθροίζει ἐπὶ τὸ αὐτὸ λαπρείας χάριν ὑπὲρ τὰς 800 χιλ. ψυχῶν, οἵτινες ἐρχόμενοι ἐκ τῆς Ἄνω, Κάτω καὶ Μέσης Αἰγύπτου ὡς καὶ ἐκ τῆς Βαρβαρίας τρίμηνον καὶ δίμηνον ὁδὸν διανύοντες, προσκομίζουσι μεθ' ἑαυτῶν διάφορα δῶρα. Πιστεύουσι δὲ ὅτι πλυνόμενοι διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ *Ἁγίου* τούτου καθαίρονται ἀπὸ τὸν ῥύπον τῶν ἁμαρτιῶν πάσης ψυχῆς τε καὶ σωματικῆς νόσου ἰώμενοι. Πρὸ τῆς ὀκταημέρου ταύτης πανηγύρεως κῆρυξ ἐκ τζαμίου κηρύσσει γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ ὅτι « Προσεγγιζούσης τῆς πανηγύρεως νὰ προσέχουν οἱ πολῖται μὴ τυχὸν τοῖς » κλαπῇ τι, καθότι δὲν ἔρχονται πάντες ἵνα προ» σκυνήσωσιν, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ διὰ νὰ κλέψωσιν ».

Ἡ πεδιὰς περὶ ἧς διελάβομεν ἐπληροῦτο ὑπὸ πληθύος παραπηγμάτων, ξυλοδμήτων οἰκημάτων καὶ σκηνικῶν καφφενείων, ἀντηχούντων ἀπὸ τὰς ἐντὸς κραυγὰς καὶ ἐπευφημίας εἰς τοὺς χωροὺς τοῦ θήλεος γένους, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔβριθον ὅλα τὰ καφφενεῖα.

Ὁ κάλαμος ἀδυνατεῖ ὄντως νὰ παράσχῃ πλήρη ἀφήγησιν τῶν λαμβανόντων χώραν καθ' ὅλον τὸν χορόν. Ἔβλεπέ τις ἔνθεν μὲν πληθὺν Ἀράβων περιστοιχούντων *Ἅγιόν* τινα ἄνδρα, τὴν κεφαλὴν τοῦ ὁποίου πρασίνῃ ἐκάλυπτε τολύπη (οἱ πράσινον *σαρίκιον* ἔχοντες θεωροῦνται ἀπόγονοι τοῦ Μωάμεθ), οἵτινες κεχηνότι τῷ στόματι ἤκουον αὐτοῦ διηγουμένου τὰς περιηγήσεις καὶ περιπετείας τοῦ Μεγάλου Προφήτου (Νεμπὶλ Κιμπὶρ), παρεισάγονται δέ που καὶ κωμικά τινα κινοῦντα τὸν γέλωτα καὶ τὰς ἐπευφημίας τοῦ ζωώδους τούτου ἀκροατηρίου. Ἐκ διαλειμμάτων δὲ ἔπαυε καὶ τότε τῷ ἔρριπτον πρὸ ποδῶν χαλκᾶ τινα καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα καὶ αὖθις ἐξηκολούθει. Τοῦτον ζῶντα μὲν τιμῶσι μεγάλως, ἀποθανόντα δὲ τῷ ἐγείρουσι τάφον, ὃν ἐμπερικλείουν διὰ κιγκλίδων πρὸς προσκύνησιν τῶν πιστῶν· ἀνδρῶν δὲ τοιούτων τάφοι ὑπάρχουσιν οὐκ ὀλίγοι καθ' ὅλην τὴν Αἴγυπτον. Ἔνθεν δὲ ἔβλεπέ τις 25 ἢ 30 ἄνδρας συμπλέγδην κρατουμένους, οἵτινες ὕψουν καὶ ἐχαμήλουν ἀλληλοδιαδόχως τὴν κεφαλὴν ἐπαναλαμβάνοντες ἀκαταλήπτους τινὰς τοῦ Κορανίου φράσεις, διαφοροτρόπως καμπτόμενοι ὅπως ἀγωνίσωσι διὰ τῆς ἀσκήσεως ταύτης τὰ σώματά των χάριν τοῦ Ἁγίου· τοῦτο ἐγίνετο διαρκῶς ἕως οὗ εἷς ἐξ αὐτῶν ἐκ τῆς ἀγωνίας ταύτης ἀφρίσῃ, τότε δὲ ἐκ τοῦ ἀφροῦ τούτου μεταδίδουσιν εἰς τὰ χείλη των οἱ ἕτεροι καὶ πίπτουσιν ἐξηντλημένοι ἐκ τῆς ἀγωνίας, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας ἐνθαρρύνονται ὑπὸ ἄλλων ᾀδόντων τροπάριά τινα τοῦ Κορανίου.

Τούτους περιεργαζόμενοι ἠκούσαμεν ἦχον τυμπάνων καὶ δεφίων, καὶ στραφέντες ἴδομεν ἀρκετὴν συνοδείαν. Ἦτο δὲ ἄρχων τοῦ χωρίου (Σὰχ) ἔφιππος μετὰ τοῦ χαρεμίου καὶ τῶν τέκνων του ἐπὶ καμήλων, ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ Τζαμίου, ὃν τινα

συνώδευον μέχρι τοῖς οἰκίας του ἐν ὀργάνοις καὶ κυμβάλοις ἀλλαλαγμοῦ, ἡγουμένης καὶ ἑπομένης ὁμάδος ἀνδρῶν κρατούντων ἐρυθρᾶς καὶ κυανᾶς σημαίας, πεπληρωμένας ἀπὸ ῥητῶν τοῦ Προφήτου. Προχωροῦντες εἰς τὴν βρίθουσαν ἐμπορευμάτων χώραν ἐκείνην, παρετηρήσαμεν διαφόρους πωλητὰς χειρογράφων, οἵτινες ἐξαπατῶντες τὸν κοῦφον ὄχλον, ἔλεγον ὅτι εἶναι γεγραμμένα ὑπὸ διαφόρων Ἁγίων ἀνδρῶν· ἐξ ἑνὸς τούτων λαβόντες ἓν τεμάχιον ἀποκτῆσαν τῆς πολυκαιρίας τὸ χρῶμα καὶ ἀστειευθῆναι θέλοντες, ἠρωτήσαμεν πόσον τιμᾶται, ἀλλὰ μὲ τρόπον ἀπότομον ἁρπάσας ἐκ τῆς χειρός μας τοῦτο ὁ πωλητὴς ἔσπευσε νὰ μᾶς ἀποκριθῇ, ὅτι ταῦτα πωλοῦνται μόνον τοῖς *πιστοῖς* ὄχι δὲ τοῖς ἀπίστοις Χριστιανοῖς (Νασάρα). *

Ὄπισθεν ἡμῶν στραφέντες ἴδομεν ὅμιλον ἀνδρῶν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ἦσαν τρεῖς Βεδουΐναι ἐξαρτῶσαι ἐκ τῆς ῥινός των ἀργυροῦς, τινὲς δὲ καὶ σιδηροῦς ὀγκώδεις κρίκους, καὶ αἵτινες ῥίπτουσαι κατὰ γῆς κογχύλας τινὰς τῆς θαλάσσης ἐμάντευον τὰ μέλλοντα, πάντοτε καλὰ προοιωνίζουσαι, πλεῖστοι δ' ὅσοι Ἄραβες τίς πρῶτος νὰ προχωρήσῃ ἔτρεχον πρὸς αὐτὰς ὡς εἰς Πυθίαν ἵνα τοῖς ἀποκαλυφθῇ τὸ σκοτεινὸν καὶ ἀόρατον μέλλον, τυφλῶς πᾶν τὸ παρ' αὐτῶν φραζόμενον παραδεχόμενοι. Τὸ ἐν Τάντᾳ μαντεῖον τοῦτο τοῦ Ἀπόλλωνος σχολιάζοντες ἐσπρώχθημεν ὑπ' ἀνδρὸς κραυγάζοντος οὖα (προσοχή). Διήρχοντο ἐκεῖθεν δύο κάμηλοι ἐρυθροῖς ὑφάσμασι τὴν γῆν ἀπτομένοις κεκοσμημέναι, ἡ μὲν φέρουσα ἑκατέρωθεν δύο λέβητας πεπληρωμένους ἀπὸ τὸ ἀγαπητὸν καὶ προσφιλὲς τοῖς πιστοῖς *πιλάφιον*, ἡ δ' ἑτέρα δύο κοφφίνους ἐκ τοῦ προϊόντος τῆς Αἰγύπτου, ἤτοι φοινίκων, εἴπετο δ' αὐτῆς πληθὺς ῥακενδυτῶν ἀλλαλαζόντων. Μᾶς ἐπληροφόρησαν δὲ ὅτι ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν μέγας τις ἄρχων τοῦ χωρίου· εἰς τοιαύτας δὲ περιπτώσεις συνειθίζουσι νὰ ἀνταλλάττωσι μὲ ἓν δρᾶγμα *πιλαφίου* καὶ φοινίκων καὶ τὸ *αἰωνία ἡ μνήμη*, ὅπερ ἀναπέμπει τὸ ἀκολουθοῦν τὰς καμήλους σκυλολόγιον εἰς τὸν Ἀλλάχ.

Μᾶς ἐξέπληξαν ἅμα δὲ καὶ ἀηδιάσαμεν τὰ φαγητὰ τῶν ἐλεεινῶν τούτων ἀνθρώπων. Φανταστῆτε αὐτοὺς τρώγοντας ἰχθύας 20 ἡμερῶν (φισίχα) ἀπὸ πεντήκοντα βημάτων ἀπόστασιν ἀπόζοντας ἐκ δυσωδίας, μὴ δι' ἅλατος πεπασμένους, πρὸς δὲ σῦκα νωπὰ καὶ τυρὸν παλαιὸν ἀφ' οὗ νὰ ἐξέρχωνται σκώληκες, ἐσθίοντες ταῦτα μετὰ τοῦ ἐλαίου, μὴ συνειθισμένοι δὲ εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ καὶ τουρκικὰ φαγητά, βλέποντες αὐτὰ τοῖς προξενοῦν ἀηδίαν. Ἐκ τῶν διαφόρων ἐμπορευμάτων, διεκρίνετο ἐν ποσότητι πρὸ πάντων τὸ τοῦ κατειργασμένου χαλκοῦ εἰς διάφορα σκεύη, καθότι τὸ πολυτιμότερον τῶν Ἀράβων κόσμημα θεωρεῖται ὁ χαλκός, δι' ὅπερ καὶ οὐδαμοῦ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν ἀπαντᾶταί τι τῶν ψευδευρωπαϊκῶν κοσμημάτων, ἐκτὸς λεβήτων, χυτρῶν καὶ ἄλλων τῆς χρήσεώς των εἰδῶν, συνεπείᾳ ὅθεν τούτου γίνεται ἀρκετὴ τοῦ χαλκοῦ κατανάλωσις. Ἐπελαθόμεθα ἐν οἰκείῳ τόπῳ ν' ἀναφέρωμεν ὅτι ἐκ τῶν 800 χιλιάδων περίπου ἐπὶ τῷ αὐτῷ τῶν μὲν χάριν λατρείας τῶν δὲ χάριν ἐμπορίου συνερχομένων, συναθροίζονται καὶ ὑπὲρ τὰς 10 χιλ. κακοήθων γυναικῶν (Σαραμὶτ), αἵτινες ἀπὸ λαιμοῦ μέχρι κοιλίας εἶναι γυμναὶ σχεδὸν (καθότι περιβάλλονται λεπτῷ τινι ὑφάσματι διαφανεστάτῳ, πεπληρωμένῳ διαφόροις νομίσμασι) ἐχούσας τὰ μὲν ἄνω καὶ κάτω τῶν ὀφθαλμῶν βεβαμμένα διὰ βαθέος μέλανος χρώματος, τὴν παλάμην τῆς χειρὸς δι' ἐρυθροῦ, τὴν πέζαν δὲ τοῦ ποδὸς καὶ τοὺς ὄνυχας * δι' ὑπερύθρου, κρατούσας εἰς τὰς δύο χεῖρας χαλκοκοῖλα κρόταλα ἐντεθειμένα ἐντὸς τοῦ λιχανοῦ καὶ τοῦ μεγάλου δακτύλου, περιφερομένας κατὰ τὴν πανήγυριν, κροτούσας αὐτὰ καὶ ᾀδούσας διάφορα ἐμπαθῆ ἀραβικὰ ᾄσματα. Ἀπορεῖ τις βλέπων τὴν περὶ τὸ σῶμα τῶν γυναικῶν τούτων εὐκαμψίαν χρωμένων ταύτῃ ἐν χορῷ. Οἱ Ἀραβικοὶ χοροὶ μὲ οὐδενὸς τόπου τοιούτους δύνανται νὰ παραβληθῶσιν, ἔχοντες ἰδιάζον τι καὶ ἐξαιρετικόν, ἄλλως τε δὲ καὶ περὶ τὰ ἀφροδίσια πάντες ἀποβλέποντες, ὅθεν δικαίως δύναταί τις νὰ τὰς ἀποκαλέσῃ *Ἀφροδισιακὰς ὀρχήσεις*.

Ἤδη φέρε εἴπωμέν τινα περὶ τοῦ *θαυματουργοῦ τούτου Ἁγίου*, ὅσα οἱ Ἄραβες διηγοῦνται καὶ ὅσα παρ' αὐτῶν πληροφορηθέντες ἐμάθομεν. Ὁ *περικλεὴς οὗτος ἀνὴρ* ὡρμᾶτο τὸ γένος ἐκ τῶν ἀρειμανίων καὶ ἀρηϊφίλων Βεδουΐνων ὡς δεικνύει ἡ ἐπίκλησίς του (Μπέτεβη)· πρὶν ἢ τὸν φέρῃ εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἡ μήτηρ αὐτοῦ τῇ ἐφάνη κατ' ὄναρ ὁ ἀρχηγέτης τῆς πλάνης των, ὁ μέγας Προφήτης λέγων ὅτι, τέξεται υἱόν, ὃς γενήσεται περιφανὴς καὶ ἀποθήσεται ἅγιος, ἀρκεῖ νὰ μὴ λησμονήσῃ νὰ ὁδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τὸ ἱερόν του Τέμενος Μέκκαν πρὸς προσκύνησιν αὐτοῦ. Ὦ τοῦ παραδόξου θαύματος! ἅμ' ἔπος ἅμ' ἔργον· δὲν παρέρχεται ἓν ἔτος καὶ ὡς ἄλλη Σάῤῥα ἡ ἀμαζὼν μήτηρ του ηὐτύχησε ν' ἀπολαύσῃ ἓν Βεδουϊνίδιον (σημειώσατε δὲ ὅτι ἦτο χήρα καὶ συνέλαβε μὲ μόνον τὸν λόγον τοῦ Προφήτου, πρᾶγμα, ὄχι βέβαια πρωτοφανὲς παρὰ τοῖς Μωαμεθανοῖς). Αὐξηθεὶς λοιπὸν καὶ κραταιωθεὶς ἐστάλη παρὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, περὶ πολλοῦ ποιουμένης τὴν ἀνατροφὴν τοῦ τέκνου της, εἰς τὸν ὑποδειχθέντα καθ' ὕπνους τόπον, καὶ αὖθις ὁ Προφήτης, αὐτῷ παρουσιασθεὶς ἐνετείλατο ν' ἀπέλθῃ καὶ κατοικήσῃ εἰς Τάνταν τῆς Αἰγύπτου, διότι τοῦτον τὸν τόπον ἐξέλεξε δι' αὐτόν· τυφλῶς ὑπακούσας ὁ Βεδουΐνος τῷ Προφήτῃ καὶ κατανεύσας τοῖς προστάγμασί του ἀπέδρα ἐκ Μέκκας καὶ ἐλθὼν εἰς Τάνταν ἀποκατέστη ἐκεῖ. Ἀλλ' ὁ τάλας οὐδεμίαν ἡμέραν ἠσθάνθη εὐτυχῆ καθ' ἑκάστην ἀσκῶν τὸ σῶμά του χάριν τοῦ λόγου ὃν ἐφθέγξατο ὁ Προφήτης ὅτι «*ἀποθήσεται ἅγιος*» διῆγε βίον ὅλως σκηνικὸν καὶ φρενίτιδα, ῥάκη διαφόρων χρωμάτων περιβεβλημένος, ἐκοιμᾶτο εἰς τὰς ὁδοὺς, εἰς τὰς ὀροφὰς τῶν οἰκιῶν καὶ εἰς τὰς ἐξοχὰς, (ὄντως μέγας ἀνήρ! καὶ βεβαίως, *τί περιπλέον ἐκαμνε Διογένης ὁ ἡμέτερος*), ἐθαυμάζετο δὲ δι' αὐτήν του τὴν *ἁγίαν* ζωὴν καὶ ἀπελάμβανε θείας παρὰ τῶν ἐγχωρίων τιμῆς· πιστεύουν μάλιστα οὗτοι, ὅτι ἐποίησε πλεῖστα ὅσα θαύματα δι' ἅπερ καὶ ζῶντα ἔτι τὸν ἐπεκαλοῦντο. Ἀποθανόντα δὲ (ἀγνοοῦμεν πότε, καθότι πλείστους ἐρωτήσαντες οὐδεὶς μᾶς ἀπεκρίνατο) καθηγίασαν ἀνεγείραντες αὐτῷ περιφανὲς καὶ μεγαλοπρεπέστατον τζαμίον οὗτινος αἱ ἐκ τῆς ἐτησίας συῤῥοῆς ἀποδοχαὶ ἀναβαίνουσιν εἰς τὰς 700 χιλ. τάλληρα.

Ἡ πανήγυρις αὕτη διαρκεῖ ἡμέρας ὀκτὼ, τῇ δὲ τελευταίᾳ ὁ μέγας τοῦ Προφήτου λειτουργὸς (οὐλεμὰ) ἔφιππος, προηγουμένου καὶ ἑπομένου ἀρκετοῦ πλήθους φέροντος ἐπὶ κεφαλῆς σημεῖόν τι τοῦ ἐπαγγέλματός του, εἰσέρχεται εἰς τὸ τζαμίον τοῦ ἁγίου καὶ οὕτω κηρύττεται ἡ διάλυσις λυομένων τῶν σκηνῶν, κατεδαφιζομένων τῶν ξυλοδμήτων οἰκημάτων καὶ ἅπαντος τοῦ συῤῥεύσαντος πλήθους ἀναχωροῦντος ὅθεν ἦλθεν. Οὕτω λαμβάνει τέλος ἡ πανήγυρις, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας διαπράττονται τὰ αἴσχιστα ὅσα ποτε εἶδε ὀφθαλμὸς, καὶ ἅτινα φοβούμενοι μὴ ἐξελεγχθῶμεν ὑπὸ τῆς αἰδοῦς ἀπεσιωπήσαμεν. Τὸ κατ' ἐμὲ ἀναπολῶν τὸ ἀρχαῖον τῆς Αἰγύπτου κλέος ἀπορῶ πῶς τὰ φῶτα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πάντα τὰ ἔθνη διὰ τῶν λαμπηδόνων αὐτῶν φωταγωγήσαντα ἤδη ἐκάλυψε σκότος· οὐδὲν ἴχνος οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ τις τῆς ἐκείνων εὐκλείας, ἀλλὰ πανταχοῦ, μωρίαν, πλάνην δεισιδαιμονίαν, ἀμάθειαν καὶ περὶ τὴν θρησκείαν φανατικότητα. Ποῦ νῦν οἱ Ψαμμίτιχοι καὶ οἱ Φαραώ; ποῦ οἱ νόμοι καὶ τὰ πολιτεύματα ἃ πρότυπον εἶχον οἱ πρόγονοί μας; ποῦ τὰ μυστήρια τῶν Αἰγυπτίων ἐκείνων ἱερέων, πρὸς οὓς Πυθαγόραι, Σόλωνες, Ἡρόδοτοι, Διονύσιοι, Ἁλικαρνασσεῖς καὶ ἄλλοι τῆς ἀρχαιότητος δαιμόνιοι ἄνδρες ἔτρεχον ἵνα πληρώσωσι τὸ δοχεῖον τῆς διανοίας αὐτῶν διὰ τῶν πνευματικῶν ἐκείνων ναμάτων; πάντα ὁ χρόνος καὶ ὁ κατακτητικὸς ποῦς, τὰ δύο ταῦτα ὀλέθρια διὰ τὴν ἀνθρωπότητα στοιχεῖα διὰ πέπλου ἐκάλυψαν· ἤδη δὲ αἱ Πυραμίδες, τὰ αἰώνια ταῦτα τῆς ματαιοδοξίας τῶν Φαραὼ μνημεῖα, διδάσκουσι τὰ ἔθνη ὅτι «ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται.»

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Σεπτέμβριος 1865.

Ι. Π. ΓΕΩΡΓΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ.

---

* Ἀδύνατον νὰ φανταστῇ τις πόσον κατὰ τῶν Χριστιανῶν μῖσος τρέφουσιν οἱ Μωαμεθανοὶ οὗτοι, ἠκούσαμεν νὰ λέγωσιν ὅτι εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν ὁπότε οὗτοι θὰ κάθηνται ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ π η λ α φ ί ο υ τερπόμενοι ἡμεῖς θὰ καταρώμεθα τὴν τύχην μας (ὄντες εἰς τὴν κόλασιν) ὅτι δὲν εἴμεθα χῶμα διὰ νὰ πατώμεθα ὑπ' αὐτῶν. Τόση ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῆς χριστιανικῆς καὶ τῆς αὐτῶν θρησκείας!

* Τὸ βᾶμμα συνειθίζεται ὡς γνωστὸν καὶ παρὰ ταῖς Ὀθωμανίσι, περιοριζόμενον ὅμως εἰς μόνον τοὺς ὄνυχας.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

Η ΑΥΔΙΑ.

Ὑπὸ

ΑΧΙΛΛΕΩΣ ΠΑΡΑΣΧΟΥ.

Α'.

Πρὸ τοῦ κατόπτρου ἵσταται μὲ κόμην λελυμένην,
Κρατοῦσα εἰς τὴν χεῖρά της λαμπάδα ἀνημμένην,
Καὶ βλέπει, βλέπει ἑαυτὴν μὲ ὄμμα θολωμένον
Ὡς ὅταν ἀτενίζωμεν μορφὴν ἀποθαμένων.
Ὁποία φιλαρέσκεια! εἰς τῆς νυκτὸς τὰ σκότη
Ἐγκαταλείπει τὴν εὐνὴν ἐνῷ τὸ πᾶν ὑπνώττει,
Κ' εἰς τὸν καθρέπτην νὰ ἰδῇ μὲ κοῦφον βῆμα φθάνει
Ἂν ἡ νυκτερινὴ στολὴ τὸ κάλλος της αὐξάνῃ;
Τόσον λοιπὸν περικαλλὴς ἐπλάσθη ἡ Αὐδία,
Ἢ ἄλλη εἰς τὸ κάτοπτρον τὴν εἵλκυσεν αἰτία;
Ναί, ἄλλη· πόνου θέλγητρον εἰς τοῦτο τὴν ἐκίνει·
Τὸ ἤξευρε τὸ κάλλος της, τὸ ἤξευρεν ἐκείνη,
Ἀλλ' εἰς βιαίαν ἕλκυσιν ψυχῆς καὶ διανοίας
Ἐζήτει τὴν παράδοξον τρυφὴν τῆς ἀγωνίας,
Κ' ἐζήτει τὴν πληγὴν αὐτῆς σκληρῶς νὰ αἱματόνῃ.
Φεῦ.. εἶναι τόσον τρυφηλοὶ ἐνίοτε οἱ πόνοι!...

Ἔλθετ' ἐδῶ, ὦ μάρτυρες καὶ ἥρωες προπέται!
Ἂν τὴν μορφήν της εἴχατε, εἰπέτε μοι, εἰπέτε,
Εἰς τὸν καθρέπτην, ὡς αὐτή, τίς ἤθελε τολμήσει
Τοιοῦτον « γνῶθι σεαυτὸν » ποτὲ νὰ θεωρήσῃ ; . . .
Οἴμοι· δὲν εἶναι θελκτικὴ ἡ τεθλιμμένη κόρη·
Δὲν εἶναι, ὄχι· ἐὰν τις ποτὲ τὴν ἐθεώρει,
Τὰ βλέφαρά του ἤθελε μετὰ σπουδῆς σφαλήσει
Μήπως ἐκ νέου κεφαλὴν Μεδούσης ἀπαντήσῃ.
Τοιαύτην ὅστις ἔπλασεν αὐτὴν, ἐκεῖνος πρέπει
Ἐνώπιόν του σύσσωμον τὸ ἔργον του νὰ βλέπῃ !
Ἡ ἀτυχής· φανατικὸν Ἰνδὸν δὲν ὁμοιάζει,
Ὅταν εἰς τὰς βασάνους του ὀδυνηρῶς κοιμᾶζῃ ;
Σβύσε τὸ φῶς, ταλαίπωρος· τὸ κάτοπτρόν σου θραῦσε,
Ἢ κἂν νὰ βλέπῃς σεαυτὴν τοιουτοτρόπως παῦσε!
Φεῦ· ὁ καθρέπτης σου πιστῶς θὰ σὲ ἀπεικονίσῃ·
Δὲν εἶναι, ὄχι, ἄνθρωπος νὰ σὲ ἐξαπατήσῃ.—
Τίποτε τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς δὲν μετατρέπει,
Καὶ βλέπει, βλέπει παντοτε καὶ αἰωνίως βλέπει !
Ἀλλ' αἴφνης ἔντρομον κραυγὴν τὸ στόμαζῆς ἀφίνει,
Καὶ ὡς ἐχθρόν της ν' ἀπωθῇ τὴν δεξιὰν ἐκτείνει.
Ἡ κόμη της ὀρθόνεται, καὶ φρίττουσα προσέχει . . .
Τί ἔπαθε ; τί ἔχει ;
Ἀκίνητον εἶδε μορφὴν ἐμπρός της Ἐριννύος,
Ἥτις τὴν ἐνητένιζεν, ἐν σιωπῇ, ἀγρίως,
Καὶ λησμονήσασα αὐτὴ πῶς ἦτον ἡ ἰδία,
Τρόμου ἀνέπεμψε κραυγὴν καὶ φρίκης ἡ ἀθλία.
« Φεῦ, πόσον ἔχει δίκαιον Ἐκεῖνος ! » ἀνακράζει.
Σὲ, Ὕψιστε, ὁ ἔλεγχος αὐτὸς καταδικάζει !
Εἰς ὅ,τι μετὰ εὐγενοῦς ἐπρόφερε γαλήνης
Ὑπῆρχε κόλασις πυρὸς καὶ πέλαγος ὀδύνης·
Τρόμου ἱδρὼς καὶ ὕλακὴ σπαιρούσης ἀγωνίας,
Καὶ ψυχορράγημα μακρὸν καὶ ῥῖγος τῆς καρδίας !
Πόσα ὑπέφερεν αὐτὴ ἀφ' ὅτου ἐγεννήθη·
Κἀνεὶς δὲν τὴν ἠγάπησε, παρ' ὅλων ἐμισήθη,
Καὶ τοῦ πατρὸς ἐδέχετο ἢ ἀπειλὴν ἢ σκῶμμα.
Μὲ ῥρίκην τὴν ἠτένιζε κ' ἡ μήτηρ της ἀκόμα·
Ποτὲ δὲν εἶπε πρὸς αὐτὴν « θυγάτηρ μου, » κ' ἐκείνη
Μητέρα δὲν τὴν ἔλεγε νὰ μὴ τὴν καταισχύνῃ . . .
Κ' οἱ ὑπηρέται της αὐτοὶ τὴν ὕβριζον ἀγροίκως·
—'Αχρεία μήτηρ, βδελυρὸς πατὴρ, φρικώδης οἶκος ! —
Ποτὲ διὰ τοὺς χρόνους της τοὺς εἴκοσι καμμία
Ἐσθὴς, ἢ κόσμημα μικρὸν ἢ φιλικὴ θωπεία·
Πάντοτε ῥάκη, πάντοτε ἀπόβλητα ἐφόρει,
Καὶ ὅμως ἦτο κ' ἡ πτωχὴ Λυδία νέα κόρη.
Καὶ εἰς ἐκείνην ὄνομα ἐχάρισεν ἡ Πίστις,
Πλὴν τί σημαίνει ; εἰς αὐτὸ δὲν στέργουν οἱ γονεῖς της,
Καὶ ἡ Λυδία ἡ μικρὰ Κυφὴ μετωνομάσθη,
Καὶ ν' ἀπαντᾷ εἰς τ' ὄνομα αὐτὸ κατεδικάσθη.
Ὅτε δὲ πάλιν ἤρχοντο εἰς τὴν οἰκίαν ξένοι,
Τὴν ἔκλειεν ἡ μήτηρ της, ἀθέατος νὰ μένῃ.
Φεῦ, ἦτον αἶσχος δι' αὐτοὺς ἡ δυστυχὴς ἐκείνη !
Ἂν ἡ μικρά της ἀδελφὴ ἐνίοτε ἐθρήνει,
Πρὸς τὴν Κυφὴν τὴν ἔφερον κ' ἐξέλειπεν ὁ θρῆνος . . . .
Τὴν εἶχε διὰ φόβητρον τὸ ἀπεχθές των σμῆνος.
Μίαν ἡμέραν τὴν μικρὰν ὑπνώττουσαν ἐφίλει,
Πλὴν ῥάπισμα τῇ ἔδωκεν ἡ μήτηρ της ὀργίλη.
Δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὴν φιλῇ ἐκείνη·

Ὁ ἀσπασμός της ἤθελε τὴν ἀδελφὴν μολύνει . . .
Τότε, διὰ νὰ τὴν φιλῇ, κατέφευγεν εἰς δόλους,
Καὶ ὅλους τοὺς ἐλάτρευε καὶ τοὺς ἠγάπα ὅλους.
Ἀλλ' ὅτ' ἐφάνη ἔπειτα, ὅτ' ἔλαμψεν ἐκεῖνος
Τῆς ἀδελφῆς της ὁ μνηστὴρ, τῶν καρδιῶν ὁ κρίνος,
Ὁ θωπευμένος Ποιητὴς, τὸ ἄστρον τοῦ αἰθέρος,
Ὡς ὁ Ἀπόλλων θελκτικὸς, περιπαθὴς ὡς Ἔρως,
Καὶ κατεδέχθη συμπαθοῦς εἰς ταύτην νὰ λαλήσῃ·
Ὅτε κρυμμένην ἔτρεχε νὰ τὴν ἀναζητήσῃ
Καὶ τὴν ἐκάλει ἀδελφὴν ὁ ὑψηλόφρων νέος,
Ὦ, τότε ἀγαπήσασα ἐμίσησε βαθέως
Κ' ἐξέπεμψεν ἀρᾶς κραυγὴν ἡ ἄφωνος καρδία !
Ὁπότε βράχον ἔκρουσε Προφήτου βακτηρία,
Θεόθεν ὕδωρ ἐξ αὐτοῦ καλλίῤῥοον ἐχύθη
Κ' ἐπότισε τοῦ Ἰσραὴλ τὰ διψαλέα πλήθη·
Ὁμοίως ἡ καρδία της ἠνοίχθη, κ' ἡ Λυδία
Ἀγάπης αἷμα ἔπιε κ' ἠράσθη ἡ ἀθλία !
Αὐτὴ νὰ ἐρασθῇ ποτέ ; ἐκείνη ν' ἀγαπήσῃ ;
Αὐτὴ ἀνθρώπου ἔρωτα καὶ πίστιν ν' ἀπαιτήσῃ !
Αὐτὴ, κυφὴ, ἐπάρατος, παντὸς θελγήτρου στέρα,
Τῆς ἀδελφῆς της τὸν καλὸν ν' ἀμφισβητῇ μνηστῆρα ;
Τὸ μυστικόν της ἔθαψεν εἰς τῆ ψυχῆς τὰ βάθη,
Νὰ μὴ τὸ μάθῃ ἄνθρωπος, ψυχὴ νὰ μὴ τὸ μάθῃ !
Αὐτὰ ἡ μνήμη τὴν στιγμὴν αὐτὴν τῇ ἐνθυμίζει.
« Ὦ, ἐὰν ἔπλαττον κ' ἐμὲ ὡραίαν, ψιθυρίζει,
« Ἂν εἶχον σῶμα λυγηρὸν καὶ λαλιὰν σειρῆνος,
« Θὰ ἦτον εἰς τοὺς πόδας μου γονυπετὴς Ἐκεῖνος.
« Τί πρὸς αὐτὸν ἂν καλλονὴν τὸ σῶμα τοῦτο σκέπῃ ;
« Ποῖος τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς τὸ κεκρυμμένον βλέπει ;
« Ἀγάλλου, ὕψιστε Θεὲ, καὶ ἂν περιφρονῆσαι,
« Διότι Σὺ ἡ καλλονὴ τῶν ἐνδομύχων εἶσαι·
« Ἀγάλλου εἰς τὸ κυανοῦν αἰθέριόν σου δῶμα,
« Ὁπόταν δὲν σὲ ἐνοοῦν καὶ προτιμοῦν τὸ χῶμα . . .
« Ὦ ἄλλοι ἂς ἐγαίροντο τὸ κάλλος τοῦτο, ἄλλοι,
« Κ' ἐγὼ ἂς εἶχον τῆς σαρκὸς, τοῦ χώματος τὰ κάλλη !
« Τί πρὸς αὐτὸν ἂν καλλονὴ μ' ἐδόθη οὐρανία ;
« Καὶ εἶναι, λέγουν Ποιητὴς . . . ! » Εἶπε καὶ εἰρωνεία
Ὀργίλη ἐῤῥυτίδωσε τὸ πελιδνόν της στόμα
Κ' ἐφάν' εἰς τὸν καθρέπτην της, ἡ ἀτυχὴς, ἀκόμα
Δυσειδεστέρα . . . Σκωπτικὸν πικρογελᾷ τὸ χεῖλος·
Τοξεύει εἰς τὸ κάτοπτρον τὸ βλέμμα της ὀργίλως,
Καὶ κατὰ τῆς μορῳῆς αὐτῆς, ἣν τοῦτο τῇ δεικνύει,
Ἐγείρει χεῖρα ἐμμανῆ καὶ εἰς πυγμὴν τὴν κλείει . . .
Τὸ ἀπεικόνισμα αὐτῆς ἐξαίφνης ἀγριοῦται,
Κ' ἐκεῖνο ἀνυψοῖ πυγμὴν, κ' ἐκεῖνο ἀνορθοῦται,
Καὶ θέαμα παρίσταται δδυνηρᾶς μανίας,
Ἀλήθεια κατὰ σκιᾶς, σκιὰ κατ' ἀληθείας!
Ὁ ὀφθαλμός της ἀπειλεῖ κ' εἰς φλόγα φωσφορίζει,
Καὶ μίσους εἰς τὸ κάτοπτρον σπινθῆρας ἀκοντίζει.
Πῶς δὲν κατέθρασεν αὐτὸ τὸ φλογερόν της ὄμμα,
Πῶς ἄπειρα τεμάχια δὲν ἔγεινεν ἀκόμα ! . . .
Φεῦ· τὴν σκιάν σου ἀπειλεῖς, ἀθλία κόρη, στάσου·
Νὰ ἦσο κἂν ἀναίσθητος ὡς εἶναι ἡ σκιά σου ! !

Β'.

Πλὴν ποῖον εἰς τὸ δῶμά της ὕπνος ἡδὺς κοιμίζει,
Ἐν ᾧ αὐτὴν παραφορὰ καὶ πυρετὸς μαστίζει ;

Ποῖος κοιμᾶται ἥσυχος ἐν ᾧ αὐτὴ στενάζει ;
Εἰς τὸ αὐτὸ δωμάτιον, ἰδέτε, ἡσυχάζει
Παρθένος ἀφροδίαιτος ὡς ἡ ζωὴ γλυκεῖα,
Ὡς ἡ ἀγάπη συμπαθὴς, χρυσῆ ὡς ἡ πρωΐα.
Ὁ εἷς τῶν βραχιόνων της ἐκτὸς τῆς κλίνης πίπτει,
Καὶ μετ' αἰδοῦς ἡ κόμη της στῆθος ἀγνὸν καλύπτει·
Κόμη μακρὰ, κατάμαυρος καθὼς ἡ νὺξ, τὸ σκέπει,
Οὐδὲ ὁ φύλαξ ἄγγελος τὴν γύμνωσίν του βλέπει !
Οἱ ὀφθαλμοί της οἱ κλειστοὶ ἀστέρας ὁμοιάζουν,
Οἵτινες τὰς ἀκτίνας των μὲ σύννεφα σκιάζουν.
Ἄ, πῶς νὰ λάμπουν ἀνοικτοὶ, τί φέγγος νὰ σκορπίζουν
Ὅταν εἰς ὅλδιον ὑνητὸν μ' ἀγάπην ἀτενίζουν !
Κλειστοὶ τοιοῦτοι ὀφθαλμοί! Θεὲ, τοιοῦτοι πόσοι
Ἐκλείσθησαν διὰ παντὸς καὶ μέλλουν νὰ κλεισθῶσι !
. . . Ἔλθετ' ἐδῶ, ὦ ὑλισταὶ, πτωχοὶ πεπλανημένοι,
Εἰδωλολάτραι τῆς σαρκὸς, νεκροὶ γαλβανισμένοι·
Ἔλθετ' ἐνώπιον αὐτῆς· στιγμὴν ἂν τὴν ἰδῆτε,
Μαζῆ της θ' ἀναζήσητε, ψυχὴν θὰ ἐμπνευσθῆτε·
Θὰ ὀνειροπολήσητε σεμνῶς ὡς τὰ παιδία,
Καὶ φῶς ἡ σηπομένη σας θὰ αἰσθανθῇ καρδία !
Εἶν' ἄφεσις ἁμαρτιῶν ἀγνῆς παρθένου θέα.—
Ἀλλὰ τίς εἶναι ἡ ἁβρὰ, ἡ κοιμωμένη νέα ;
Εἶν' ἡ Ἑλένη, ἀδελφὴ τῆς δυστυχοῦς Λυδίας,
Νεάνις ἥδη ἀνθηρὰ καὶ ἄγγελος ἀγνείας·
Εἶν' ἡ Ἑλένη, ἡ μνηστὴ τοῦ Ποιητοῦ, ἡ μόνη
Ἥτις τὴν ἐπροστάτευε κ' ἐνθέρμως τὴν ἐπόνει.
Κοιμᾶται τώρα ἥσυχος τὸν ὕπνον τῶν παρθένων,
Ὡς τῆς σελήνης ἡ ἀκτὶς εἰς κρίνον ἀνθισμένον.
Τὸ χεῖλός της, ἄνθος ῥοιᾶς ἡμίκλειστον, ἀνοίγει·
Μὴ ἡ γλυκεῖα της ψυχὴ ὡς ἄρωμα θὰ φύγῃ ;
Ἄ, ὄχι, ὄχι· μειδιᾷ ὡς Χερουβεὶμ ἐκείνη,
Ἐν ψιθυρίζει ὄνομα καὶ τὴν ἀγκάλην τείνει . . .
Ἐν ὄνομα ! τὄνομ' αὐτὸ εὐδαίμων ὅστις φέρει,
Τ' ὄνομα ὅπερ τρυφερῶς τὸ στόμά της προφέρει !
Πλὴν ἡ Λυδία διὰ τί ὀργίλη, πτοημένη
Κλίνει ν' ἀκούσῃ ; ἄρα τί ἓν ὄνομα σημαίνει ;
Τρέμει μὴ ὄνομα γνωστὸν τὴν ἀκοή της κρούσῃ,
Δίδει τὸ πᾶν ν' ἀκροασθῇ, τὸ πᾶν νὰ μὴ ἀκούσῃ . . .
Τὸ πελιδνόν της μέτωπον ἱδρὼς θανάτου λούει·
Δὲν ἀναπνέει, ἄφωνος, ἀκίνητος ἀκούει . . .
Ὦ, ἂς ἀκούσῃ· ὄνομα ἀνδρὸς δὲν ψιθυρίζει,
Οὐδ' ἔρωτος μειδίαμα τὰ χείλη της στολίζει·
Ἡ κόρη ἡ ἁγία
Θωπευτικῶς ἐπρόφερε τὸ ὄνομα . . . « Λυδία. »
Τὸ ἤκουσε ! ποία χαρὰ καὶ ποία εὐφροσύνη !
Τὴν ἀτενίζει ἔνδακρυς καὶ ἔνδακρυς ἀφίνει
Εὐγνωμοσύνης φίλημα εἰς τὸ γλυκύ της στόμα . . .
. . . Αἴφνης κιθάρας ἀντηχεῖ χορδὴ ὑπὸ τὸ δῶμα,
Καὶ μετ' ἐκείνης ᾄσματος ἠκούσθη μελῳδία,
Δειλὴ τὸ πρῶτον, τολμηρὰ κατόπιν καὶ βαθεῖα.
Τὸ ᾆσμα πότ' ἐστέναζε καὶ πότε παρεκάλει·
Ἀγγέλων γλῶσσαν καὶ πυρὸς πᾶς φθόγγος ἀντελάλει.
Ἐκείνου ἦτον ἡ φωνὴ κ' ἡ ποίησις ἐκείνη·
Ὦ, πόσον τὴν καρδίαν της τὸ ᾆσμα καθηδύνει !
Πῶς ἀκροᾶται πάλλουσα τοῦ Ποιητοῦ τοὺς στίχους !
Εἰς τὸν ἀέρ' ἀπορροφᾷ τοὺς λατρευμένους ἤχους.
Μίαν στιγμὴν ἡ ἀτυχὴς ψυχή της ἀπατᾶται,

Καὶ πείθεται πῶς δι' αὐτὴν Ἐκεῖνος δὲν κοιμᾶται
Καὶ ψάλλει· ἡ καρδία της σκιρτᾷ εὐφραινομένη,
Πλὴν τί ἀκούει ; ἤκουσε τὸ ὄνομα « Ἑλένη ! »
Οἴμοι· τὸ ὄνομα αὐτὸ τὰς φρένας της συγχύζει,
Ἐξ οὐρανοῦ εἰς ἄβυσσον ὀδύνης τὴν κρημνίζει,
Καὶ τέλος τὴν ἀλήθειαν τῇ λέγει τὴν μεγάλην·
— Λυδίαν τὴν κατέστησεν ἀπὸ Ἑλένην πάλιν !—
Λυδίαν ; ὄχι, λύκαιναν αἱμοχαρῆ· λαμβάνει
Ἐν ἐγχειρίδιον, πηδᾷ, τὴν κοιμωμένην φθάνει,
Κ' ὑψόνεται ἡ χεὶρ αὐτῆς ἀμείλικτος, ταχεῖα·
— Προστάτευσέ την, Οὐρανέ· βοήθει Παναγία ! —
Δὲν μένει ἢ ἓν κίνημα, ἓν κίνημά της μόνον·
Πλὴν τίς τὸν ἀποτρόπαιον παρεμποδίζει φόνον ;
Σωτὴρ ἀλλόκοτος, ἐκεῖ ἱστάμενος πλησίον
Καὶ βλέπων· ὄχι ἄνθρωπος ἢ ἄγγελος, — εἷς κύων.
Ἐν κτῆνος, καθὼς λέγουσι μετὰ ὑπεροψίας
Τὰ κτήνη τὰ ἀνθρώπινα ! — ὁ κύων τῆς Λυδίας. —
Καθ' ἣν στιγμὴν κατέβαινεν ἡ χεὶρ τῆ, πηδᾷ, φθάνει,
Μὲ τοὺς ὀδόντας τὴν μακρὰν ἐσθῆτά της λαμβάνει,
Τὴν σύρει, καὶ μὲ ὀφθαλμὸν περίλυπον τὴν βλέπει,
Οἰμώζων ὡς ἂν ἔλεγεν ἱκετικῶς « δὲν πρέπει ! »
Ἡ ἀτυχὴς ὑπήκουσεν εἰς τὸν πιστόν της φίλον,
Πετᾷ τὸ ἐγχειρίδιον καὶ τρέμει ὡς τὸ φύλλον . . .
Ἀναγνωρίζει ἔκθαμβος τί ἔμελλε νὰ πράξῃ·
Ἐκείνη τὴν Ἑλένην της, ἐκείνη νὰ σπαράξῃ ;
Αὐτή ; Τὰς χεῖρας ἔνδακρυς ἱκετικῶς ἑνόνει,
Τὴν κοιμωμένην θεωρεῖ κ' ἐμπρός της κλίνει γόνυ·
Ζητεῖ συγγνώμην, ἔλεος ἡ τλήμων ἐξαιτεῖται !
Πλὴν πῶς εἰς τόσον θόρυβον ἐκείνη δὲν κινεῖται ;
Φεῦ· εἶχε κουρασθῆ πολὺ, καὶ νύκτας τρεῖς ἡ κόρη
Νοσοκομοῦσα τὴν πτωχὴν Λυδίαν ἐγρηγόρει.
Ἐκ τούτου εἰς τὴν κλίνην της ὕπνον βαθὺν κοιμᾶται.
Καὶ ἡ Λυδία ; εἰς πικρούς συλλογισμοὺς πλανᾶται.
Μένει ἀκίνητος ἐκεῖ ὡς στήλη μαρμαρίνη,
Κ' ἡ κεφαλή της θλιβερὰ ἐπὶ τοῦ στήθους κλίνει.
Τὸ βλέμμα εἰς τὸ κάτοπτρον ἐνίοτε βυθίζει,
Καὶ τὴν Ἑλένην ἔπειτα λαθραίως ἀτενίζει . . .
Μὲ πένθιμον μειδίαμα τολμᾷ νὰ παραβάλῃ
Τὸ κάλλος τῆς κολάσεως μὲ τῆς Ἐδὲμ τὰ κάλλη.
Ἐστάθη· μὲ περίσκεψιν τὸ μέτωπον συστέλλει . . .
Ἀλλοίμονον ! τί σκέπτεται καὶ τί νὰ πράξῃ μέλλει ;
Τὴν κεφαλήν της τρὶς κινεῖ καὶ τρὶς ἀναστενάζει,
Καὶ τρὶς Ἐκείνου τ' ὄνομα ἐν ἀπογνώσει κράζει,
Κ' ἐγείρεται σιωπηλὴ καὶ ἀποφασισμένη.
Εἶν' ἥσυχος, ἀλλ' ἥσυχον ἐπίσης διαμένει
Μετὰ ῥρικώδη συμπλοκὴν τῆς μάχης τὸ πεδίον.
Ἀνήσυχος τὴν θεωρεῖ κ' ἐγείρεται ὁ κύων,
Καὶ ἀπαισίαν οἰμωγὴν ἀφίνει ὡς ἐκείνην
Ἢν ἔντρομοι ἀκούομεν εἰς ἀσθενοῦντος κλίνην . . .
Τί νὰ ἐμάντευσεν ἢ τί ὁ κύων νὰ ὠσφράνθη ;
Μὴ τοῦ θανάτου τὴν ὀσμὴν πλησίον του ἠσθάνθη
Κ' ἐκπέμπει τὴν κραυγὴν αὐτὴν νὰ τὴν εἰδοποιήσῃ ;
Ἡ κλαίει μὴ δυνάμενος νὰ τὴν ὑπερασπίσῃ ;
Τίς οἶδε ; μόνον ὁ Θεὸς κ' ἐκείνη τὸ γνωρίζει !
Ἐστράφη, κ' εἰς τὴν προσφιλῆ ἀντίζηλον βυθίζει
Βλέμμα μακρὸν, πλῆρες ψυχῆς καὶ πλῆρες ἀγωνίας,
Καὶ ὅμοιον τοῦ βλέμματος ἐκείνου τῆς καρδίας,

Ὅπερ εἰς καλυπτόμενον ἠγαπημένον πτῶμα
Ἀφίνομεν, καὶ φεύγοντες τὸ βλέπομεν ἀκόμα . . .
Φιλεῖ τὰς χεῖράς της, φιλεῖ τὰς παρειάς, τὰ χείλη,
Φεύγει καὶ πάλιν ἔρχεται, καὶ ἵσταται ὡς στήλη.
Τῇ ῥίπτει βλέμμα ὕστατον, τοὺς στεναγμούς της πνίγει,
Καὶ πάλιν τὴν ἀσπάζεται· ἀδύνατον νὰ φύγῃ·
Ἀ δύνατον καὶ νὰ σταθῇ· ἀναχωρεῖ καὶ μένει,
Καὶ ὕπνον ἔτι σιδηροῦν κοιμᾶται ἡ Ἑλένη.
Αἴφνης τὸ βλέμμα της στραφὲν ἀμήχανον καὶ κλαῖον
Βλέπ' εἰς εἰκόνα τὸν Χριστὸν περίλυπον, ὡραῖον
Πρὸ τῆς Ἐλαίας τῆς φρικτῆς τὴν κεφαλὴν νὰ κύπτῃ . . .
Ἀ ! κράζει καὶ πρὸ τοῦ Χριστοῦ γονυπετοῦσα πίπτει.
Καὶ ἤδη δέονται ὁμοῦ οἱ δύο τεθλιμμένοι,
Κ' οἱ δύο ἀπὸ ἔρωτα ἐπίσης πληγωμένοι·
Τὴν ἀνθρωπότητα ὁ εἷς ἠγάπησεν, ἡ ἄλλη
Ἑνὸς ἀνθρώπου κάλλη.
« Θεὲ, Θεὲ, ἀνέκραξε μετὰ περιπαθείας,
« Τοῦ κρίνου εὔοσμε υἱὲ καὶ τῆς ἁγνῆς Μαρίας !
« Ὤ, νὰ μὲ σώσῃς θέλησε τὴν κεφαλήν σου κλίνων·
« Δὲν σοῦ ζητῶ τὸν οὐρανὸν, δὲν σοῦ ζητῶ Ἐκεῖνον.
« Γονυπετῆς, μὲ δάκρυα, μὲ χεῖρας ἡνωμένας
« Νὰ μ' ἀφαιρέσῃς δέομαι διὰ παντὸς τὰς φρένας !
« Ὤ, θέλησε φρενοβλαβῆς, φρενοβλαβῆς νὰ γείνω,
« Αὐτὸς νὰ ἔρχηται, κ' ἐγὼ νὰ μὴ τὸν διακρίνω.
« Εἶναι πολὺ ὅ,τι ζητῶ, πολὺ ὅ,τι ἐλπίζω ;
« Ἀ, εἰς τὸ γάλα τῆς σεπτῆς Μητρός σου Σ' ἐξορκίζω,
« Κ' εἰς τοῦ Εὐαγγελίου Σου τὰς τρισαγίας ῥήσεις,
« Μὲ ὕδωρ λήθης θέλησε τὴν φλόγα μου νὰ σβύσῃς.
« Ἢ, ἂν αὐτὸ δὲν δύνασαι, ὁπόταν ἀποθάνω,
« Ὀλίγην δός με καλλονὴν τοὐλάχιστον ἐπάνω ! . . .»
Εἶπε, φιλεῖ τὸν Ἰησοῦν μετὰ περιπαθείας,
Κ' ἐγείρεται μακρὰν, μακρὰν νὰ φύγῃ τῆς οἰκίας.
Τῆς ἀδελφῆς της τρέμουσα μὴ τὴν κλονίσ' ἡ θέα,
Δὲν στρέφεται νὰ τὴν ἰδῇ κ' ἐξέρχεται δρομαία.
Ἤδη ἐκτὸς τοῦ οἴκου της εὑρίσκεται, πλὴν ποίαν
Μεθυστικὴν αἰσθάνεται ἀνθέων εὐωδίαν ;
Νωθρὸν ὑψόνει βλέμμα,
Καὶ βλέπ' εἰς τὴν ἐξώθυραν κρεμάμενον ἓν στέμμα
Μὲ ἄνθη αἰγοκλήματος κατάλευκα, ὡραῖα·
Αἰγόκλημα ! τὸ σύμβολον τοῦ γάμου . . . ποία θέα !
Ἐ κ ε ῖ ν ο ς θὰ τὸ ἔφερε, καὶ πρὶν ἀναχωρήσῃ
Ἠθέλησε τὸ ἔμβλημα τοῦ πόθου του ν' ἀφήσῃ.
« Ἀ, λέγει μειδιάσασα χλευαστικῶς, βεβαίως
« Διὰ τὴν νύμφην στέφανος ὑπῆρχεν ἀναγκαῖος. »
Καὶ μὲ τὸ νοῦμμα τὸ πικρὸν πικρότερον στενάζει,
Τὸν στέφανον ἁρπάζει,
Καὶ στέφει, στέφ' εἰς τῆς ὁδοῦ τὸ μέσον ἡ Λυδία
Τὴν κεφαλήν της — δυστυχὴς, ταλαίπορος νυμφία !
Καὶ φεύγει· τῆς ἀφήρπασε τὰς φρένας ἡ ὀδύνη·
Πόσον ταχέως ὁ Θεὸς εἰς τὰς εὐχάς μας κλίνει !
Καὶ φεύγει σχίζει τοὺς δρυμοὺς, ἀναῤῥιχᾶται ὄρη,
Κ' ἐκπέμπει γοερὰς κραυγὰς ἡ μαινομένη κόρη !
Πλὴν δὲν ἐσβέσθη ἐντελῶς τὸ πῦρ τῆς διανοίας·
Εἰσέτι εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς δυστυχοῦς Λυδίας
Μένει σπινθὴρ, φῶς σκοτεινὸν, χαιρέκακον ἀφίνον
Καὶ μὲ τὴν ἀμυδρότητα τὰ πάντα μεγαλύνον.
Ἐκείνου δὲν ἀπώλεσε τὴν μνήμην ἡ Λυδία·
Χάνει τὴν μνήμην του ὁ νοῦς, ἀλλ' ὄχι κ' ἡ καρδία !
Ἡ τλήμων· τὴν παραφορὰν ἐντὸς τοῦ στήθους ἔχει·
Πᾶν δένδρον εἶν' ὁ Ποιητὴς καὶ νὰ τὸν φθάσῃ τρέχει·
Πᾶς ἦχος τὴν ἀῤῥενωπὴν φωνήν του ἐνθυμίζει,
Τὸν ἀτενίζει πάντοτε καὶ δὲν τὸν ἀτενίζει.
Καὶ τώρα τί ἀπέγεινεν ἡ δυστυχὴς νεάνις ;
Τὴν λήθην εὗρε τῶν νεκρῶν ; συνῆλθεν ἐκ τῆς πλάνης;
Εἰς τὴν πολύφλοισβον ἀκτὴν ἐκείνην τὴν ἀγρίαν,
Ἄνωθεν βράχου, ἔχοντος τὴν κορυφὴν τραχεῖαν,
Φαίνεται σχῆμά τι λευκὸν ὡσεὶ λευκὴ νεφέλη·
Ἐκείνη εἶναι· φεῦ, καὶ τίς δὲν ἐννοεῖ τί θέλει ;
Ζητῇ νὰ πίῃ θάλασσαν καὶ λήθην νὰ ῥοφήσῃ,
Νὰ κοιμηθῇ, νὰ κοιμηθῇ χωρὶς νὰ ἐξυπνήσῃ !
Τὸ κῦμα εἰς τὰ σχίσματα τοῦ βράχου ἀποπνέει,
Φεύγει καὶ πάλιν ἔρχεται, τὴν προσκαλεῖ καὶ κλαίει...
Ἕτοιμος εἶναι· ἡ λευκὴ ἐσθής της κυματίζει,
Μακρὸν τὸ βλέμμα ὑπ' αὐτὴν καὶ ἄπληστον βυθίζει,
Καὶ πνίγεται, πρὶν βυθισθῇ, διὰ τῆς διανοίας
Πότε, νομίζει, θελκτικὰς ἀκούει μελῳδίας,
Πότε ἀπὸ τὴν θάλασσαν τὴν προσκαλεῖ Ἐκεῖνος
Εἰς τῆς θαλάσσης τὸν ἀφρὸν ὑπνώττων ἀκινδύνως·
« Ἔρχομαι, κράζει, ἔρχομαι ! » Πλὴν ἵσταται, ἐστάθη·
Κώδων ἐξαίφνης ἀντηχεῖ εἰς τῆς νυκτὸς τὰ βάθη,
Φαιδρὸς, γαλήνιος, γλυκὺς καὶ πλήρης ἁρμονίας,
Ἀνοίγων εἰς φαιδρότητα ἁγίαν τὰς καρδίας.
Ὤ, ἔχει φθόγγους μητρικοὺς τοῦ κώδωνος ὁ ἦχος,
Ὡς μήτηρ κράζει καὶ αὐτὸς τὰ τέκνα του ἡσύχως . . .
Τὴν χεῖρά σου εἰς ἄνθρωπον μὴ δίδῃς, ὅστις μένει
Ἀνάλγητος καθ' ἣν στιγμὴν κώδων γλυκὺς σημαίνει.—
Τοῦ κώδωνος διέσωσεν ὁ ἦχος τὴν Λυδίαν.
Προσέχει· εἰς ἀμφίβολον εὑρίσκεται μανίαν . . .
Δακρύων αἴφνης πλημμυρεῖ τοὺς ὀφθαλμούς της δρόσος,
Πραΰνει τὴν καρδίαν της κ' ἐξέλιπεν ἡ νόσος.
Φεῦ· πόσον τὴν καρδίαν της παρέφερεν ὁ πόνος,
Μικρὸν ἀκόμη κ' ἔμελλε νὰ γείνῃ αὐτοκτόνος !
Σεπτὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ ! ὦ Μῆτερ μου ἁγία,
Ὁποῖα πράττει θαύματα ἡ χάρις σου, ὁποῖα !
Ἑνὸς ναοῦ Σου κορυφὴ, ἁπλοῦς σταυρός Σου μόνον,
Ὁ ἦχος ἑνὸς κώδωνος κρατοῦν τὸν αὐτοκτόνον. —
Ἐν τούτοις ἤχους πάντοτε γλυκεῖς ὁ κώδων στέλλει,
Κ' εἰς τὴν Λυδίαν τὸν Θεὸν τοῦ οἴκου ἀναγγέλλει.
Τὸν ἀκροᾶται μ' ἱερὰν συγκίνησιν ἐκείνη,
Τὸν πόνον δὲν τῆς ἀφαιρεῖ, πλὴν πῶς τὴν ἱλαρύνει !
Φαιδρὰς εἰκόνας ῥεμβασμὸς ἀγάπης τῇ χαρίζει,
Τῆς Παναγίας τὴν λευκὴν καλύπτραν ἀτενίζει,
Θαῤῥεῖ πῶς βλέπει τὸν Χριστὸν εἰς τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα
Μὲ τὸ ὠχρόν του μέτωπον, μὲ τὸ γλυκύ του ὄμμα . . .
« Οὐχὶ, ἀνέκραξε, Χριστέ ! οὐχὶ, δὲν ἀποθνήσκω·
« Εἰς τοὺς ἁγίους κόλπους Σου τὸ πᾶν ἐπανευρίσκω.
« Ἐντὸς Μονῆς, μακρὰν παθῶν ὀδυνηρῶν, γηίνων
« Μελλόνυμφός Σου θὰ γενῶ καὶ θ' ἀρνηθῶ Ἐκεῖνον. »
Ὡς ἀπὸ βράχον τῆς Σαπφοῦς ἀναχωρεῖ μὲ φρίκην,
Καὶ ὁ καλός της ἄγγελος τὴν ἔστεψε μὲ νίκην.

Γ'.

Παρῆλθον χρόνοι· κάτωθεν χιονωδῶν ὀρέων
Ὑψοῦται Μοναστήριον μὲ τὸν καιρὸν παλαιόν.

Τὴν πρόσοψίν του εὐλαβὴς κισσὸς περικαλύπτει,
Καὶ μὲ χιτῶνα πράσινον τὰ ῥήγματά του κρύπτει.
Πολλοὺς διῆλθε κλύδωνας, πολλὰ διῆλθεν ἔτη,
Ἀλλ' ὑπερήφανον ὑψοῖ τὸν θόλον του εἰσέτι.
Ἐπίσης μὲ ἀπόμαχον ὁ στρατιώτης ξίφος
Φυλάττει ἔτι τὸ τραχὺ τοῦ πολεμάρχου ὕφος.
Εἶναι ἀρχαία ἡ Μονὴ, ἀλλὰ κατῳκημένη·
Χορεία γυναικῶν ἐκεῖ ὁσίων διαμένει.
Ὡς φύλλα παρεσύρθησαν τῶν κρύων φθινοπώρων,
Κ' εἰς τὴν Μονὴν συνέῤῥευσαν ἐκ τόπων διαφόρων.
Κάτω τοῦ μαύρου ῥάσου των κοιμᾶται ἡ καρδία·
Εἶν' ἡ ζωὴ των προσευχὴ καὶ ἄσκησις τραχεῖα.
Γονυπετεῖς πρὸ τοῦ βωμοῦ τοὺς ὀφθαλμούς των κλίνουν,
Ὑπὲρ τοῦ κόσμου δέονται καὶ πόνου δάκρυ χύνουν,
Πλὴν διὰ τοῦτο ἄργος ἡ χεὶρ αὐτῶν δὲν μένει·
Διὰ τὸν πένητα θερμὰ ὑφάσματα ὑφαίνει,
Ἐσθῆτα διὰ τὴν πτωχὴν γυναῖκα ἑτοιμάζει,
Διακονεῖ τὸν πάσχοντα καὶ τὴν πληγὴν ἀλλάζει.
Ἐὰν ἐπήρχετο λοιμὸς, μὲ φάρμακα παντοῖα
Ἐπέτων ὅπου ἀσθενεῖς καὶ ὅπου ἀγωνία,
Κ' ἐνῷ ἀνάνδρως ἔφευγον μὴ μολυνθοῦν οἱ ἄλλοι,
Ἐκεῖναι ἔσπευδον χωρὶς τὸ βῆμά των νὰ σφάλῃ.
Ἐπαρηγόρουν, ἀπεχθεῖς ἐποίουν ἐργασίας,
Καὶ ἦσαν πόνου μάρτυρες ὑπὲρ τῆς δυστυχίας.
Πόσους ἐπαρηγόρησε τὸ ἀφελές των στόμα,
Κ' ἡ χεὶρ των πόσων ἔκλεισε τὸ ἀπαυδῆσαν ὄμμα !
Τιμῆς καὶ δόξης στέφανος εἰς σὲ, ὦ ἀνθρωπότης !
Σὲ τόση στέφει ἀρετὴ καὶ τόση γενναιότης.
Ἐὰν ἐργάτις γίνεσαι εἰς ἀπαισίας πράξεις,
Πλὴν ἔχεις καὶ μαρτυρικὰς θυσίας ν' ἀντιτάξῃς.
Ἐν μέσῳ τόσων ἀδελφῶν τοῦ μονυδρίου, μία
Τὰς ἄλλας ὑπερέβαινεν — ἡ μοναχὴ Σοφία.
Καμμία δὲν ἠδύνατο τὸ ὕψος της νὰ φθάσῃ,
Οὐδὲ τὴν ἀρετὴν αὐτῆς μικρὸν νὰ πλησιάσῃ.
Ἀγάπη ἦτο, ἔλεος καὶ ἁγιότης ὅλη,
Ἐμυροβόλει οὐρανὸν κ' ἐκεῖνον ἀνεπόλει.
Ὅτε διήρχετο μ' ἰσχνὸν ἐκ τῆς νηστείας σῶμα,
Ἀφῄρουν καὶ οἱ γέροντες τοὺς πίλους των ἀκόμα,
Καὶ πάντες τὴν ἠτένιζον μ' ἐκστάσεις εὐφροσύνης.
Καλὸν δὲν ἦτον, πλὴν γλυκὺ τὸ πρόσωπον ἐκείνης.
Τὸν τύπον εἶχεν ἀλγεινῆς τῷ ὄντι ἀσχημίας,
Ἀλλ' εὐωδίαν ἔπνεεν ἀγάπης καὶ θρησκείας,
Καὶ εἶχε τι μαρτυρικὸν καὶ συμπαθὲς συγχρόνως.
Ἐνίοτε εἰς σιωπὴν κατέφευγε δρυμῶνος·
Ὥρας μακρὰς διέμενεν εἰς πεύκην ὑπὸ κάτω,
Καὶ τοῦ πλησίον ῥύακος τὸν φλοῖσβον ἠκροᾶτο,
Ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἔβλεπε τὸ διαυγές του κῦμα·
Οἱ ῥύακες δεικνύουσι τοῦ θεατοῦ τὸ σχῆμα . . .
. . . . . .
. . . . . .
Νυξ]εῖναι· λάμπει τῆς Μονῆς ἡ ἐκκλησία ὅλη
Κ' εἰς ὕμνον παρακλήσεως ἀντιλαλοῦν οἱ θόλοι.
Μονότονος, κατὰ στιγμὰς, κώδων πικρὸς ἐθρήνει
Ἀγγέλλων ὅτι ἀδελφὴ τὴν ὕπαρξιν ἀφίνει.
Εἰς τὸ ψυχρὸν κελίον της ἡ ἀδελφὴ Σοφία
Βραδέως ἠγωνία.
Ἐνώπιόν της ἔνδακρυς ἡ Ἡγουμένη κλίνει,
Καὶ τὴν ἐκφεύγουσαν ψυχὴν τῆς ἀσθενοῦς θαῤῥύνει.
« Μῆτερ μου, λέγει μὲ φωνὴν ἡ Μοναχὴ βραδεῖαν,
« Εἰς ὀπτασίαν πρὸ μικροῦ τοὺς εἶδον οὐρανίαν.
« Κ' οἱ δύο ἦλθον, μῆτερ μου, νὰ μ' ἀποχαιρετήσουν,
« Καὶ τῆς πτωχῆς Λυδίας των τὰ βλέφαρα νὰ κλείσουν.
« Ἀ, μῆτερ μου, ἔτι καὶ νῦν ἀπὸ χαρὰν δακρύω ! . . .
« Ἐγνώριζον τὸ πάθος μου, τὸ ἤξευρον κ' οἱ δύω,
« Πλὴν, μῆτερ, δὲν μὲ ἤλεγξαν, πλὴν, μῆτερ μου, ἀκόμα
« Μὲ εἶδε καὶ ἐδάκρυσε τὸ φιλικόν των ὄμμα . . .
« Ἀ, λησμονῶ· σὺ ἀγνοεῖς τίς εἶναι ἡ Σοφία·
« Ἐλθὲ, ἐγγύτερον ἐλθὲ, ὦ μῆτερ μου ἁγία,
« Κλίνε ν' ἀκούσῃς ὁ Θεὸς ὅ,τι γνωρίζει μόνον,
« Μὴ μάθουν ἄλλοι, ἐκτὸς σοῦ τὸν μύχιόν μου πόνον»
Καὶ εἰς τὸ οὖς, ἐπί τινας στιγμὰς, τῆς Ἡγουμένης
Τὰ πάντα ἐψιθύρισε μετὰ φωνῆς κομμένης.
Τὸν βίον, τὰς ὀδύνας της, τὴν παιδικὴν ζωήν της,
Τὴν χλεύην τῶν γονέων της, τὸν πάλαι Ποιητήν της,
Καὶ τελευταῖον ἀδελφὴν ἐνθέρμως λατρευθεῖσαν,
Καὶ ὕπαρξιν εἰς ἔρωτα καὶ πόνον μαρανθεῖσαν.
« Ἀ, μὴ καὶ σὺ μ' ἀποστραῤῥῆς· δὲν ἦτο ἁμαρτία,
« Ἐὰν καὶ ἡ ἀπόβλητος ἠγάπησε Λυδία.
« Πταίει, ὦ, πταίει, μῆτερ μου, ὁ σκώληξ ὅστις ἕρπει,
« Ἂν τῆς ἡμέρας ὁ ἀστὴρ κ' ἐκεῖνον ἔτι τέρπῃ ;
« Ὤ, ἄκουσε· στιγμαὶ ζωῆς μοὶ ἔμειναν ἀκόμα . . . .
« Εἰς τοῦ κοιμητηρίου σας τ' ἁγιασμένον χῶμα
« Νὰ μὴ μὲ θάψητε, νεκρῶν χορὸς θὰ μὲ κυκλόνῃ·
« Ἀλλοῦ εἶς τάφος ἂς σκαφθῇ, νὰ ἦμαι μόνη, μόνη !
« Ὅταν τὸ μνῆμα καλυφθῇ ... — κ' ἐπὶ μικρὸν ἐξάθη—
« Ἀλλ' ὄχι, ὄχι· τίποτε ἐκεῖνος ἂς μὴ μάθῃ. »
Περίαπτον ἐξέβαλε καὶ εἶπεν· « εἶναι κρίμα,
« Ἐὰν μὲ τοῦτο, μῆτερ μου, μὲ θέσουν εἰς τὸ μνῆμα ;
« Ἓν ἄνθος τὸ περίαπτον αὐτὸ διαφυλάττει·
« Ἐκείνου ἦτο, καὶ ἡ χεὶρ ἐκείνου τὸ ἐκράτει.
« Θέλω μὲ τοῦτο νὰ ταφῶ . . . . ἀλλ' ἔφθασεν ἡ ὥρα·
« Δός με τὴν χεῖρα, μῆτερ μου, καὶ τὴν εὐχήν σου
|τώρα . . .|
« Οἱ ὀφθαλμοί μου σβύνονται . . . δυσκόλως ἀναπνέω . . .
« Ἰδοὺ τί εἶν' ὁ θάνατος . . . λησμόνει με, ἐκπνέω ! »
. . . . . .
Ἡ Ἡγουμένη ἔκλεισε τῆς μάρτυρος τὸ ὄμμα.
Ἐτάφη ὡς ἠθέλησεν· εἰς τὸ νωπόν της χῶμα
Σταυρὸς ἐτέθη ἅγιος ἀντὶ ἐπιτυμβίου,
Σῆμα πιστὸν τοῦ θλιβεροῦ τῆς κοιμηθείσης βίου.

ΤΟ ΘΗΣΕΙΟΝ

καὶ

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΡΕΩΣ. (1)

Τὸ ἐναντίωμα τοῦτο φαντάζονται οἱ ὑπέρμαχοι τῆς συνήθους δόξης, ὅτι ἀναιρεῖται διὰ διηγήσεώς τινος εἰς τὸν Θησέα τοῦ Πλουτάρχου, εἰς ὃν μᾶς

---

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδίου 69.

παραπέμπουσι 18). Καὶ τί διηγεῖται ἐκεῖ ὁ Πλούταρχος, ἀναφέρων μάρτυρα τὸν Φιλόχορον; Οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ ὅτι ὁ Θησεὺς,λυτρωθεὶς ἀπὸ τοῦ Ἡρακλέους ἐκ τῆς παρ' Ἀϊδωνεῖ τῷ Μολοσσῷ αἰχμαλωσίας,εὐγνωμονῶν παρεχώρησεν εἰς τὸν Ἡρακλέα ὅσα εἶχε λάβει παρὰ τῶν πολιτῶν τεμένη, ἤγουν κλήρους γῆς, 19), πλὴν τεσσάρων, καὶ ὅτι ταῦτα ἔκτοτε ἀντὶ Θησείων προσηγορεύθησαν 'Ηράκλεια 20). Τὸ αὐτὸ ἐπιβεβαιοῖ καὶ ὁ Εὐριπίδης 21). 'Η διήγησις αὕτη ἑπομένως ὄχι μόνον δὲν ἀποδεικνύει τὸ ἀποδεικτέον, ὅτι ὁ 'Ηρακλῆς καὶ ὁ Θησεὺς ἦσαν σύνναοι ἢ σύμβωμοι 22), οὐδὲ δικαιολογεῖ τὴν περίστασιν τοῦ ὅτι παρεχωρήθη, ἐπὶ τοῦ νομιζομένου πρωτίστου ναοῦ τοῦ Θησέως, ὁ ἐντιμότερος ὑπὲρ τὴν εἴσοδον τόπος εἰς τὸν 'Ηρακλέα· ἀλλ' ἀποδεικνύει πολὺ μᾶλλον τὸ ἐναντίον, ὅτι δηλαδὴ τὰ τεμένη τοῦ 'Ηρακλέους καὶ τοῦ Θησέως ἐξ ἀρχῆς ἦσαν κεχωρισμένα.

Τὸ κεφάλαιον τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων εἶναι λοιπόν, ὅτι ἡ ἐκ τῶν τύπων τῶν μετοπῶν εἰκασία οὐδαμῶς ἐξαρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ὁ ἐξάστυλος ναὸς εἶναι τὸ Θησεῖον· ἀλλ' οὐδὲ κἂν πιθανολογίας σκιὰν μᾶς παρέχεται. 'Η δὲ κοινὴ δόξα ἀναιρεῖται παντελῶς δι' ἄλλων ἔτι ἰσχυροτέρων λόγων 23).

2.

Ναὸν ἔλεγον οἱ ἀκριβέστεροι τῶν παλαιῶν συγγραφέων οἴκημα ἢ σηκὸν περιβεβλημένον περιστυλίῳ, ἢ ἔχοντα μίαν ἢ δύο προστάσεις, ἢ τοὐλάχιστον δύο κίονας ἐν μέσῳ τῶν ὀρθοστατῶν τοῦ σηκοῦ 24). Τὸ δὲ Θησεῖον ὑπ' οὐδενὸς τῶν δοκίμων συγγραφέων μέχρι τοῦ Ἀρποκρατίωνος, τοῦ Φωτίου καὶ Σουΐδα, ὠνομάζετο *ναὸς* ἀλλ' ἁπλῶς *ἡρῷον*, *ἱερὸν*, *σηκὸς* ἢ *τέμενος* 25), οὐδὲ ἦν ἐξ

18) Leake, Topographie S. 408.

19) Τὰ καλούμενα γέρατα ἢ τεμένη τῶν βασιλέων, ἐξ ὧν ἐπορίζοντο τὰς προσόδους των. Ὅμ. Ἰλιάδ. 6, 194, 9, 155, 576, 12, 313. Θουκυδ. 1, 13. Ἡρόδοτ. 6, 56.

20) Πλουτ. Θησ. 35. «λυθεὶς ὁ Θησεὺς ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας. —— καὶ ὅσα ὑπῆρχε τεμένη πρότερον αὐτῷ, τῆς πόλεως ἐξελούσης, ἅπαντα καθιέρωσεν 'Ηρακλεῖ, καὶ προσηγόρευσεν ἀντὶ Θησείων 'Ηράκλεια, πλὴν τεσσάρων ὡς Φιλόχορος ἱστόρηκεν.»

21) Εὐριπιδ. 'Ηρακλ. Μαινομ. 1331.

——πανταχοῦ δέ μοι χθονὸς
τεμένη δέδασται· ταῦτ' ἐπωνομασμένα
σέθεν τὸ λοιπὸν ἐκ Βροτῶν κεκλήσεται
ζῶντος· θανόντος δ' εὖτ' ἂν εἰς Ἅιδου μόλῃς,
θυσίαισι λαίνισί τ' ἐξογκώμασι
τίμιον ἀνάξει πᾶσ' Ἀθηναίων πόλις.

Μὲ τὰς τελευταίας λέξεις ἐνόμισαν πολλοί, ὅτι ὁ Εὐριπίδης αἰνίττεται τὰς εἰρημένας δέκα μετόπας. Ἀλλὰ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ναὸς, ἐὰν ἦναι τὸ Θησεῖον, ᾠκοδομήθη ἤδη Ὀλ. 77, 4=469 π. χρ. τοῦτ' ἔστιν, ὅτε ὁ Εὐριπίδης ἦν παῖς ἑνδεκαετὴς καὶ πολλὰ ἔτη πρὶν διδάξῃ τὰς πρώτας του τραγῳδίας. Ὁ δὲ 'Ηρακλῆς Μαινόμενος ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, ἂν δὲν σφάλλωμεν, πρὸς τὸ τέλος τοῦ βίου του, ὅτε ὑπῆρχον ἤδη αἱ ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος μετόπαι αἱ παριστάνουσαι 'Ηρακλείους ἄθλους (ἡ 1, 2, 6 καὶ 9 ἐπὶ τοῦ πρὸς Ἀνατολὰς προσώτου, ἀπὸ τῆς νοτίου γωνίας). Διὰ τί λοιπὸν ὁ Εὐριπίδης αἰνίττεται μᾶλλον τὰς παλαιοτέρας, τὰς ἐπὶ τοῦ νομιζομένου Θησείου, παρὰ τὰς προσφάτως ἀνατεθειμένας ἐπὶ τοῦ λαμπροῦ Παρθενῶνος; Τὸ δὲ σύνολον, διὰ τί φανταζόμεθα, ὅτι αἰνίττεται μετόπας ἐπὶ ἀλλοτρίου τινὸς ναοῦ, ἐν ᾧ ὁ 'Ηρακλῆς εἶχε δύο τοὐλάχιστον ἰδιά του ἱερὰ εἰς τὰς Ἀθήνας (παραβ. σημ. 17,) καὶ ἐκτὸς τούτων πάμπλειστα ἄλλα «λάϊνα ἐξογκώματα» τουτέστιν εἴτε ἀγάλματα εἴτε ἀνάγλυφα εἰς ὅλην τὴν πόλιν καὶ εἰς ὅλην τὴν Ἀττικήν; Ἀλλ' ἂς ὑποθέσωμεν, χάριν τῶν οὕτω φρονούντων, ὅτι ὁ ποιητὴς ἐννοεῖ τῷ ὄντι τὰ ἐπὶ τοῦ ἀμφισβητουμένου ναοῦ ἀνάγλυφα· μήπως ἀποδεικνύεται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ ναὸς ἐκεῖνος εἶναι ναὸς τοῦ Θησέως; Παραδοξότερον ἐπιχείρημα δὲν ὑπάρχει. Πλὴν τόσον ἐκτυφλούμεθα ἐνίοτε ἀπὸ προκατειλημμένας δόξας.

22) Περὶ μόνου τοῦ Πειρίθου γνωρίζομεν, ὅτι ἐτιμᾶτο ὁμοῦ μὲ τὸν Θησέα εἰς τὸν τόπον, ὅπου πρῶτον συνέθεντο φιλίαν, πλησίον τοῦ Σαραπείου (Παυσ. 1, 18, 5) καὶ εἰς τὸ ἐν Κολωνῷ τῷ 'Ιππίῳ ἡρῷόν των (Παυσ. 1. 30 4).

23) Ἐπίτηδες παραλείπω ἐνταῦθα τὴν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Μυλλέρου (Hyperbor. Roem. Studien, S 276—96) προταθεῖσαν ἐξήγησιν τῆς ὑπὲρ τὸν πρόναον ζωφόρου ὡς μάχης τοῦ Θησέως πρὸς τοὺς Παλλαντίδας. 'Η ἐξήγησις αὕτη εἶναι, καθὼς ὁ πολυμαθὴς συγγραφεὺς φαίνεται ὁμολογῶν καθ' ἑαυτὴν ἤδη ἱκανῶς εὔτολμος, ἐπειδὴ ποιητική τις ῥῆσις τοῦ Σοφοκλέους (παρὰ Σ τρ ά6. 9, σελ. 234 Τχν., δυσκόλως ἰσχύει ν' ἀποδείξῃ, ὅτι συμβὰν ἁπλῶς ἱστορικὸν, οἷον εἶναι ὁ πόλεμος τοῦ Θησέως πρὸς τοὺς πολιτικοὺς ἀνταγωνιστάς του τοὺς ἐκ τῆς ἑώας παραλίας (Φιλόχορ. παρὰ σχολ. Εὐριπ. 'Ιππολ. 35. Πλούτ. Θησ. 13), ἐθεωρήθη ὡς μυθικὸν καὶ οὕτως ὑπετυπώθη ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Κίμωνα τεχνιτῶν. Εἰς δὲ τὴν λύσιν τοῦ προκειμένου προβλήματος παντελῶς δὲν ἐξαρκεῖ ἡ τοιαύτη ἐξήγησις, καθότι αὐτὴ ἐγεννήθη ἐκ μόνης τῆς προλήψεως, ὅτι ἡ ταυτότης τοῦ ναοῦ μὲ τὸ Θησεῖον τῶν παλαιῶν εἶναι ἀναντιλέκτως ἀποδεδειγμένη. Ὅθεν ἂν ἐπιτύχωμεν ν' ἀναιρέσωμεν τὴν δόξαν ταύτην, ἀναιρεῖται καὶ ἡ ἐξήγησις τοῦ Μυλλέρου.

24) Ὁ καλούμενος ναὸς περίπτερος—ἀμφιπρόστυλος—πρόστυλος — ναὸς ἐν παραστάσει κ. ἑ. Ἴδ. Vitruv. de Archit. 3, 1.

25) Παυσαν. 1, 47, 2. Θησέως ἐστὶν ἱερὸν».

ἀρχῆς ἄλλο τι ἢ τάφος τῶν ὀστῶν τοῦ ἥρωος· Μετὰ τὰς λαμπράς του νίκας ὁ Κίμων, ὑποτάξας τὴν Σκῦρον καὶ ἀνευρὼν τὸν τάφον τοῦ Θησέως, μετεκόμισε τὰ λείψανά του εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐκ δευτέρου ἐτάφησαν· καὶ ἔκτοτε ἐτιμᾶτο ὁ Θησεὺς, κελεύοντος χρησμοῦ τινος, ὡς ἥρως εὐεργέτης καὶ προστάτης 26). Ἐπὶ δὲ τοῦ τάφου αὐτοῦ κατεσκευάσθη ὄχι ναὸς, ἀλλὰ σηκὸς(ἡρῶον,

καὶ παρακατιὼν « γέγραπται δὲ ἐν τῷ τοῦ Θησέως ἱερῷ». καὶ πάλιν αὐτόθι §. 5. « ὁ Θησέως σηκός. ».

Αρποκρ. ἐ. λ. Θησεῖον· τέμενός ἐστιν ἀνειμένον τῷ Θησεῖ.

Φώτιος ἐν λ. Θησεῖον· τὸ Θησέως ἡρῷον, ὃ τοῖς οἰκέταις ἄσυλον ἦν. Ἐλέγοντο δὲ καὶ δίκαι ἐνταῦθα

Σουΐδας ἐ. λ. Θησεῖον· καθῆσθαί μοι δοκῶ ἐπὶ τὸ Θησεῖον ἢ ἐπὶ τῶν Σεμνῶν Θεῶν· τουτέστι, τῶν Ἐρινύων· εἰς γὰρ ταῦτα τὰ ἱερὰ οἱ οἰκέται καθήμενοι ἀσυλίαν εἶχον· ἔστι δὲ τὸ Θησεῖον τέμενος ἀνειμένον τῷ Θησεῖ.

Τὸ ἀναφερθὲν γλώσσημα τοῦ Σουΐδα ἐλήφθη ἐκ τῶν σχολίων εἰς Ἀριστοφ. Ἰπ. π. 1309). Ἄλλας μαρτυρίας ἰδὲ εἰς τὴν ἐφεξῆς σημείωσιν 26.

26) Διόδωρ. 4, 62. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι μεταμεληθέντες τά τε ὀστᾶ μετήνεγκαν καὶ τιμαῖς ἰσοθέοις ἐτίμησαν αὐτὸν, καὶ τέμενος ἄσυλον ἐποίησαν ἐν ταῖς Ἀθήναις τὸ προσαγορευόμενον ἀπ' ἐκείνου Θησεῖον.

Πλουτ. Κίμ. 8. Παραλαβὼν τὴν νῆσον ὁ Κίμων ---- ἐσπούδασε τὸν τάφον ἀνευρεῖν. Καὶ γὰρ ἦν χρησμὸς Ἀθηναίοις, τὰ Θησέως λείψανα κελεύων ἀνακομίζειν εἰς ἄστυ, καὶ τιμᾶν ὡς ἥρωα πρεπόντως. Ἀλλ' ἠγνόουν, ὅπου κεῖται, Σκυρίων οὐχ ὁμολογούντων, οὐδ' ἐώντων ἀναζητεῖν. Τότε δὲ πολλῇ φιλοτιμίᾳ τοῦ σηκοῦ μόλις ἐξευρεθέντος, ἐνθέμενος ὁ Κίμων εἰς τὴν αὐτοῦ τριήρη τὰ ὀστᾶ, καὶ τ' ἄλλα κοσμήσας μεγαλοπρεπῶς, κατήγαγεν εἰς τὴν αὐτοῦ δι' ἐτῶν σχεδὸν ὀκτακοσίων.

Πλουτ. Θησ. 36. Μετὰ δὲ τὰ Μηδικὰ, Φαίδωνος ἄρχοντος (Ὀλ. 76, 1). μαντευομένοις τοῖς Ἀθηναίοις ἀνεῖλεν ἡ Πυθία τὰ Θησέως ἀναλαβεῖν ὀστᾶ, καὶ θεμένους ἐντίμως παρ' αὐτοῖς φυλάττειν. Ἦν δὲ καὶ λαβεῖν ἀπορία καὶ γνῶναι τὸν τάφον ---. Οὐ μὴν ἀλλὰ Κίμων ἑλὼν τὴν νῆσον (Ὀλ. 77, 4) - - - ἀνέσκαψεν. - - - Κομισθέντων δὲ τούτων (τῶν λειψάνων) ὑπὸ Κίμωνος ἐπὶ τῆς τριήρους, ἡσθέντες οἱ Ἀθηναῖοι πομπαῖς τε λαμπραῖς ἐδέξαντο καὶ θυσίαις, ὥσπερ αὐτὸν ἐπανερχόμενον εἰς τὸ ἄστυ. Καὶ κεῖται μὲν ἐν μέσῃ τῇ πόλει παρὰ τὸ νῦν γυμνάσιον· ἔστι δὲ φύξιον οἰκέταις καὶ πᾶσι τοῖς ταπεινοτέροις καὶ δεδιόσι κρείττονας ὡς καὶ τοῦ Θησέως προστατικοῦ τινὸς καὶ βοηθητικοῦ γενομένου, καὶ προσδεχομένου φιλανθρώπως τὰς τῶν ταπεινοτέρων δεήσεις κτλ.

Παρατηρητέον, ὅτι ἔκ τε τῶν λέξεων τοῦ Διοδώρου καὶ ἐκ τῆς μακρᾶς διηγήσεως τοῦ Πλουτάρχου δὲν ἐξάγεται, ἄλλο τι εἰμὴ ὅτι τὸ Θησεῖον ἦν τάφος ἢ ἡρῷον. Διὰ τί δὲ ὁ Πλούταρχος, ἀπαριθμῶν πληρέστατα ὅλας τὰς τιμὰς τοῦ ἥρωος, δὲν προσθέτει, ὅτι ἔχει καὶ ναόν;

27)· τουτέστιν οἴκημα ἄστυλον 28), κεκοσμημένον ἐντὸς ἐπὶ τῶν τοίχων μὲ γραφὰς τοῦ Μίκωνος 29) ἴσως δὲ καὶ τοῦ Πολυγνώτου 30). Τὸ δὲ ἱερὸν τοῦτο εἶχε περίβολον (τέμενος) ἀποχρώντως εὐρύχωρον, διὰ νὰ σοναθροίζωνται εἰς αὐτὸ στρατιωτικὰ σώματα 31), καὶ νὰ γίνωνται ἄλλαι πολυάνθρωποι συνελεύσεις, π. χ. διὰ τὴν ἀποκλήρωσιν τῶν κυαμευτῶν ἀρχῶν 32). Πρὸς τούτοις ἦν ἄσυλον ἢ φύξιον οἰκετῶν δυσαρεστουμένων ἐπὶ τῇ πρὸς αὐτοὺς ὠμότητι τῶν δεσποτῶν των. οἱ τοιοῦτοι καταφεύγοντες ἐπὶ τὸ Θησεῖον εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσωσι πώλησιν 33) εἰς ἄλλον δεσπότην. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀχρεῖοι καὶ ἀπειθεῖς οἰκέται συχνότερα τῶν χρηστῶν καὶ εὐαγώγων ἐχρῶντο ταύτῃ τῇ ἀδείᾳ, τὸ ὄνομα Θησειότριψ κατήντησεν ὀνειδιστικὴ προσηγορία 34). Ἐκ τούτου βλέπομεν, ὅτι ἀνώτεραι τάξεις τῶν πολιτῶν,

27) καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ Θησέως ἐν τῇ Ἀττικῇ ἱερὰ ὀνομάζονται μόνον (π. χ. τὸ ἐν Κολωνῷ Παυσαν. 1, 30, 4), ἢ ἁπλῶς Θησεῖα, π. χ. τὸ ἐν Μακρῷ τείχει (Ἀνδοκίδ. π. μυστηρίων σελ. . .) ἢ τεμένη, π. χ. τὸ ἐν Πειραιεῖ (C. I. G. I. n. 103. « τὸ Θησεῖον καὶ τ' ἄλλα τεμένη ἅπαντα»).

28) Τοιοῦτο ἡρῷον ὑπάρχει ἔτι εἰς τὴν Θήραν σχεδὸν ἀβλαβὲς (ὁ καλούμενος Ἅγ. Νικόλαος ὁ μαρμαρίτης). Εἶναι δὲ οἴκημα τετράγωνον, ἔχων κατὰ πλάτος 4, 25 καὶ κατὰ βάθος 3, 64 Γ. μέτρα· ἡ δὲ θύρα βλέπει πρὸς Νότον.

29) Παυσαν. 1, 17, 2.

30) 'Η εἰκασία αὕτη τινῶν ἀρχαιολόγων στηρίζεται εἰς δύο λόγους· πρῶτον ὅτι ὁ Πολύγνωτος καὶ ὁ Μίκων καὶ ἄλλα συνεπόνησαν (τὰς ἐν τῷ Ἀυκκείῳ γραφὰς, Παυσ. 1, 18, 1, καὶ ἐν τῇ ποικίλῃ, P. l. i. n. H. N. 35, 9, s. 35), δεύτερον εἰς τὸν Ἀρποκρ. ἐ. λ. Πολύγνωτος, ὅπου ἀντὶ τῶν λέξεων « ἐν τῷ Θησαυρῷ » ὁ Ῥεϊνέσιος προτείνει τὴν εὔλογον διόρθωσιν « ἐν τῷ Θησέως ἱερῷ » Παράβ. Sill g, Catalog. Aroiff. v. Mico καὶ Polygnotus. Πλὴν σκεπτέον, μήπως ὁ παρ' Ἁρποκρατίωνι (αὐτόθι) καὶ παρ' Ἡσυχίῳ (ἐ. λ. Θησαυρὸς) ἀναφερόμενος Θησαυρὸς εἶναι ἄλλο τι οἰκοδόμημα. Δὲν εἶναι παράδοξον, νὰ εἶχε καὶ ὀπισθόδομος τοῦ Παρθενῶνος γραφὰς ἐπὶ τῶν τοίχων, καὶ νὰ ὀνομάζεται ἐνίοτε Θησαυρός.

31) Θουκυδ. 6, 61.

32) Αἰσχίν. κ. Κτησιφ. σελ. 55 Στεφ.

33) Ἰδὲ τὰ ἄνω (σημ. 25 καὶ 26) ἀναφερθέντα τεκμήρια. Πολυδεύκ. 7, 13. « Ὃ δὲ οἱ νῦν φασι τοὺς οἰκέτας πρᾶσιν αἰτεῖν, ἔστιν εὑρεῖν ἐν ταῖς Ἀριστοφάνους Ὥραις·»

» Ἐμοὶ
» κράτιστόν ἐστιν εἰς τὸ Θησεῖον δραμεῖν,
» ἐκεῖ δ' ἕως ἂν πρᾶσιν εὕρωμεν, μένειν. »

34) Μ. Ἐτυμολ. ἐ. λ. Θησειότριψ· ὁ ἐν τῷ Θησείῳ διατρίψας. Ἀριστοφάνης Πολυΐδῳ—Παράβ. Σουΐδ. ἐ. λ. Θησειότριψ.

οἱ καλούμενοι καλοκἀγαθοι, δὲν εἶχον τὸ Θησεῖον εἰς μεγάλην ὑπόληψιν.

Ἐνώπιον δὲ τοσούτων καὶ τόσον σαφῶν μαρτυριῶν τῶν ἀκριβεστέρων συγγραφέων ἡ ἐν εἴδει ἐνδοιασμοῦ προφερομένη γνώμη τοῦ Μ. ἐτυμολογικοῦ (35), ὅτι τὸ Θησεῖον ἴσως ὑπῆρξε ναὸς τοῦ Θησέως, οὐδὲν διαφέρει. Ὁ Ἐτυμολόγος τὴν ἐξασθενεῖ αὐτός, λέγων πρότερον ἐπὶ τῇ βάσει ἀξιοπίστων μαρτυριῶν, ὅτι τὸ Θησεῖον εἶναι *τέμενος* καὶ μόνον, ὡς φαίνεται, διὰ νὰ γίνῃ πλέον εὐκατάληπτος εἰς τοὺς ἀναγνώστας του, προσθέτει ἐν ἐπεξηγήσει, κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς ἐποχῆς του, ὅτι τοῦτο σημαίνει *ναόν*. Διότι ἡ ἐκκλησιαστικὴ συνήθεια τῶν Βυζαντινῶν ὀνομάζει ναὸν καὶ τὸ παραμικρὸν ἱερόν. Ὁ μὲν Ἐτυμολόγος λοιπὸν ἀντιφάσκει αὐτὸς πρὸς ἑαυτόν. Εἰς δὲ τοῦ Ἡσυχίου τὸ γλώσσημα, ἐὰν ἴσως τοῦτο δὲν ἐλήφθη ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ἐτυμολογικοῦ, πεποιθότως ἀντιτάττομεν τοῦ Φωτίου τὴν μαρτυρίαν (36)· διότι ἁπλοῦν *ἡρῷον* ἐδύνατο μὲν ἐξ ἀπροσεξίας νὰ συμπεριληφθῇ ὑπὸ τὴν *εὐρυτέραν* ὀνομασίαν *ναός*, ἀλλ' οὐχὶ τοὐμπαλιν, ναὸς δὲν δύναται νὰ λέγηται ἡρῷον. Ἐκτὸς δὲ τοῦ Ἐτυμολόγου καὶ τοῦ Ἡσυχίου, ὄντων γραμματικῶν τοῦ δεκάτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, ἄλλος οὐδεὶς κατεχρήσατο τῷ ὀνόματι ναὸς ἐπὶ τοῦ Θησείου. (ἀκολουθεῖ)

35) Ἐ τ υ μ. Μ. ἐ. λ. Θησεῖον. τ έ μ ε ν ό ς ἐ σ τ ι τῷ Θησεῖ, ὅ τοῖς οἰκέταις ἄσυλον ἦν, ἐλέγοντο δὲ οἶκαι ἐνταῦθα· ἢ ν α ὸ ς τοῦ Θησέως, ἐφ' ὃν οἱ ἀποδιδράσκοντες δοῦλοι προσέφευγον, κ, ἑ.

36) Ἡ σ ύ χ. ἐ. λ. Θησεῖον· ν ε ὼ ς Θησέως, ἐφ' ὃν οἱ ἀποδιδράσκοντες κατέφευγον· δηλοῖ δὲ καὶ φυτόν τι ποιόν· καὶ τὸ δεσμωτήριον παρὰ Ἀθηναίοις.

Φ ώ τ. ἐ. λ. Θησεῖον· τὸ Θησέως ἡ ρ ῷ ο ν, ὃ τοῖς οἰκέταις ἄσυλον ἦν.

ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΣΠΟΓΓΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΝΣΕΩΣ ΑΥΤΩΝ.

—

Οἱ σπόγγοι (spongiae marinae) ἀνήκουσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν ζωοφύτων, εἶναι δηλ. ἐν μέρει φυτὰ καὶ ἐν μέρει ζῶα· ἁλιεύονται δὲ εἰς διαφόρους θαλάσσας καὶ εἴς τινας νήσους τοῦ Ἑλλ. ἀρχιπελάγους, ἰδίως δὲ εἰς Κάλυμνον. Οὗτοι εὑρίσκονται πολλάκις εἰς ἀρκετὸν βάθος, ὥστε οἱ καταγινόμενοι μὲ τὴν ἁλιείαν αὐτῶν πολλοὺς ὑποφέρουσι κινδύνους. Ἡ δὲ ἁλιεία τῶν σπόγγων γίνεται ὡς ἑφεξῆς· ἀφοῦ προηγουμένως χύσωσιν ὀλίγον ἔλαιον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ὅπως ἀποκατασταθῇ αὕτη διαφανεστέρα, οἱ σπογγαλιεῖς ῥίπτονται ὡπλισμένοι μὲ μάχαιραν εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης καὶ ἐκκόπτουσι τὸν σπόγγον ἐκ τῶν σπογγολίθων, ἐφ' ὧν οὗτος εὑρίσκεται. Ὁ βυθισθεὶς σπογγαλιεὺς συνοδεύεται συνήθως ὑπὸ μιᾶς λέμβου, ἀφ' ἧς ἐξαρτᾶται σχοινίον μὲ κώδωνα, δι' οὗ κωδωνίζων οὗτος ἀνέρχεται προσφέρων εἰς τοὺς συντρόφους τὸν σπόγγον. Πόσοι ὅμως τῶν δυστυχῶν ταύτων σπογγαλιέων εὑρίσκουσι τὸν θάνατον εἰς τὸ ἔργον τοῦτο! Καθότι συχνότατα κρατοῦνται ὑπὸ τῶν πλοκάμων μεγάλων ὀκταπόδων διά τινα καιρὸν καὶ ἀποπνίγονται, ἢ καταβιβρώσκονται ὑπὸ μεγάλων ἰχθύων καὶ καρχαριῶν.

Οἱ σπόγγοι ἀναλόγως τῆς λεπτότητος καὶ λευκότητος αὐτῶν ἔχουσι καὶ διάφορον ἀξίαν· οἱ δὲ λεπτότεροι καλοῦνται σπόγγοι κοσμητικοὶ (sponges de toilette). Ποία τῶν κυριῶν δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχῃ τὸν σπόγγον της λευκὸν καὶ μαλακὸν ἐπιδεικνύουσα αὐτὸν ὡς ἐξαισίου λεπτότητος καὶ ὡραιότητος. Καὶ ὅμως οἱ ἁλιευόμενοι σπόγγοι εἶναι κίτρινοι ἢ μέλανες καὶ πλήρεις σπογγολίθων· ἡ δὲ ἀπόκτησις λεπτοῦ σπόγγου ἐκκενόνει τὸ βαλάντιον πλέον τοῦ δέοντος, καθότι οἱ καλοὶ σπόγγοι πληρόνονται 6 καὶ 8 δραχμάς.

Ὅθεν ἐνταῦθα πρόκειται λόγος, φιλτάτη ἀναγνώστρια, νὰ λευκάνῃς τὸν σπόγγον σου ἄνευ μεγάλων ἐξόδων. Τοῦτο δὲ γίνεται ὡς ἑξῆς.

Τὸν σπόγγον ἐκεῖνον ὅστις εἶναι μετὰ λίθων συμμεμιγμένος ἔνθεσον εἰς ὄξος εἰς ὃ τὸν ἀφίνεις ἐπί τινα καιρόν. Τὸ ὄξος τοῦτο διαλύον τοὺς ἐμπεριεχομένους σπογγολίθους ἔπραξεν ἤδη τὸ ἥμισυ τῆς ἐργασίας. Μετὰ τοῦτο λαμβάνεις τὸν σπόγγον τοῦτον καὶ ἀφοῦ καλῶς τὸν ἐκπλύνῃς τὸν ἐκθέτεις εἰς τοὺς ἀτμοὺς καιομένου θείου. Οὕτω θέλεις λάβει τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἴδῃς τὸν σπόγγον σου μετ' ὀλίγην ὥραν λευκὸν, λευκότατον, καὶ ἀποκτήσεις ἄνευ οὐδεμιᾶς σχεδὸν δαπάνης λαμπρότατον σπόγγον, ὃν θὰ ὀνομάζῃς σπόγγον κοσμητικὸν (sponge de toilette).

Ὁ σπόγγος ἅμα ἐξέλθῃ ἐκ τῆς θαλάσσης εἶναι σχεδὸν μελανὸς, ἐμπεριέχει δὲ ἐπιβλαβεῖς οὐσίας, αἵτινες ἅμα ἔλθωσιν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ δέρματος πληροῦσι τοῦτο ἐξανθημάτων. Αἱ οὐσίαι αὗται διαλύονται βαθμηδὸν ἐνόσω ὁ σπόγγος ἔρχεται εἰς πλείονα συνάφειαν μετὰ τοῦ ἀέρος.

Ἐν τῶν μερῶν ἐξ οὗ γίγνεται μεγάλη ἐξαγωγὴ σπόγγων εἶναι ἡ νῆσος **Banama** ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ.

Ξ. ΛΑΝΔΕΡΕΡ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΥΘΗΡΩΝ.

—

Ἡ πάλαι μὲν περίφημος διὰ τὸν ἐπ' αὐτῆς ναὸν τῆς Οὐρανίας Ἀφροδίτης, γνωστὴ δὲ καὶ σήμερον διὰ τὴν ἐπίζηλον γεωγραφικὴν θέσιν της, νῆσος Κύθηρα, εἶναι ὑπὸ τῆς φύσεως πεπροικισμένη μετά τινος σπουδαίου μεταλλικοῦ ὕδατος, ἀξίου τῆς προσοχῆς τῶν παθολόγων, ἕνεκα τῶν ἀξιολόγων αὐτοῦ ἰαματικῶν δυνάμεων καὶ τῆς ὠφελείας, ἣν δύναται νὰ παράσχῃ τοῖς ἐκ διαφόρων νόσων πάσχουσι.

Εἰς κοιλάδα τερπνὴν, τέσσαρας περίπου ὥρας τῆς πόλεως ἀπέχουσαν, ὑποκάτω πέτρας μεγάλης ἀναβρύει τὸ ὕδωρ ἄφθονον καὶ διαυγὲς ὡς ὁ κρύσταλλος, καὶ ἀποτελεῖ ἀκαλαβρέιτην καὶ σκολιοδρόμονα ῥύακα, ὅστις καταῤῥέων ἐναποθέτει ἑκατέρωθεν τῆς εὐρείας μὲν πρὸς τὰς πηγὰς, βαθμηδὸν δὲ στενουμένης αὐτοῦ κοίτης, στιβάδα λεπτὴν σκωρίας, (ὀξειδίου τοῦ σιδήρου), δι' ὅπερ καὶ τὸ μέρος αὐτὸ ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων καλεῖται εὐστόχως *σιδεροδίμυγη*.

Ἐκ τῆς πηγῆς ἀναβλύζον τὸ ὕδωρ εἶναι ψυχρὸν, ἔχει γεῦσιν ὑποστίφουσαν, καὶ ἀναδίδει ἀσθενῆ ὀσμὴν θείου (ὑδρωθειομένου ἀερίου) προερχομένην ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως θειούχων ἁλάτων ὑπὸ τῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν. Δὶς ὑπὸ δύο χημικῶν ὑπεβλήθη τὸ ὕδωρ τοῦτο εἰς ἀνάλυσιν· καὶ τῆς μὲν πρώτης ἀναλύσεως τὸ ἐξαγόμενον, γενομένης ὑπὸ τοῦ μακαρίτου καθηγητοῦ Πολίτου, δὲν ἔχομεν δυστυχῶς τώρα πρόχειρον, τῆς δὲ ὑπὸ τοῦ φιλοπόνου Κ. Λάνδερερ, ἔχει ὡς ἑξῆς.

Κατὰ τὸν Κ. Λάνδερερ δηλονότι συστατικὰ τοῦ ὕδατος εἶναι τὰ ἀκόλουθα.

1) Χλώριον, 2) ἴχνη βρωμίου ἐλάχιστα, 3) θειϊκὸν ὀξὺ, 4) ἀνθρακικὸν ὀξὺ ἐλεύθερον καὶ ἡνωμένον μεθ' ὑπωξειδωμένου σιδήρου, ὥστε σίδηρος ἐμπεριέχεται ὡς διττανθρακικὸς ὑποξειδωμένος σίδηρος, 5) νάτριον, 6) ἴχνη καλίου, 7) τιτάνιον, 9) μαγνήσιον. Εἰς δὲ τὸν ἐν τῷ ὕδατι καθιζάντα σίδηρον ἀνακαλύπτεται καὶ εὐρωτιῶδες ὀξὺ, τὸ ὑπὸ τῶν νεωτέρων χημικὸν *ἀποκρηνικὸν* ὀξὺ καλούμενον. Τὸ κύριον δὲ συστατικὸν εἰς ὃ ὀφείλονται καὶ αἱ ἀδιαφιλονείκητοι τοῦ ὕδατος τούτου ἰαματικαὶ δυνάμεις εἶναι ὁ ἀνθρακικὸς σίδηρος, οὗ ἕνεκα κατατάσσεται εἰς τὴν τάξιν τῶν σιδηρούχων ὑδάτων.

Δύναται δὲ τὸ ὕδωρ, φρονεῖ ὁ Κ. Λάνδερερ, νὰ ὠφελήσῃ ἐσωτερικῶς λαμβανόμενον κατὰ τῶν ἑξῆς νοσημάτων.

1) Κατὰ τῶν πλείστων ἀσθενειῶν τοῦ νευρικοῦ συστήματος, νευραλγιῶν κλ., 2) κατὰ τῶν ἀσθενειῶν τοῦ ἥπατος, ἡπατίτιδος χρονίας κλ. 3) κατὰ τῆς σπληνίτιδος καὶ διαφόρων ἐμφράξεων τῶν ὀργάνων τῆς κάτω κοιλίας, 4) κατ' ἀτονιῶν τοῦ σώματος ἕνεκα ἀπωλείας χυμῶν, καταχρήσεως περὶ τὰ ἀφροδίσια κλ., 5) κατὰ τῆς χλωριάσεως, τῆς τῶν ἐμμήνων ἐπισχέσεως, τῆς δυσμηνορροίας κλ., 6) κατ' ἀτονιῶν τοῦ συστήματος τῆς μήτρας καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν προερχομένης ἐνίοτε στειρώσεως, 7) εἰς ἀτονίας τοῦ στομάχου καὶ τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος, 8) κατὰ τῶν χρονίων ἰκτέρων.

Πρόσφορος δὲ εἶναι τὰ μάλιστα καὶ ἡ ἐν αὐτῷ καθιζάνουσα ἰλὺς πρὸς κατασκευὴν ἰλυολούτρων καὶ ἰλυοκαταπλασμάτων (epithemata ferruginosa), ἅπερ ἐνδείκνυνται κατά τινων παθήσεων τῶν ὀστῶν, ὡς λ. χ. τῆς ῥαχίτιδος, τῆς σπονδυλαρθροκάκης καὶ τῆς οὕτω δὴ λεγομένης γοναρθροκάκης (tumor albus).

Τοιαῦται καὶ τηλικαῦται τοῦ ὕδατος τούτου αἱ ἰαματικαὶ ἰδιότητες· ἐπιφυλασσόμεθα δὲ μετὰ ταῦτα, Θεοῦ ἀρήγοντος, νὰ πραγματευθῶμεν ἐκτενέστερον.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Νοεμβρίου 1865.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ.
(φοιτητὴς τῆς ἰατρικῆς).

ΠΟΙΚΙΛΑ.

—

Ὕψη τῶν διαφόρων τῆς Εὐρώπης ὀρέων. Λευκὸν ὄρος (Σαβοΐα) 4,813 μέτρα. Πυρινναίων ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ 3,485. Αἴτνα (Σικελία) 3,237. Βουδόσχ (Τρανσυλβανία) 2,924. Σουρούλ (αὐτόθι) 2,924. Λενιὼν (Ἀπέννινα) 2,806. Κορυφὴ Λομνὴ τῶν Καρπαθίων 2,701. Monte d' oro (Κορσικὴ) 2,652. Σνεχάτην (Νοεβρηγία) 2,500. Monte Vellino (Ἀπέννινα) 2,393. Ἄθως (Μακεδονία) 2,066. Χουδούκο (Μοραυΐα) 1,624. Σχνεκὸπ (Βοημία) 1,608, Ἔκλα (Ἰσλανδία) 1557. Ἀδελὰτ (Σουηδία) 1,578. Ὄροι τῶν Γιγάντων (Βοημία) 1,518. Μελανὴ κορυφὴ (Σοτψβέργ) 1,372. Φιχθελβέργη (Σαξωνία) 1, 212. Βεσούβιον (Νεάπολις) 1,198. Ἔρυξ (Σικελία) 1,187. Σνόουδεν (Οὐαλλία) 1,089. Σχεχάλιαν (Σκωτία) 1,039.

Κομῆται ἐμφανισθέντες ἀπὸ γεννήσεως Χριστοῦ. Κομῆται παρατηρηθέντες ἐν Εὐρώπῃ καὶ Κίνᾳ. Κατὰ τὸν Α΄. αἰῶνα 22, κατὰ τὸν Β΄. 23, κατὰ τὸν Γ΄. 44, κατὰ τὸν Δ΄. 27, κατὰ τὸν Ε΄. 16, κατὰ τὸν ΣΤ΄. 25, κατὰ τὸν Ζ΄. 22, κατὰ τὸν Η΄. 16, κατὰ τὸν Θ΄. 42, κατὰ τὸν Ι΄. 26, κατὰ τὸν ΙΑ΄. 36, κατὰ τὸν ΙΒ΄. 26, κατὰ τὸν ΙΓ΄. 26, κατὰ τὸν ΙΔ΄. 29, κατὰ τὸν ΙΕ΄. 27, κατὰ τὸν ΙΣΤ΄. 31, κατὰ τὸν ΙΖ΄. 25, κατὰ τὸν ΙΗ΄. 64, κατὰ τὸν ΙΘ΄. ά) πεντηκονταετηρὶς 80.

Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ καφφέ. Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ καφφὲ λέγεται γενομένη κατὰ διαφόρους τρόπους· εἷς τούτων εἶναι καὶ ὁ ἑξῆς.

Κατὰ τοὺς Τούρκους ἱστορικοὺς ἡ ἀνακάλυψις τοῦ καφφὲ ἐγένετο τὸ 1258 ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. Εἷς Δερβίσης ὀνόματι Χοῦδσι Ὀμὲρ ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ μοναστηρίου ὡς εἰπεῖν, ὅπερ ἔκειτο ἐν Μέκᾳ, καὶ κατέφυγεν εἰς σπήλαιόν τι εἰς τὰ πλησίον ὄρη. Μετ' οὐ πολὺ ὅμως τὸν κατέλαβεν ἡ πεῖνα, τὴν ὁποίαν διὰ νὰ καταδαμάσῃ συνέλεξε καὶ ἔψησε τοὺς κόκκους θάμνου τινος κειμένου περὶ τὸ σπήλαιον, ὅστις κοινῶς ἐκαλεῖτο Κάφφα. Εὑρίσκων τοὺς κόκκους οὐ μόνον εὐγεύστους ἀλλὰ καὶ θρεπτικοὺς λίαν, τοὺς ἔβρασεν ἐντὸς τοῦ ὕδατος, καὶ μὲ τὸ ποτὸν τοῦτο οὐ μόνον διῆλθεν ἀρκετὰς ἡμέρας ἀλλὰ καὶ ἀπέκτησε δυνάμεις, εἰς τρόπον ὥστε ὅτε μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπέστρεψαν εἰς τὸ σπήλαιον οἱ σύντροφοί του εὗρον αὐτὸν μετὰ μεγίστης ἀπορίας ζῶντα. Ἔμαθον παρ' αὐτοῦ τὰ περὶ τῆς τροφῆς του καὶ οὕτω διεδόθη ἡ χρῆσις τῆς Κάφφας.

Μετάγγισις τοῦ αἵματος. Ἐν τῇ Ἰατρικῇ Ἐφημερίδι τῆς Λειψίας εἷς χειρουργὸς διηγεῖται τὴν ἑξῆς θεραπείαν. Δώσας εἰς δύο δόσεις δώδεκα οὐγγίας αἵματος ἀρτηριακοῦ ἑνὸς μικροῦ ἀρνίου πρὸς παραλυτικὴν γυναῖκα ἀπέλαυσε τὰ ἑξῆς ἐξαγόμενα. Ἡ γλῶσσα ἐλύθη, ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς ἀνέλαβε ζωηρότητα, ἡ αἴσθησις καὶ ἡ κίνησις ἐπανῆλθον· τὸ πνεῦμα αὐτῆς ἐφάνη χαριέστερον καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς ἐλαφρότερον. Τέλος ἐνῷ πρότερον δὲν ἠδύνατο νὰ κινήσῃ τὸν δεξιὸν πόδα καὶ τὸν δεξιὸν βραχίονα, ἀφοῦ ἔλαβε τὸ προλεχθὲν αἷμα, ἠδυνήθη νὰ μεταχειρισθῇ εὐχερῶς τὸν πόδα καὶ νὰ ὑψώσῃ τὸν βραχίονα μέχρι τῆς κεφαλῆς.

Νέον εἶδος ἀεροστάτου. Ἐν Χομπόκεν κατασκευάζεται διὰ τὴν κυβέρνησιν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς νέα ἀερία μηχανὴ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Μίτσελ, ὅστις πρὸ καιροῦ σπουδάζει τὴν ἀεροπορίαν. Συνίσταται δὲ ἡ μηχανὴ αὕτη ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἕλικος ἐπὶ τῶν ἀεροπόρων σφαιρῶν. Ὁ ἕλιξ οὗτος εἶναι εἰς εἶδος ῥιπιδίου κατασκευασμένος καὶ δύναται νὰ κινῆται πανταχόθεν. Εἷς ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τῆς κυβερνήσεως ἐπιβλέπει τὴν κατασκευήν, ἥτις ἐλπίζεται ὅτι ἐντὸς δύο τὸ πολὺ μηνῶν θέλει τελειώσει. Ἂς περιμένωμεν νὰ ἴδωμεν καὶ ταύτην τὴν ἀπόπειραν, ἀλλὰ φοβούμεθα μὴ ἀποτύχῃ ὅπως πᾶσαι αἱ πρὸ αὐτῆς. Μ.

Ἡ Ἀξία τοῦ καιροῦ. — Βρούγκαμ ὁ ἐργατικώτατος τῆς Ἀγγλίας ἄνθρωπος, τότε ἐγκατέλειπε τὴν βουλὴν τῶν Λόρδων, ὅτε ἔφθανε τὸ μεσονύκτιον καὶ ἐξύπνα πάντοτε εἰς τὰς τέσσαρας τῆς πρωΐας.

— Ὁ Δόκτωρ Κότερ—Μουχῆρος, χνωρίζων τὴν ἀξίαν τοῦ καιροῦ, καὶ θέλων νὰ μὴ χάνῃ οὐδὲ ἓν λεπτόν, ἵνα φθάσῃ εἰς τὸν σκοπόν του, ἔγραψε κεφαλαίοις γράμμασιν εἰς τὴν θύραν τοῦ σπουδαστηρίου του. «ΕΣΩ ΣΥΝΤΟΜΟΣ».

— Ὁ Ὀρσίνης, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἐλδεμβέργης θέλων ν' ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ φλυάρους τινὰς ὀκνηροὺς, οἵτινες διέκοπτον τὰς πολυτίμους ὥρας τῆς ἐργασίας του, ἔγραψεν εἰς τὴν εἴσοδον τῆς βιβλιοθήκης του: «ΦΙΛΕ, ΟΣΤΙΣ ΚΑΙ ΑΝ ΗΣΑΙ, ΕΜΒΑΙΝΩΝ ΕΔΩ, ΕΣΩ ΣΥΝΤΟΜΟΣ, ΚΑΙ ΑΝΑΧΩΡΕΙ ΕΓΚΡΑΤΗΣ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΣΟΥ»

— Ὁ σοφὸς Σκαλίγηρος ἔθεσε τὴν φράσιν ταύτην εἰς τὴν θύραν τοῦ σπουδαστηρίου του: «TEMPUS MEUM EST AGERMEUS». (Ὁ καιρὸς εἶναι κτῆμά μου).

— Ὁ μέγας τραγικὸς ποιητὴς τῆς Ἀγγλίας Σακεσπῆρος, ἠγάπα πολὺ τὸ γνωμικὸν τοῦτο: «ΘΕΩΡΕΙ ΤΟΝ ΚΑΙΡΟΝ ΩΣ ΠΟΛΥΤΙΜΟΝ, ΚΑΙ ΜΗ ΚΑΤΑΤΡΙΒΗΣ ΑΥΤΟΝ ΕΙΣ ΦΛΥΑΡΙΑΣ».

—«ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΕΙΝΑΙ ΦΘΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ» ἔλεγεν ὁ μέγας Βάκων.

— Εἷς γέρων εἰσαγγελεὺς τοῦ ἐν Παρισίοις ἐπὶ τῶν χρεῶν δικαστηρίου, διὰ νὰ ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ τοὺς φλυάρους πελάτας του, τοὺς οὐδὲν ὠφελοῦντας αὐτὸν, μὲ πολὺ πνεῦμα τοῖς εἶπε «ΦΙΛΟΙ ΜΟΥ, Η ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΣΤΙΓΜΗ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΟΥΤΕ ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΟΥΤΕ ΑΓΟΡΑΖΕΤΑΙ».

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.